

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

Aušra KOVALČIK

Ekonomikos studijų programos studentė

**AB ŠIAULIŲ BANKO VEIKLOS RIZIKĄ RIBOJANČIŲ NORMATYVŲ
VYKDYMO ANALIZĖ PO SUSIJUNGIMO SU AB ŪKIO BANKU**

Magistro baigiamasis darbas

Šiauliai, 2014

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

**AB ŠIAULIŲ BANKO VEIKLOS RIZIKĄ RIBOJANČIŲ NORMATYVŲ
VYKDYMO ANALIZĖ PO SUSIJUNGIMO SU AB ŪKIO BANKU**

Magistro darbas

Ekonomika (L100)

Darbo vadovė:

doc. dr. Angelė LILEIKIENĖ

Teigiu, kad magistro darbas, kurį teikiu ekonomikos studijų krypties magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas.

(Studento parašas)

ANOTACIJA

Aušra Kovalčik

AB Šiaulių banko veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymo analizė po susijungimo su AB Ūkio banku

Magistro darbas

Ketverių metų bėgyje šalyje bankrutavo du komerciniai bankai: AB bankas „Snoras“ bei AB „Ūkio bankas“. Pastarasis komercinis bankas siejamas su beprecedenčiu įvykiu šalies mastu - dviejų komercinių bankų susijungimu. Minėtas įvykis ypatingai palietė AB Šiaulių banko veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymą. Veiklos riziką ribojantys normatyvai sąlygoja priimti geriausią tarptautinę praktiką, kartu transformuoti komercinius bankus į riziką absorbuojančius, taip sukuriant atsparų nepalankioms sąlygoms komercinių bankų sektorių. Magistro darbe išsamiai atlikta AB Šiaulių banko veiklos riziką ribojančių normatyvų analizė, remiantis retrospektyvine dinamine ir struktūrine analize, testavimu nepalankiomis sąlygomis, koncentruojantis ties pagrindiniais normatyviniais riziką ribojančiais rodikliais – likvidumo ir kapitalo pakankamumo normatyvu. Tyrimas parodė, kad likvidumas po sanavimo proceso drastiškai išaugo, o kapitalo pakankamumas sumažėjo. Atlikta privalomųjų atsargų normos vertės priklausomybės nuo indėlių ir bazinės palūkanų normos regresinė analizė leido nustatyti tendenciją, kad privalomųjų atsargų norma teigiamai koreliuoja su bazinėmis palūkanų normomis, tuo tarpu su indėlių dinaminiais apimties pokyčiais atsiranda neigiama priklausomybė. Atliktas AB Šiaulių banko likvidumo ir kapitalo pakankamumo rodiklių modeliavimas atsižvelgiant į Bazelio III direktyvas, parodė perteklinį likvidumą bei palankius direktyvų aspektus kapitalo pakankamumo normai.

Magistro baigiamojo darbo tyrimo rezultatai pristatyti Šiaulių universiteto, Socialinių mokslų fakulteto Jaunųjų tyrėjų tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Ekonomikos ir vadybos aktualijos“ 2014 m. ir užėmė I vietą bei Vytauto Didžiojo universiteto, Ekonomikos ir vadybos fakulteto 17 - oje Respublikinėje magistrantų ir doktorantų konferencijoje „Europos Sąjungos ūkio procesai ir tendencijos“. Tyrimo rezultatai apibendrinti 4 moksliniuose straipsniuose.

ANNOTATION

Aušra Kovalčik

Joint – stock company Siauliai Bank prudential requirements performance analysis after merger with joint – stock company Ukio Bank

Master thesis.

In over four years two commercial banks in country were bankrupted: joint – stock company Snoras Bank and joint – company Ukio Bank. The latter commercial bank is associated with an unprecedented event in the national level - a merger of two commercial banks. Mentioned event particularly touched joint – stock company Siauliai Bank prudential requirements performance. Prudential requirements leads to the adoption of international best practices together seeks to transform commercial banks to the risk of absorbing, thus creating commercial banking sector resistant for stress conditions. Master thesis performed detail joint – stock company Siauliai Bank prudential requirements analysis based on the retrospective and dynamic structural analysis, stress testing, focusing on basic normative - liquidity and capital adequacy normative. The research showed that the liquidity after rehabilitation process has drastically increased, while capital adequacy fell. Required reserves rate regression analysis of deposit and the base rate showed that the reserves rate is positively correlated with the basic interest rate, while the dynamic changes in the volume of deposits caused a negative relationship. Liquidity and capital adequacy normative modeling based on the Basel III directives showed that excess liquidity and the favorable aspects of the directive capital adequacy normative.

Master's thesis research results was presented in the Siauliai University, Faculty of Social sciences Young researchers international scientific conference "Economic and Management Issues" in 2014 and won first place prize and Vytauto Didžiojo University, Faculty of Economics and Management, 17 - th Republican postgraduate and doctoral students in the conference "The European Union's economic performance and trends". The results was summarized in four scientific articles.

TURINYS

TURINYS.....	5
LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	7
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	9
ĮVADAS.....	11
1. KOMERCINIAMS BANKAMS NUSTATYTŲ NORMATYVINIŲ RODIKLIŲ TEORINIAI ASPKETAI.....	14
1.1. Komercinio banko likvidumo samprata, rodikliai ir indikatoriai	16
1.1.1. Komercinio banko likvidumo valdymas aktyvų ir pasyvų kontekste	20
1.1.2. Komercinio banko likvidumo testavimas nepalankiomis sąlygomis	24
1.2. Komercinio banko kapitalo pakankamumo samprata.....	27
1.2.1. Komercinio banko kapitalo pakankamumo valdymas SREP procese	32
1.2.2. Komercinio banko kapitalo pakankamumo testavimas nepalankiomis sąlygomis	35
1.3. Maksimalio paskolos vienam skolininkui normatyvas	36
1.4. Maksimalios atviros pozicijos valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvas.....	39
1.5. Kiti priežiūros institucijos nustatyti normatyvai: privalomosios atsargos Lietuvos banke .	41
2. AB ŠIAULIŲ BANKO VEIKLOS RIZIKĄ RIBOJANČIŲ NORMATYVINIŲ RODIKLIŲ VYKDYMO ANALIZĖ PO SUSIJUNGIMO SU AB ŪKIO BANKU	45
2.1. AB Šiaulių banko veiklos riziką ribojančių normatyvinių rodiklių vykdymo analizės tyrimo metodologija	47
2.2. AB Šiaulių banko likvidumo analizė prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku	52
2.2.1. AB Šiaulių banko finansinės padėties prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku	52
2.2.2. AB Šiaulių banko likvidumo normatyvo vykdymas prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku.....	58
2.2.3. AB Šiaulių banko likvidumo valdymas aktyvų ir pasyvų kontekste prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku	63
2.2.4. AB Šiaulių banko likvidumo testavimas prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku ...	66
2.3. AB Šiaulių banko kapitalo pakankamumo normatyvo anali prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku.....	71
2.3.1. AB Šiaulių banko kapitalo pakankamumo normatyvo analizė prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku.....	72
2.3.2. AB Šiaulių banko kapitalo pakankamumo normatyvo testavimas nepalankiomis sąlygomis prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku	78

2.4. AB Šiaulių banko maksimalios atviros pozicijos valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvo analizė prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku	80
2.5. AB Šiaulių banko maksimalios paskolos vienam skolininkui normatyvo analizė prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku	82
2.6. AB Šiaulių banko privalomųjų atsargų normatyvo analizė prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku.....	83
3. AB ŠIAULIŲ BANKO VEIKLOS RIZIKĄ RIBOJANČIŲ NORMATYVINIŲ RODIKLIŲ VYKDYMAS BAZELIO III DIREKTYVŲ KONTEKSTE	86
3.1. AB Šiaulių banko likvidumo normatyvo pagal Bazelį III vykdymo analizė.....	88
3.2. AB Šiaulių banko likvidumo normatyvo pagal Bazelį III testavimas nepalankiomis sąlygomis	89
3.3. AB Šiaulių banko kapitalo pakankamumo vykdymo analizė pagal Bazelį III	91
3.4. AB Šiaulių banko kapitalo pakankamumo pagal Bazelį III testavimas nepalankiomis sąlygomis	93
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS.....	95
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	100
PAGRINDINĖS SĄVOKOS.....	112
PRIEDAI	118
1 PRIEDAS	118
2 PRIEDAS	122
3 PRIEDAS	129

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Likvidaus turto ir einamųjų įsipareigojimų dedamosios	17
2 lentelė. Likvidumo rodikliai, įvertinantys likvidumo šaltinius ir poreikį.....	17
3 lentelė. Aktyvų ir pasyvų grupės pagal palūkanų jautrumą	23
4 lentelė. Kapitalo lygiai.....	29
5 lentelė. Turtas pagal rizikos laipsnį.....	30
6 lentelė. Paskolos vienam skolininkui ir konsoliduotos priežiūros tarpusavio priklausomybė.....	38
7 lentelė. AB Šiaulių banko perimto turto ir įsipareigojimų tikrųjų verčių suvestinė	45
8 lentelė. Regresinės analizės kintamieji.....	48
9 lentelė. Multikolinearumo tikrinimas.....	51
10 lentelė. Banko dukterinės įmonės	53
11 lentelė. Lietuvos komercinių bankų užimamos turto rinkos dalies pokyčiai.....	54
12 lentelė. Pagrindiniai Banko finansiniai rodikliai, tūkst. Lt.....	55
13 lentelė. Pagrindiniai Banko pelningumo rodikliai.....	57
14 lentelė. Banko testavimo nepalankiomis sąlygomis modelis	60
15 lentelė. Likvidumo normatyvo dedamųjų dinamika pre- merged ir post – merged laikotarpiu..	61
16 lentelė. Grynoji likvidumo spraga pre – merged ir post – merged laikotarpiu.....	64
17 lentelė. GAP pre – merged ir post – merged laikotarpiu.....	65
18 lentelė. Banko testavimo nepalankiomis sąlygomis modelis.....	66
19 lentelė. Banko likvidus turtas ir einamieji įsipareigojimai labiausiai tikėtino scenarijaus atveju pre – merged ir post – merged laikotarpiu	67
20 lentelė. Banko likvidus turtas ir einamieji įsipareigojimai tikėtino scenarijaus atveju pre – merged ir post – merged laikotarpiu.....	69
21 lentelė. Banko likvidus turtas ir einamieji įsipareigojimai mažai tikėtino scenarijaus atveju pre – merged ir post – merged laikotarpiu.....	70
22 lentelė. Kapitalas pre – merged ir post – merged laikotarpiu	73
23 lentelė Kapitalo poreikis pre – merged ir post – merged laikotarpiu.....	74
24 lentelė. BAP pozicijos pre – merged ir post – merged laikotarpiu.....	76
25 lentelė. Banko testavimo nepalankiomis sąlygomis modelis.....	79
26 lentelė. Pagrindinės valiutų pozicijos.....	81
27 lentelė. Likvidumo padengimo koeficiento norma integracijos procese.....	84
28 lentelė. Kapitalo pakankamumo integracijos etapai.....	84
29 lentelė. Likvidumo normatyvas pagal Bazelį III.....	85
30 lentelė. Banko testavimo nepalankiomis sąlygomis modelis.....	86

31 lentelė. Likvidumo normatyvo testavimas nepalankiomis sąlygomis po Bazelio III direktyvų integracijos.....	87
32 lentelė. Likvidumo normatyvo pagal Bazelį III testavimas nepalankiomis sąlygomis.....	87
33 lentelė. Kapitalas pagal Bazelio III direktyvas.....	88
34 lentelė. Kapitalo poreikis pagal Bazelio III direktyvas	90
35 lentelė. Standartizuoto metodo pozicijų struktūrinė analizė pagal Bazelio III direktyvas.....	90
36 lentelė. Kapitalo pakankamumo normatyvo testavimo scenarijai po Bazelio III direktyvų integracijos.....	90

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Aktyvų likvidumo ir pelningumo ryšys	21
2 pav. ICAAP procesas.....	33
3 pav. Kreditų koncentracijos rizika.....	38
4 pav. Maksimalios atviros pozicijos valiuta ir tauriaisiais metalais sandaros elementų tarpusavio priklausomybė	40
5 pav. Privalomųjų atsargų normos procentinis pokytis 1994 – 2013 m.m.....	41
6 pav. AB „Ūkio bankas“ veiklos gelbėjimo alternatyvos.....	46
7 pav. AB Šiaulių banko veiklos riziką ribojančių normatyvų tyrimo metodika	47
8 pav. Banko padalinių skaičius	53
9 pav. Pinigai ir jų ekvivalentai struktūra	55
10 pav. Palūkanas duodančio turto struktūra post – merged laikotarpiu	56
11 pav. Banko pajamos ir išlaidos, mln. Lt.....	57
12 pav. Straipsnio „Įsiskolinimai kitoms kredito įstaigoms“ struktūrinis pokytis pre - merged ir post – merged laikotarpiu, proc.....	61
13 pav. Straipsnio „Kiti įsipareigojimai“ struktūrinis pokytis pre - merged ir post – merged laikotarpiu, proc.....	62
14 pav. Banko likvidumo normatyvo pokytis labiausiai tikėtino scenarijaus atveju pre – merged ir post – merged laikotarpiu.....	68
15 pav. Banko likvidumo normatyvo pokytis tikėtino scenarijaus atveju pre – merged ir post – merged laikotarpiu.....	71
16 pav. Banko likvidumo normatyvo pokytis mažai tikėtino scenarijaus atveju pre – merged ir post – merged laikotarpiu	62
17 pav. Turtas įvertintas pagal RWA pre – merged ir post – merged laikotarpiu.....	75
18 pav. Kapitalo poreikis OR pre – merged ir post – merged laikotarpiu.....	77
19 pav. Banko kapitalo pakankamumo testavimas nepalankiomis sąlygomis labiausiai tikėtino scenarijaus atveju – merged ir post – merged laikotarpiu.....	79
20 pav. Banko kapitalo pakankamumo testavimas nepalankiomis sąlygomis labiausiai tikėtino scenarijaus atveju – merged ir post – merged laikotarpiu	80
21 pav. Banko kapitalo pakankamumo testavimas nepalankiomis sąlygomis labiausiai tikėtino scenarijaus atveju – merged ir post – merged laikotarpiu	80

22 pav. BAP pre – merged ir post – merged laikotarpiu	81
23 pav. Max. paskolos vienam skolininkui normatyvas pre – merged ir post – merged laikotarpiu	83
24 pav. Privalomosios atsargos Lietuvos banke pre – merged ir post – merged laikotarpiu	84

IVADAS

Aktualumas. Komercinių bankų sektorius yra vienas labiausiai reguliuojamų sektorių, kadangi komercinių bankų vykdoma veikla ypatingai įtakoja ekonominę šalies situaciją. Pagrindinis komercinių bankų reguliavimas vyksta per veiklos riziką ribojančius normatyvus, kurių pagalba komercinis bankas pasiruošęs absorbuoti tam tikrą rizikos lygį. Priežiūros institucijos įpareigoja komercinius bankus laikytis tam tikrų normatyvinių rodiklių, parodančių ar komercinis bankas yra pasirengęs atsverti prisiimamą riziką. Europos centrinis bankas (ECB) tobulina ir kuria naujus veiklos riziką ribojančius normatyvus komerciniams bankams, siekiant sukurti kuo tobulesnį normatyvinių rodiklių paketą, kurio pagalba būtų galima išvengti komercinių bankų bankroto, ypač finansinės krizės laikotarpiu. Tačiau, per ketverius metus šalyje bankrutavo du komerciniai bankai: AB bankas „Snoras“ bei AB „Ūkio bankas“.

Pastaruoju metu tarp mokslininkų kyla daug diskusijų dėl Bazelio III efektyvumo bei įtakos veiklos riziką ribojantiems normatyvams. Minėtas reguliavimas aktualus Lietuvai, nes jau prasidėjo septynerių metų integracinis procesas per CRD IV direktyvas į Bazelį III. Todėl šalia beprecedenčio įvykio analizės – kuomet dalis bankrutavusio AB Ūkio banko teigiamų aktyvų ir pasyvų buvo integruota į AB Šiaulių banką, per veiklos riziką ribojančius normatyvus, aktualu išanalizuoti kaip keičiasi pagrindiniai normatyviniai rodikliai – likvidumas ir kapitalo pakankamumas bei kiti normatyviniai rodikliai po komercinių bankų sanavimo proceso.

Tyrimo problema. Darbo nagrinėjamos problemos objekto specifiką lemia tai, kad šalyje įvyko beprecedentis įvykis – dviejų komercinių bankų susijungimas. Minėtas įvykis ypatingai palietė AB Šiaulių banko veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymą. Veiklos riziką ribojančių normatyvų baze yra likvidumo ir kapitalo pakankamumo normatyvai. Minėtų rodiklių nevykdymas veda prie komercinio banko bankroto. Tai įrodo šalies ir užsienio autoriai kaip V. Deltuvaitė (2009), E. Martinaitytė, A. Keleras, V. Katkus ir G. Nausėda (2014) ir T. Ambrasas (2014), D. Hendricks, J. Kambhu, P. Mosser (2006), E. Cerutti, C. Claessens ir P. McGuire (2011). Autorių nuomone, likvidumo trūkumo grandininė reakcija veikia kaip sisteminė rizika visą finansų sektorių. Neabsorbuota likvidumo normatyvo rizikos dalis perkeliama kapitalo pakankamumo normatyvui. C. Gordiano (2009) ir R. Herrala (2012) argumentuoja, jog finansų rinkos dalyviai asimetriškai vertina vienas kitą, todėl maksimalus pasitikėjimas finansiniu sektoriumi garantuojamas tik per komerciniams bankams nustatytą kapitalo pakankamumo normatyvą. Kitaip sakant, komercinis bankas yra finansų rinkos vienetą, siekiantis pelningumo, todėl net ir didesnių nuostolių akistatoje, priima rizikingi sprendimai, siekiant maksimizuoti pelną, o saugi veikla užtikrinama tik per kapitalo pakankamumo normatyvą.

Likvidumo ir kapitalo pakankamumo normatyvo vertės augimą komerciniuose bankuose po susijungimų įrodė tokie mokslininkai kaip O.A. Abdul – Rahman ir O.A. Ayorinde (2013), J. Hagendroff, M.J. Nietto ir L.D. Wall (2012), E. Pana, J. Park ir T. Query (2007), A. N. Berger, T. Kick ir K. Schaek (2010), M. U. Kemal (2011). Prieštaravimus minėtiems autoriams pateikia Y. Altunbas ir D. M. Ibanez (2004), R. M. Said, F. M. Nor, S. V. Low ir A. A. Rahman (2008), R. Sajula, S. Sharma ir Dr. R. Lal (2012), P. Chellasamy ir J.U.Kumar (2007). Autorių nuomone likvidumo ir kapitalo pakankamumo normatyvai po susijungimų mažėja. Minėti prieštaravimai pabrėžia aktyvų ir pasyvų derinimo poreikį. O tai įrodo autorių Seidler ir L. Weill (2012) bei A. N. Berger, C.H.S. Bowman, T. Kick ir K. Schaek (2013) atlikti tyrimai, kurie įrodė, jog egzistuoja neigiamas ryšys tarp mažų komercinių bankų likvidumo ir kapitalo pakankamumo normatyvų. Taigi, komercinių bankų susijungimai nėra vienodi – vienu atveju atsiranda likvidumo ir kapitalo pakankamumo normatyvų vertės augimas, kitu atveju - priešingai. Minėta tyrimų konfrontacija galėtų būti paaiškinama tuo, kad skiriasi komercinių bankų aktyvų ir pasyvų sujungimo bei kapitalo bazės stiprinimo schemas.

Tyrimo objektas. AB Šiaulių banko veiklos riziką ribojančių normatyvinių rodiklių vykdymas po susijungimo su AB Ūkio banku.

Tyrimo dalykas. Veiklos riziką ribojantys normatyviniai rodikliai.

Tyrimo tikslas. Įvertinti AB Šiaulių banko normatyvinių rodiklių vykdymą po susijungimo su AB Ūkio banku.

Darbo uždaviniai.

1. Susisteminti ir apibendrinti mokslinėje literatūroje pateikiamą normatyvinių rodiklių metodiką, išryškinant jų esminius principus.
2. Atlikti AB Šiaulių banko normatyvinių rodiklių vykdymo analizę prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku, identifikuojant esminius pokyčius ir įtaką.
3. Įvertinti Bazelio III sprendimų poveikį AB Šiaulių banko normatyvinių rodiklių vykdymui po susijungimo su AB Ūkio banku.

Tyrimo hipotezės.

1. Komercinių bankų veiklos sanavimo procesas gerina veiklos riziką ribojančių rodiklių vykdymą.
2. Bazelio III apibrėžtos direktyvos mažina komercinių banko veiklos riziką ribojančių normatyvų vertes.

Teorinis rezultatų reikšmingumas. Darbe pateikiamos komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų bei veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymo po komercinių bankų sanavimo proceso šalies bei užsienio autorių susisteminta mokslinės literatūros analizė. Šios

analizės pagalba šalies mokslininkai ar suinteresuoti asmenys galės ateityje numatyti efektyvią dviejų komercinių bankų sujungimo schemą.

Praktinis rezultatų reikšmingumas. Praktinė darbo vertė didelė, kadangi panašaus tipo tyrimų, analizuojančių dviejų komercinių bankų susijungimo įtaką normatyvinių rodiklių vykdymui nepakankamai arba išnagrinėta ne išsamiai, t.y. atlikta beprecedentinio įvykio šalies mastu analizė per normatyvinių rodiklių vykdymą. Didžiausias dėmesys skirtas AB Šiaulių banko likvidumo ir kapitalo pakankamumo rodiklių vykdymui po susijungimo su AB Ūkio banku bei Bazelio III numatytų direktyvų integracijos.

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro trys dalys. Pirmojoje dalyje teoriniu aspektu analizuojami komercinių bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai. Didelis dėmesys skirtas pagrindiniams komercinio banko normatyviniams rodikliams: likvidumui ir kapitalo pakankamumui. Apžvelgta kitų šalių komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymas po susijungimų, susiliejamų ir kt.

Antrojoje dalyje atlikta AB Šiaulių banko normatyvinių rodiklių vykdymo analizė prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku, siekiant įvertinti, kaip minėtas įvykis įtakojo veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymą.

Trečioje dalyje projektuojami AB Šiaulių banko pagrindiniai veiklos riziką ribojantys normatyvai – likvidumas ir kapitalo pakankamumas – po susijungimo su AB Ūkio banko Bazelio III integracijos procese.

Magistro darbo apimtis 129 puslapiai (24 paveikslai, 36 lentelių). Darbą sudaro įvadas, trys pagrindiniai skyriai, 15 poskyrių, išvados, pagrindinių sąvokų žodynas.

Pagrindiniai žodžiai. Likvidumo normatyvas, kapitalo pakankamumo normatyvas, maksimali atvira pozicija valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvas, maksimali paskola vienam skolininkui normatyvas, privalomųjų atsargų normatyvas, CRD IV paketas, Bazelis II, Bazelis III, likvidus turtas, einamieji įsipareigojimai, sisteminė rizika, konkordacijos principas, RSA, RSL, GAP, testavimas nepalankiomis sąlygomis, RWA, Tier, ICAAP, RAS, SREP procesas, LCR, NSFR.

1. KOMERCINIAMS BANKAMS NUSTATYTŲ NORMATYVINIŲ RODIKLIŲ TEORINIAI ASPKETAI

Prevencinėje komercinių bankų priežiūros koncepcijoje teigiama, kad komercinio banko priežiūra turi prasidėti dar prieš jam gaunant veiklos licenciją, t.y. nuo ketinimo įsteigti komercinį banką [52, p. 265]. Nors rinkos ekonomikos sąlygomis šalyje vyrauja verslo laisvė, tačiau komercinių bankų sektorius yra vienas labiausiai reguliuojamų sektorių, kadangi jų vykdoma veikla palieka ryškų pėdsaką visos šalies ekonomikoje.

Komercinių bankų veiklos priežiūrą atlieka ir veiklos riziką ribojančius normatyvus šalyje nustato Bazelio priežiūros komitetas (toliau – BCSB), kuris, nuo 2014 m., per Bazelio II rizikos valdymo sistemą ir CRD IV paketo direktyvas, tiesiogiai kontroliuoja šalyje veikiančių komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymą [5, p.132]. CRDIV paketu ribojama valstybių narių kompetencija priimti individualias nacionalines komercinių bankų sektorių reglamentuojančias teisės normas, taip siekiant maksimalios konvergencijos ES mastu. Be to, CRD IV paketo direktyvų pagalba pašalintas „reguliacinio arbitražo“ efektas, kai komerciniai bankai keliai į ES valstybes nares, kuriose finansų sektoriui nustatyti švelnesni normatyviniai veiklos reikalavimai. [40, p. 2]. Vadovaujantis aukščiau išsakytomis nuostatomis, galima teigti, kad Lietuvos bankas prarado savo suverenitetą ir šiai dienai eliminuotas iš reguliavimo grandinės, todėl dabar užima tik tarpininko poziciją. Daugiau kritikos Bazelio III ir CRD IV direktyvų adresu pateikia P. Wallace (2014). Autoriaus nuomone, komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų sinergija yra tik ES „įrankis“ pakloti patikimesnius trapios valiutos pamatus, t.y. bus pareikalauta sunkių ir galbūt brangių sprendimų: uždaryti neperspektyvius komercinius bankus ir papildomomis lėšomis užpildyti kapitalo spragas, o tam gali prireikti net ir mokesčių mokėtojų pagalbos. Remiantis tokiu požiūriu, galima teigti, jog komercinių bankų sektoriuje vykdoma reforma yra tik ES siekiamų egzogeninių tikslų „šalutinis produktas“. Vis dėlto, nepaisant kai kurių nepalankių vertinimų, komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų reforma yra būtina ir tai įrodė pasaulinė finansinė krizė.

Taigi, komerciniai bankai šalyje reguliuojami per šiuos veiklos riziką ribojančius normatyvus [69, 70, 71, 72, 73, 75]:

1. Likvidumo normatyvas (≥ 30 proc.);
2. Kapitalo pakankamumo normatyvas (≥ 8 proc.), finansinės krizės metu kai kuriems komerciniams bankams normatyvas buvo padidintas iki ≥ 10 proc.;
3. Max. atviros pozicijos užsienio valiuta ir/arba tauriaisiais metalais normatyvas:
 - bendrosios pozicijos dydis (< 25 proc. kapitalo);
 - 1 valiutos ir/arba tauriųjų metalų (< 15 proc. kapitalo).

4. Max. paskolos vienam skolininkui normatyvas (< 25 proc. kapitalo);
5. Kiti priežiūros institucijos teisės aktų nustatyti normatyvai: privalomosios atsargos Lietuvos banke.

Verta atkreipti dėmesį, kad be minėtų veiklos riziką ribojančių normatyvų, komerciniai bankai laikėsi Lietuvos banko aprobuoto didelių paskolų normatyvo, kurio norma sudarė ne daugiau kaip 800 proc. kapitalo. Tačiau, Lietuvos Respublikos Bankų įstatyme (2012) nurodyta, jog didelių paskolų normatyvas panaikintas 2011 m. gegužės mėn. 3 d. Paradoksali situacija pastebima tuomet, kai apžvelgus šalies ir užsienio autorių literatūrą, nerasta normatyvo pašalinimo argumentacijos. Po oficialaus kreipimosi į Lietuvos banką, gautas Priežiūros institucijos vyr. specialistės V. Stankevičienė (2014) išaiškinimas, kuriame akcentuojama, kad didelių paskolų normatyvas pripažintas netekusiu galios, atsižvelgiant į tai, kad jo reglamentavimas neteko galios pagal 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/111/EB, iš dalies keičiančią direktyvų 2006/48/EB, 2006/49/EB ir 2007/64/EB nuostatas dėl centrinių įstaigų kontroliuojamų komercinių bankų, tam tikrų nuosavų lėšų straipsnių, didelių pozicijų, priežiūros priemonių ir krizių valdymo. Remiantis Lietuvos banko išaiškinimu, galima teigti, kad šio normatyvo reikalingumas buvo peržiūrėtas ir jo atsisakyta po pasaulinės finansų krizės, taip siekiant sugriežtinti komercinių bankų veiklos reguliavimą. Įdomus faktas, kad apžvelgus šalyje veikiančių komercinių bankų konsoliduotas metines ataskaitas, pastebėta, jog šis normatyvas ir toliau skaičiuojamas. Terminų neatitikimas tarp normatyvo panaikinimo Europos Sąjungoje (toliau – ES) ir Lietuvoje, galėtų būti paaiškinamas tuom, kad valstybės narės tinkamai pasiruoštų direktyvų įgyvendinimui joms suteikiamas tam tikras pereinamasis laikotarpis.

Apibendrinant komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų sintezę, galima teigti, kad veiklos riziką ribojantys normatyvai – tai BCSB imperatyvus reglamentas, kurio pagalba absorbuojama komercinių bankų veiklos keliama rizika. CRD IV paketo pagalba, kuris laikomas integraciniu „ramsčiu“ į Bazelio III reglamentą, siekiama ne tik ES šalių narių komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų sinergijos, bet ir griežtesnio komercinio banko veiklos ribojimo. Reikėtų pastebėti, jog didelių paskolų normatyvo reikalingumas buvo peržiūrėtas ir jo atsisakyta tik po pasaulinės finansų krizės. Todėl galima teigti, jog BCSB ir ES vertindama retrospektyvius komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų trūkumus siekia sukurti „tobulą“ mechanizmą, kurio pagalba, komercinių bankų veiklos rizika būtų minimali arba eliminuota. Taigi, komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų reformos pagalba siekiama ne tik finansinio sektoriaus stabilumo, bet ir egzogeninių ES tvarumo ir tęstinumo tikslų.

1.1. Komercinio banko likvidumo samprata, rodikliai ir indikatoriai

Vienas pagrindinių komercinio banko veiklos riziką ribojančių normatyvų yra likvidumas. Bendriausias likvidumo apibūdinimas pateikiamas Tarptautinių atsiskaitymų banko (2011), kuris likvidumą apibrėžia kaip komercinio banko gebėjimą finansuoti įsipareigojimus turtu, nepatiriant nuostolių, t.y. likvidumas traktuojamas kaip komercinių bankų gebėjimas valdyti riziką, kuri kyla dėl terminų neatitikimo tarp trumpalaikių indėlių – aktyvų ir ilgalaikių paskolų – pasyvų. Kadangi bankų didžioji dalis pasyvų yra skolinti, todėl likvidumo valdymas komerciniame banke yra prioritetinga veiklos sritis. Todėl ir pats likvidumo normatyvas interpretuojamas kaip skolintų lėšų gražinimas suėjus nustatytam terminui. Minėtai institucijai paantrina mokslininkas C. H. S. Bouwman (2009), kuris likvidumą apibrėžia kaip nelikvidžių paskolų teikimą skolininkams, tuo tarpu indėlininkams suteikiant galimybę atsiimti lėšas nominalia verte. Likvidumas kaip santykis tarp likvidžiojo turto ir įsipareigojimų analizuojamas Centrinio banko (2010) nutarimuose. Likvidumo apibrėžimas suformuluotas mokslininko J. P. Morgan (2013), daugiau apibendrintas ir išplėstas. Autorius likvidumą interpretuoja kaip tam tikrą saugiklį, kurio pagalba komerciniai bankai gali išgyventi trumpalaikes finansines krizes, padengdami nuostolius turtu. Taigi, remiantis likvidumo normatyvo sampratos sinteze, agreguota likvidumo normatyvo apibrėžtis galėtų būti traktuojama kaip santykis tarp aukštos kokybės likvidaus turto ir laukiamo 30 d. grynojo pinigų srauto, esant nepalankioms sąlygoms.

Likvidumo normatyvo specifiką tiksliausiai atspindi įvairūs rodikliai ir koeficientai. Kaip jau buvo minėta, Lietuvos bankas imperatyviai nustato, kad komercinio banko turimas likvidus turtas sudarytų ne mažiau 30 proc. turimų trumpalaikių įsipareigojimų, 1 lentelė, 1 priedas [69, p. 1]:

$$L = \frac{\sum LT}{\sum EĮ} \quad (1)$$

kur L - likvidumo norma;

LT – likvidus turtas;

EĮ – einamieji įsipareigojimai.

Verta pastebėti, jog, šiai dienai, tik vienintelio likvidumo normatyvo procentinė norma nustatyta Lietuvos banko. Todėl ir likvidumo normatyvo norma šalyje skiriasi nuo kitų ES šalių narių. Šią spragą turėtų užpildyti Bazelis III ir CRD IV paketo integracija visuose ES šalyse, kurių pagalba bus pasiekta šalių narių komercinių bankų likvidumo normatyvo unifikacija.

1 lentelė

Likvidaus turto ir einamųjų įsipareigojimų dedamosios

Įtaka	Likvidus turtas	Įtaka	Einamieji įsipareigojimai
+	Pinigai ir proginės monetos	+	Įsiskolinimai centriniam bankui iki pareikalavimo
+	Centriniuose bankuose laikomos lėšos iki pareikalavimo	+	Įsiskolinimai kredito įstaigoms iki pareikalavimo
-	Lėšos išleistoms naujos emisijos akcijoms apmokėti	+	Paskolos, gautos iš tarptautinių organizacijų
+	Kredito įstaigose laikomos lėšos iki pareikalavimo	+	Kitos paskolos
-	Įkeistas lėšos ir lėšos, išleistoms emisijos akcijoms	+	Juridinių asmenų terminuoti indėliai
+	Vyriausybės bei centrinių bankų išleisti VP	+	75 procentai fizinių asmenų terminuotųjų indėlių
-	Įkeisti VP	+	Indėliai iki pareikalavimo
+	Pretenzijos dėl išvestinių finansinių priemonių	+	Išleisti indėlių sertifikatai
+	50 proc. paskolų	+	Įsipareigojimai dėl išvestinių finansinių priemonių
+	Didesnio reitingo kredito įstaigų indėlių sertifikatai	+	Išleisti skolos VP
-	Įkeisti indėlių sertifikatai	+	Subordinuotosios paskolos
+	Emitentų skolos VP	+	Parduoti laikomos perleidžiamoms turto grupės
+	Įkeisti nuosavybės VP	+	Kiti įsiskolinimai iki pareikalavimo
+	Parduoti laikomas IT ir perleidžiamos turto grupės	+	Kreditavimo įsipareigojimai
+	Tranzitinėse sąskaitose laikomos lėšos iki pareikalavimo	+	Nebalansiniai įsipareigojimai
-	Tranzitinių sąskaitų įsipareigojimai iki pareikalavimo	+	Įsipareigojimai, kurių įvykdymo terminas jau praėjęs

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis Likvidumo normatyvo skaičiavimo taisyklėmis.

Be aukščiau minėto imperatyvaus likvidumo normatyvo, komerciniai bankai „laisva valia“ gali skaičiuoti ir kitus likvidumo situaciją indikuojančius rodiklius, kurių pagalba vertinamas likvidumo poreikis bei šaltinis (2 lentelė).

2 lentelė

Likvidumo rodikliai, įvertinantys likvidumo šaltinius ir poreikį

	Likvidumo šaltinių įvertinimas	Likvidumo poreikių įvertinimas
Tradiciniai (pagrindiniai)	$(\text{Likvidus turtas} / \text{Indėliai}) * 100 \text{ proc.}$	$(\text{Paskolos} / \text{Indėliai}) * 100 \text{ proc.}$
	$(\text{Likvidus turtas} / \text{Turtas}) * 100 \text{ proc.}$	
Progresyvieji	$(\text{Likvidus turtas} - \text{Skolintos lėšos} / \text{Indėliai}) * 100 \text{ proc.}$	$(\text{Likv. turtas} - \text{Skolintos lėšos} / \text{Trump. įsip.}) * 100 \text{ proc.}$
Papildomi	$(\text{Trumpalaikiai VP} / \text{Indėliai}) * 100 \text{ proc.}$	$(\text{Indėliai iki pareikalavimo} / \text{Indėliai}) * 100 \text{ proc.}$
	$(\text{Skolintos lėšos} / \text{Akcininkų nuosavybė}) * 100 \text{ proc.}$	
	$(\text{Pirminiai rezervai} / \text{Nestabilūs įsipareigojimai}) * 100 \text{ proc.}$	
	$(\text{Antriniai rezervai} / \text{Indėliai}) * 100 \text{ proc.}$	

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis G. Kancerevyčius (2006) ir Įmonių finansinės analizės rodiklių skaičiavimo metodika (2010).

2 lentelė demonstruoja, kad kuo didesni likvidumo šaltinius įvertinantys koeficientai, tuo didesnė yra likvidžioji banko pozicija ir atitinkamai mažesnė likvidumo rizika ir atvirkščiai, kuo mažesni likvidumo poreikį įvertinantys koeficientai, tuo geresnė likvidžioji banko pozicija ir mažesnė likvidumo rizika.

Vadovaujantis aukščiau minėtu likvidumo normatyvo rodikliu ir indikatoriais, galima teigti, kad bet koks nuokrypis nuo likvidumo normatyvo signalizuoja rizikos atsiradimą, kurią gali sukelti:

- makroaplinkos trūkumai. Finansų sistema veikiama makroekonominių veiksnių, tokių kaip: staigus ekonominis nuosmukis, Lietuvos banko ar šalies valstybinių

institucijų įstatymų, valdybos nutarimų pokyčiai, finansų sistemos rinkos dalyvių bankrotas.

- komercinio banko egzogeniniai trūkumai. Komercinių bankų mikroaplinką formuoja darbuotojai. Taigi finansų sistema, veikiama personalo kvalifikacijos stokos, gali susidurti su tokiais veiksniais kaip: netinkamas palūkanų normos rizikos valdymas, neefektyvus veiklos vienetų diversifikavimas, per maži turimų likvidžių aktyvų kiekiai.

Makroaplinkos pokyčiai per sisteminę riziką interpretuojami tokių šalies autorių kaip V. Vasiliauskas (2013) bei užsienio autorių A. G. Haldane ir R. M. May (2011), L. Allen, T. G. Bali ir Y. Tang (2012) bei G. N. F. Weis, S. Neuman, D. Bostandzic (2014). O, kaip rodo praktika, komercinio banko egzogeniniai trūkumai veikia lokaliai, tačiau didesni nuokrypiai nuo normų perauga į sisteminę riziką.

Siekiant atskleisti sisteminės rizikos turinį, verta panagrinėti autorių ir mokslininkų nuomones. Dauguma užsienio autorių, tokių kaip D. Hendricks, J. Kambhu, P. Mosser (2006), E. Cerutti, C. Claessens ir P. McGuire (2011) ir Europos centrinis bankas (2012) sutinka, jog sisteminė rizika atsiranda tuomet, kai vieno komercinio banko veiklos sutrikimai įtakoja kitų komercinių bankų veiklą, pastarieji peržengia egzogenines šalies ribas ir pradeda veikti globaliai. Jiems paantrina tokie šalies autoriai kaip Lietuvos bankas (2008), V. Deltuvaitė (2009), E. Martinaitytė, A. Keleras, V. Katkus ir G. Nausėda (2012) ir T. Ambrasas (2014). Kaip matome, tiek šalies, tiek užsienio autoriai vieningai sutinka, jog sisteminė rizika komercinių bankų kontekste suprantama kaip vieno finansų rinkos dalyvio likvidumo trūkumo grandininė reakcija visame finansų sektoriuje. Verta atkreipti dėmesį, kad kuo daugiau koncentruotas komercinių bankų sektorius, tuo stipresnė sisteminė rizika.

Įvairių autorių darbuose šalia komercinių bankų koncentracijos sąvokos vartojama susijungimo sąvoka (angl. *post – merged*, toliau – *post – merged*). Pats terminas *post – merged* suponuoja klausimą: kas vyksta su likvidumo normatyvu *post – merged* komerciniuose bankuose ir kiek tai įtakoja sisteminės rizikos augimą arba mažėjimą. Tokie užsienio autoriai kaip J. Hagendroff, M. J. Nietto ir L. D. Wall (2012) bei O. A. Abdul – Rahman ir O. A. Ayorinde (2013) nustatė, jog *post – merged* komerciniuose bankuose likvidumo normatyvo vykdymas auga, o tai reiškia mažėjančią sisteminę riziką. E. Pana, J. Park ir T. Query (2009) žodžiais tariant, labai aukštas likvidumo normatyvas išsilaiko per pirmuosius metus *post – merged* komerciniuose bankuose. Kontrargumentus aukščiau minėtiems mokslininkams pateikia Y. Altunbas ir D. M. Ibanez (2004), R. M. Said, F. M. Nor, S. V. Low ir A. A. Rahman (2008). Autorių nuomone, *post – merged* komerciniuose bankuose likvidumo normatyvas mažėja. Vadovaujantis atliktų tyrimų konfrontacija, galima teigti, kad likvidumo normatyvo vykdymas *post – merged* komerciniuose

bankuose skiriasi todėl, kad mokslininkų atlikti tyrimai apima įvairias pasaulio šalis, todėl skiriasi komercinių bankų aktyvų ir pasyvų sujungimo schemos. Verta atkreipti dėmesį, jog likvidumo normatyvo spartus augimas post – merged komerciniuose bankuose nėra panacėja dėl dviejų priežasčių. Pirmiausia, labai aukštas likvidumo normatyvas rodo neefektyvią komercinių bankų aktyvų ir pasyvų valdymo politiką (toliau – APV). Antra, kaip nurodo autorė L. Novickytė (2010), komercinių bankų sektoriaus koncentracija ypač veikia finansų sistemos tvarumą, todėl gali atsirasti sisteminės rizikos problemų. Taigi, apibendrinant autorių atliktus tyrimus, galima teigti, jog likvidumo normatyvo augimas post – merged komerciniuose bankuose yra daugiau pageidautinas reiškinys, nei mažėjimas.

Vadovaujantis šalies ir užsienio autorių literatūros analize, dėl likvidumo normatyvo pokyčių post –merged komerciniuose bankuose, reikėtų pastebėti, kad likvidumo normatyvo priklausomybės tyrimų nėra daug nei Lietuvos autorių literatūroje, nei užsienio autorių literatūroje. Dauguma jų atsirado po neseniai praėjusios pasaulinės finansų krizės. Tuo tarpu Lietuvoje tokių tyrimų per pastaruosius dešimtmečius visiškai nebuvo atlikta. Tai galima būtų paaiškinti tuom, kad Lietuvoje tik 2013 m. įvyko beprecedentis įvykis finansų sistemoje – dviejų bankų susijungimas, kaip geriausia ir pigiausia alternatyva gelbėjant ne tik visą finansų sektorių, bet ir visą šalies ekonomiką.

Aptarus sisteminės rizikos padarinius ir svarbą bei likvidumo normatyvo svyravimus post-merged komerciniuose bankuose, svarbu išsiaiškinti, koks turėtų būti likvidumo valdymas, kuris mažintų problemų tikimybę, garantuotų komercinio banko veiklos tęstinumą bei visos šalies ar net pasaulio finansų sistemos stabilumą. Tam BCSB (2014) ir Lietuvos bankas (2010) komerciniams bankams yra nustatęs trijų pakopų likvidumo valdymą pagal laiką [69, p.1,12, p. 4]:

1. taktinis likvidumas - tai reguliuojančių institucijų nustatytas komercinių bankų dienos normatyvas, kurio privalu laikytis kasdien;
2. operatyvinis likvidumas - turto ir įsipareigojimų struktūros pagal terminus analizė, atliekama kiekvieną mėnesį ir teikiama centriniam šalies bankui;
3. strateginis likvidumas - tai komercinio banko ilgalaikis likvidumo normatyvo palaikymas.

Kuri iš minėtų pakopų yra svarbesnė, išskirti negalima. Nes, kaip jau buvo minėta aukščiau, komerciniai bankai privalo laikytis likvidumo normatyvo, nepaisant to, ar jis yra trumpalaikis, vidutinis, ilgalaikis, ar po testavimo nepalankiomis sąlygomis.

Verta atkreipti dėmesį, jog be globalių likvidumo normatyvo valdymo privalumų, pats likvidumas svarbus ir pačiam komerciniam bankui ne tik kaip veiklos tęstinumo priemonė, nes likvidumo normatyvas įgalina komercinius bankus [124, p. 287 - 316]: vykdyti įsipareigojimus, o tai lemia indėlininkų ir kreditorių pasitikėjimą; patenkinti paskolų paklausą; likvidumas apriboja

premijos už kredito riziką dydį skolinantis rinkoje (patikimas komercinis bankas gali skolintis pigiau nei kiti komerciniai bankai); atlikti einamuosius apmokėjimus; likvidieji aktyvai bent dalinai apdraudžia nuo palūkanų normos kitimo rizikos; laimėti laiko kitų komercinio banko finansinių problemų sprendimui.

Atlikus likvidumo apibrėžties ir likvidumo normatyvo sampratos analizę, galima daryti išvadą, kad komercinių bankų likvidumo valdymas yra prioritetinga bankų veiklos sritis. Neatitikimas likvidumo normatyvui sąlygoja veiklos apribojimą, kraštutiniu atveju veiklos moratoriumą, kai komercinis bankas laikomas defacto nemokiu. Be to, kaip jau buvo minėta, likvidumo normatyvas yra susijęs susistemine rizika. Kaip rodo atlikta užsienio ir šalies autorių literatūros analizė, likvidumo normatyvo sisteminė rizika post-merged komerciniuose bankuose yra mažai analizuota sritis. Tik po pasaulinės finansų krizės, po komercinių bankų susijungimų, susiliejimų ir kt., pastebimi pirmieji indėliai šioje srityje. Be to, siekiant išvengti minėtos rizikos padarinių, komerciniai bankai skaičiuoja ne tik pagrindinį likvidumo rodiklį, bet ir savanoriškai gali pasirinkti skaičiuoti kitus likvidumo būseną indikuojančius rodiklius. Reikėtų paminėti, jog neatsiejama likvidumo rizikos mažinimo priemonė yra ir likvidumo valdymas, kuris atliekamas per trijų pakopų likvidumo valdymo sistemą.

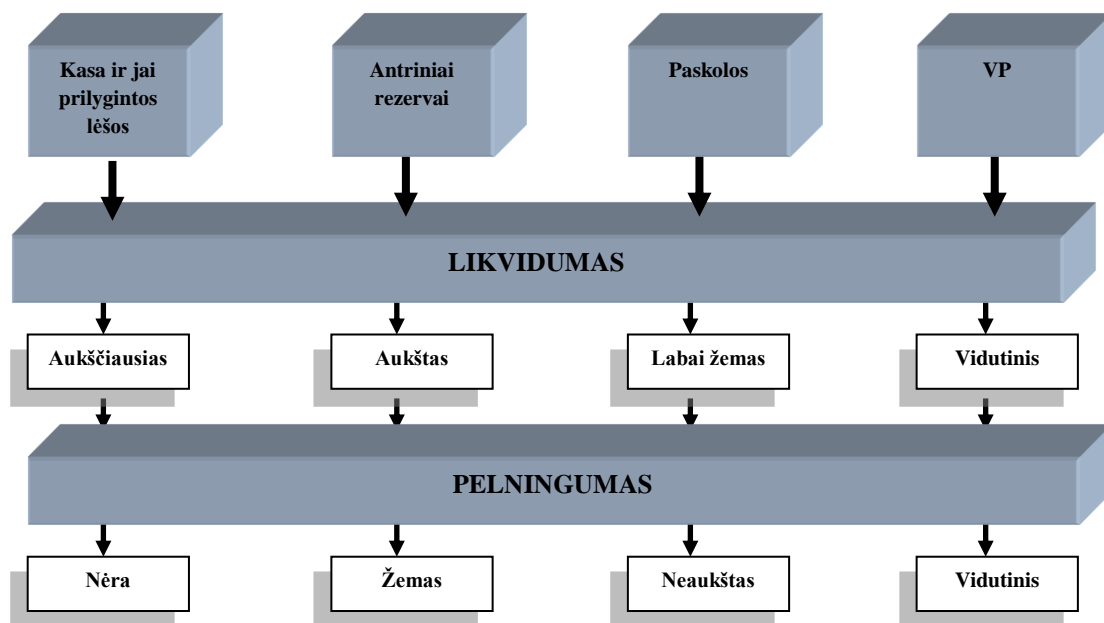
1.1.1. Komercinio banko likvidumo valdymas aktyvų ir pasyvų kontekste

Likvidumo normatyvo valdymas komercinio banko veikloje nefunkcionuoja kaip atskiras vienetas, neįtakodamas atskirų pasyvų ir aktyvų. S. Taraila (2001) nagrinėjo likvidumo, pelningumo ir saugumo principų modelį. Nepaisant to, kad komerciniai bankai turi laikytis likvidumo normatyvo, kiekvienas komercinis bankas siekia maksimalaus pelningumo. Kaip žinoma, patys pelningiausi aktyvai yra patys rizikingiausi, mažai likvidūs. Todėl komerciniams bankams kyla kontroversiška situacija, siekiant išlaikyti aukštą likvidumo ir pelningumo lygį, t.y. likvidumo, pelningumo ir saugumo principų modelis rodo, kad komerciniai bankai negali suderinti visų trijų rodiklių vienu metu, nes yra neigiama rodiklių tarpusavio priklausomybė. Taigi pats didžiausias komercinių bankų uždavinys – išlaikyti pusiausvyrą sprendžiant „pelningumo – likvidumo“ dilemą, t.y. kasdieninėje komercinių bankų veikloje aktyvų ir pasyvų terminų suderinamumą.

Taigi, nuo S. Taraila straipsnio prasidejusių principų, rodančių neigiamą likvidumo ir pelningumo priklausomybę, paieškos aktualios ne tik vėlesniems autoriams, bet ir šių dienų komercinių bankų sektoriaus tyrinėtojams. Neigiamą likvidumo ir pelningumo koreliaciją patvirtino P. Vadova (2010). A. Lileikienės ir A. Likaus (2011) žodžiais tariant, siekiant išlaikyti reikiamą likvidumo lygį komerciniai bankai privalo optimizuoti trumpalaikių paskolų skaičių, o tai

nėra pelninga dėl mažesnių palūkanų normų. Apibendrintai galima teigti, kad neigiama likvidumo ir pelningumo priklausomybė patvirtinta per visą komercinių bankų raidą, ir šioje srityje niekas nepasikeitė.

Vadinasi, remiantis aukščiau minėtų autorių tyrimais, visus komercinių bankų aktyvus galima suklasifikuoti pagal pelningumo ir likvidumo laipsnį (1 pav.).

1 pav. Aktyvų likvidumo ir pelningumo ryšys

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis A. Lileikiene (2004).

Patys likvidžiausi aktyvai yra tie, kuriuos galima per itin trumpą laiką paversti pinigais nepraradant turto vertės. Kaip matyti 1 paveiksle, pinigai ir proginės monetos yra patys likvidžiausi aktyvai, kurių pelningumas nulinis. Tuo tarpu, privalomosios atsargos centriniame banke iki 2013 m. sausio mėn. 1 d. buvo ne tik likvidus aktyvas, bet ir santykinai pelningas, nes už šių aktyvų laikymą buvo mokamos palūkanos [77, p. 1]. Tačiau šiai dienai, privalomosios atsargos liko tik likvidus straipsnis, kuris yra privalomas, nes to reikalauja BCSB. Parduoti laikomas likvidus turtas tai likvidi aktyvinio straipsnio pozicija, tačiau nėra pelninga dėl amortizacinių ir kitų turto išlaikymo kaštų. Faktas, kad neatitikimai tarp turto balansinės ir rinkos vertės, gali sumažinti ir likvidumo normą. Kituose komerciniuose bankuose ar kredito įstaigose laikomos lėšos iki pareikalavimo tai ne tik likvidus, bet ir santykinai pelningas aktyvas.

Tačiau patys pelningiausi aktyvai yra tie, kurie susiję su didele rizika. Kaip jau buvo minėta, paskolos yra pats pelningiausias komercinio banko aktyvas, kuris nėra likvidus. Kaip nurodo M. Leika (2008), šalies komercinių bankų sistema remiasi tradicinės bankininkystės modeliu, koncentruodama savo investicijas į paskolų teikimą. Autoriai A. Lileikienė ir G. Žebrauskytė (2012) argumentuoja, jog tokiu būdu komerciniai bankai apsisaugo nuo nepalankių pokyčių vertybinių popierių rinkoje. Verta atkreipti dėmesį, jog vertybinių popierių populiarumas išauga

tuomet, kai nėra galimybių teikti paskolų. Todėl, šiai dienai, „susitraukus“ paskolų portfeliui šalies komerciniuose bankuose, kaip nurodo A. Kropas (2014), pastebimas vertybinių popierių portfelių komercinių bankų balansuose augimas kaip alternatyva kreditinėms operacijoms.

Taigi, išanalizavus komercinių bankų aktyvų pelningumo ir likvidumo priklausomybę, galima teigti, kad kasdienėje komercinio banko veikloje nuolat bandoma suderinti nesuderinamus aktyvus, nes likvidumą ir pelningumą sieja atvirkštinė koreliacinė priklausomybė. Tačiau E. Bordeleau ir C. Graham (2010) pasiūlė „išėities tašką“ aukščiau minėtiems tyrimų rezultatams. Autorių nuomone, tradicinis komercinio banko verslo modelis – indėliai ir paskolos – leidžia komerciniams bankams optimizuoti pelningumą, turint mažiau likvidaus turto.

Visiems žinoma, jog komercinio banko aktyvai formuojami per pasyvus, kurie suprantami kaip išorinių finansavimo šaltinių pritraukimas. Komercinių bankų pritraukti finansavimo šaltiniai atsispindi įsipareigojimų pusėje, todėl šis procesas priskiriamas prie pasyvų valdymo. Vadinasi, išorinių finansavimo šaltinių naudojimas taip pat yra ribotas. Tai susiję su komercinio banko gebėjimu pasyvus pelningai transformuoti į aktyvus. Taigi, skiriamos tokios pagrindinės pasyvinės pozicijos:

- įsiskolinimai centriniam bankui. Lietuvos bankas šalyje atlieka paskutiniojo skolintojo vaidmenį ir teikia paskolas tiems komerciniams bankams, kurie susiduria su likvidumo trūkumais;
- įsiskolinimai kitiems bankams ir kredito įstaigoms įmanomas tik tuo atveju, jeigu tarpbankinėje rinkoje komerciniai bankai pozityviai vertina vienas kitą. Didelę įtaką vertinimams daro ir komercinių bankų reitingavimas;
- fizinį ir juridinių asmenų indėliai. Šio pasyvinio straipsnio poreikis reguliuojamas per palūkanų normas. Reikėtų pastebėti, kad tie komerciniai bankai, kurių aktyvų ir pasyvų valdymas sutrikęs, dažnai palaiko aukštesnę nei kitų šalyje vyraujančių komercinių bankų palūkanų normą;
- vertybiniai popieriai. Reikėtų pastebėti, kad vertybinių popierių emisija ne visuomet galima ir tikslinga. Tai susiję su akcijų buhalterinės vertės ir finansų rinkose vyraujančių akcijos rinkos kainos neatitikimais.

Išsiaiškinus kokie šaltiniai formuoja pasyvinius straipsnius ir kuri pasyvų transformacija į aktyvus yra pelninga ar/ir likvidi, iškyla dar vienas probleminis klausimas: kaip valdomi komercinių bankų aktyvai ir pasyvai?

Žinoma, jog aktyvų terminai būna ilgesni nei pasyvų. Todėl komerciniai bankai susiduria su aktyvų ir pasyvų terminų suderinamumo problemomis. Kaip nurodo „auksinė bankininkystės taisyklė“, kitaip dar vadinama konkordacijos (angl. *concordance*) principu, paskolų negalima išduoti ilgesniam laikui nei depozitų išėmimo laikas. Tam prieštarauja A.Lileikienė ir A.

Likus(2011). Autorių nuomone, absoliuti terminų „harmonija“ nėra pelninga, neaukštas aktyvų pelningumas sietinas su ilgalaikių paskolų kiekio maksimizavimu (dėl didesnės palūkanų normos). Komercinių bankų praktika taip pat prieštaringa konkordacijos principui. Kaip žinia, depozitiniai aktyvai retai kada būna ilgalaikiai.

Aukščiau minėtos problemos sprendimui, šalies ir užsienio autoriai R. L. Miller ir D. D. VanHoose (2000), A. Lileikienė ir G. Žebrauskytė (2012) siūlo grynosios finansavimo spragos modelį (toliau – GAP). Lietuvos bankas (2010) problemos sprendimui pateikia imperatyvią likvidumo rizikos vertinimo sistemą (angl. *Risk Assessment System*, toliau – RAS).

GAP modelis remiasi palūkanų pajamų valdymu. Kaip rodo komercinių bankų praktika, palūkanos gali būti fiksuotos ir kintančios. Pastarosios yra jautrios rinkos palūkanų pokyčiams, tuo tarpu fiksuotas palūkanų normas ir rinkos palūkanų normas pokyčius sieja statinė priklausomybė (3 lentelė).

3 lentelė

Aktyvų ir pasyvų grupės pagal palūkanų jautrumą

Jautrumas rinkos palūkanų normoms	Aktyvai	Pasyvai
Jautrūs	Trumpo laikotarpio vertybiniai popieriai Paskolos, kintančiomis palūkanų normomis RSA Trumpojo laikotarpio paskolos	Trumpalaikiai depozitai Repo sandoriai
Nejautrūs	Grynieji pinigai Ilgo laikotarpio vertybiniai popieriai Ilgo laikotarpio paskolos Kitas sunkiai realizuotinas turtas	Indėliai iki pareikalavimo Einamoji sąskaita Ilgojo laikotarpio depozitai

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis S. Priyank (2007).

3 lentelėje pateikti duomenys demonstruoja, jog skirtumas tarp jautrių aktyvų palūkanų (angl. *Rate Sensitive Asset*, toliau – RSA) ir jautrių pasyvų palūkanų (angl. *Rate Sensitive Liabilities*, toliau – RSL) formuoja GAP. Nulinio skirtumo GAP minimizuoja procentinę riziką, nes procentinės palūkanos suteikiamos kreditams turi tendenciją keistis, ji gali mažėti arba didėti atsižvelgiant į depozitų palūkanų normas. Taip banko marža lieka pastovi tam tikrą periodą, kuris turėtų sutapti su komercinio banko aktyvinimo ciklu. Teigiamas GAP susijęs su RSA maksimizavimu bendruose aktyvuose ir pasyvuose. Tai reiškia, kad bankas perkainuos savo aktyvus didesne suma nei pasyvus. Todėl komercinis bankas padidins palūkanų normas tai paskolų daliai, kuri viršys turimų depozitų arba kitų įsipareigojimų apimtį, kuriai komercinis bankas privalės padidinti mokamas palūkanas pakilus rinkos palūkanų normai. Be to, pakilusi palūkanų norma didina grynąsias palūkanų pajamas ir keičia paskolų portfelio struktūrą. Neigiamas GAP maksimizuojami RSL bendruose pasyvuose. Tokia strategija priimtina tuomet, kai komerciniai bankai laukia palūkanų normos rinkoje mažėjimo.

Tuo tarpu RAS yra viena iš Lietuvos banko priemonių, skirta kiekvienos reikšmingos komercinio banko rizikos rūšies lygio ir valdymo bei komercinio banko valdymo kokybei įvertinti,

komercinio banko priežiūros intensyvumui nustatyti ir žmogiškiesiems ištekliams paskirstyti. Nors RAS apima įvairių komercinio bankų rizikų analizę, pakankamai didelis dėmesys čia koncentruojamas likvidumo rizikos analizei. Bendriausiu požiūriu, kurį pateikia Lietuvos bankas (2010), RAS procese identifikuojamas likvidumo rizikos lygis, likvidumo rizikos valdymas ir komercinio banko valdymas, atliekant tiek kiekybinį, tiek kokybinį informacijos vertinimą. Išplėstinę RAS veikimo schemą pateikia M. Morini (2011) bei BCSB (2010). Minėti autoriai prieina vieningos nuomonės, kad likvidumo rizikos vertinamas apima: įsipareigojimų struktūros, įsipareigojimų koncentracijos, aktyvų likvidumo, terminų suderinamumo analizę. Pastaroji analizė yra sinoniminė GAP modelių analizė. Taigi, praplečiant atliktos analizės metu gautą informaciją, galima būtų teigti, jog GAP yra išplėstinis „prototipas“ RAS.

Kurį iš aukščiau minėtų APV modelių pasirinktų komercinis bankas, priklauso nuo to, kiek rizikos komercinis bankas gali absorbuoti. Bet kuris iš minėtų modelių daugiau ar mažiau veikia ne tik komercinio banko likvidumą, bet ir pelningumą. Be to, reikėtų nepamiršti, kad komerciniai bankai derindami APV, turi įvertinti ne tik „proginį“ likvidumo normatyvo vykdymą, bet ir likvidumo atsvaros pajėgumą bei kitus testavimo nepalankiomis sąlygomis elementus, kurie susiję su didesne aktyvų arba mažesne pasyvų apimtimi.

Apibendrinant likvidumo normatyvo valdymą aktyvų ir pasyvų kontekste, galima teigti, kad komerciniai bankai susiduria su kontroversiška likvidumo ir pelningumo valdymo dilema, kai patys likvidžiausi aktyvai yra mažai pelningi ir atvirkščiai. Taigi komerciniai bankai savo veikloje kasdien susiduria su bandymu suderinti tarpusavyje neigiamai priklausomus reiškinius, t.y. negalima vienu metu mažinti rizikos ir maksimizuoti pajamas. Siekiant sušvelninti minėtą pelningumo ir likvidumą neigiamą koreliacinę priklausomybę, atliekamas imperatyvus likvidumo normatyvo valdymas RAS procese. Tačiau komerciniai bankai turi galimybę savanoriškai vadovautis viena iš trijų GAP modelių, kurių pagalba komercinis bankas gali pasirinkti optimaliausią APV modelį. Reikėtų pažymėti, kad optimalus komercinio banko APV modelis priklauso nuo egzogeninio komercinio banko veiklos modelio. Nepaisant likvidumo normatyvo APV kontekste modelių pasirinkimo galimybių, komercinis bankas turi įvertinti ir likvidumo atsvaros pajėgumą, kurio pagalba absorbuojama rizika testavimo neblankiausiomis sąlygomis metu.

1.1.2. Komercinio banko likvidumo testavimas nepalankiomis sąlygomis

BCSB (2013) likvidumo normatyvo testavimą nepalankiausiomis sąlygomis nurodo, kaip svarbią priemonę, kuriant išsamų komercinio banko likvidumo profilį. Nagrinėjant nepalankias sąlygas, galima sakyti, kad tai tam tikros simuliacinės sąlygos, galinčios agresyviai neigiamai paveikti komercinio banko veiklos tęstinumą. Remiantis minėta hipotetine problemų atsiradimo

galimybe, Lietuvos bankas (2010) komerciniams bankams yra nustatęs tam tikrą likvidumo atsvaros pajėgumą - likvidžiojo turto perteklių, palyginti su apskaičiuotu likvidžiojo turto poreikiu, kuriuo komercinis bankas gali naudotis ir įprastomis, ir nepalankiomis sąlygomis trumpuoju (ne trumpesnis kaip vieno mėnuo), vidutiniu (iki vienerių metų) ir ilguoju (ilgesnis kaip vieneri metai) laikotarpiu. Iš kokių šaltinių finansuojamas likvidumo atsvaros pajėgumas, parodo likvidumo atsarga.

Nagrinęjant testavimą nepalankiomis sąlygomis kaip tam tikras simuliacines sąlygas, vis tik reikia pastebėti, kad komercinių bankų taikomi scenarijai nėra vienalyčiai. Tokia situacija susidaro todėl, kad komercinių bankų testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijai nėra reglamentuoti Lietuvos banko, todėl komerciniai bankai nepalankių sąlygų scenarijus kuria ir pritaiko patys laikydamiesi BCSB nurodytų bendrinių gairių. Tam BCSB numato, kad komerciniai bankai privalo turėti finansavimo planą, kuriame būtų aiškiai nurodyta, kaip bus sprendžiamos likvidumo problemos nepalankiomis sąlygomis bei kokios scenarijų formos turėtų būti taikomos [20, p. 17]. Nagrinėjant scenarijų formas, reikėtų pažymėti, jog Lietuvos bankas (2007), BCSB (2008) ir K. Nicolas (2010) nurodo tokią scenarijų dichotomiją:

- išskirtinai (angl. *idiosynatric*) nepalankių sąlygų scenarijus. Tai scenarijus, kai naudojamos prielaidos apima pagrindinius veiksnius, susijusius su banko vidaus pokyčiais, tarkime, tikimybė, kad nebus pratęstas įmonių neužtikrintas didmeninis finansavimas; indėlininkų pasitraukimas ir indėlių atsiėmimas; banko patikimumo reitingo sumažėjimas; spartus nemokių skolininkų skaičiaus augimas; kredito linijų, suteiktų bankui, sumažėjimas.
- rinkos (angl. *market*) nepalankių sąlygų scenarijus. Rinkos, skirtas konkrečiai rinkai, scenarijus – scenarijus, kai naudojamos prielaidos apima pagrindinius veiksnius, susijusius su rinkoje vykstančiais pokyčiais, pavyzdžiui, tarpbankinės rinkos likvidumo sumažėjimas, tam tikro turto likvidumo vertės sumažėjimas, finansavimo rinkos sąlygų suprastėjimas, stambių indėlininkų pasitraukimas iš šalies, krizės kitų valstybių finansų rinkose, užsienio arba nacionalinės valiutos nuvertėjimas.

Šią tipologiją verta pratęsti atvirkštinio testavimo nepalankiomis sąlygomis scenarijumi. Minėto scenarijaus šalininkai C. Shmieder, H. Hesse, B. Neudorfer, C. Pühr ir S.W. Schmitz (2011). Autoriai pabrėžia atvirkštinio testavimo nepalankiomis sąlygomis būtinybę ir svarbą likvidumo normatyvo testavimui. Kaip išryškėja Lietuvos banko (2007) interpretacijose, šio testo esmė yra nustatyti reikšmingą neigiamą rezultatą, vėliau nustatant tą rezultatą sąlygojančias priežastis ir įvykius. Autoriai A. Lileikienė ir L. Narkutė (2013) nurodo, jog atvirkštinis testavimas grindžiamas daugiau kokybiniais, negu kiekybiniais rodikliais. Taigi, atvirkštinis testavimas

nepalankiomis sąlygomis gali būti traktuojamas kaip rizikos valdymo priemonė, kurios pagalba nustatomos įvairios galimos įvykių ir rizikos koncentracijos kombinacijos, paprastai neapimtos scenarijų analizės ir (ar) jautrumo testu.

Kaip rodo praktika, labai retais atvejais išskirtinis ir rinkos scenarijai taikomi vienu metu. Tai patvirtina ir Europos centrinis bankas (2008), argumentuodamas, kad abiejų scenarijų taikymas nėra efektyvus, dėl to, kad gerai adaptuotas vienas scenarijus išryškina daugiau problemų, nei paviršutiniškai pritaikyti abu scenarijai vienu metu. Verta pastebėti, jog BCSB (2008) siūlo atsižvelgti į tai, ar komercinis bankas priklauso kitų komercinių bankų grupėms, ar pats turi finansinę grupę, nes galimi likvidumo sunkumai grupėse gali turėti tiesioginės įtakos paties komercinio banko likvidumui.

Atlikus likvidumo testavimo nepalankiomis sąlygomis svarbos bei scenarijų analizę, kyla klausimas, koks likvidumo normatyvo testavimo nepalankiomis sąlygomis scenarijus yra optimalus. Šis klausimas nėra naujas mokslininkų ir įvairių autorių darbuose. J. Willem (2009) pabrėžia, kad likvidumo testavimas nepalankiomis sąlygomis nėra atliekamas tinkamai ir tam skiriama per mažai dėmesio. Autoriui paantrina ir Finansinio stabilumo forumuose nuolat plėtojama likvidumo testavimo nepalankiomis sąlygomis problematika. Ši problema plačiai nagrinėjama ir Europos komisijos (2011) dokumente dėl rizikos ribojimo, kuriame nurodyta, kad pasaulinė finansų krizė išryškino dabartinio įstaigų likvidumo rizikos valdymo spragas, tarp jų – testavimo nepalankiausiomis sąlygomis trūkumus, turto ir įsipareigojimų terminų neatitikimus. Tiksliau tariant, paaiškėjo, kad pagal esamą likvidumo rizikos valdymo praktiką nepakankamai visapusiškai įvertinama rizika, susijusi su suteiktų ir perleistų paskolų pakeitimu vertybiniais popieriais, sudėtingų finansinių priemonių naudojimu, kliovimusi didmeniniu finansavimu, naudojant trumpalaikes priemones. Paaiškėjo, kad prielaidos dėl turto rinkos likvidumo ir sąsajų tarp rinkos likvidumo ir finansavimo likvidumo buvo klaidingos, per krizę didžiulis vaidmuo taip pat teko finansų įstaigų elgsenos aspektams. Šie veiksniai prisidėjo prie kai kurių finansų įstaigų žlugimo.

Apžvelgus įvairių autorių ir mokslininkų darbus, pastebėta koncentracija į likvidumo normatyvo testavimo nepalankiomis sąlygomis problematiką, o ne į optimalius scenarijus. Vadinasi, koks likvidumo testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijus optimalus ir efektyvus, visuotinai nėra priimta ir tai ne tik diskusinis, bet globalus klausimas. Tikimasi, kad naujos Bazelio III likvidumo testavimo nepalankiomis sąlygomis taisyklės turėtų užpildyti šią spragą (plačiau 3 skyriuje).

Nagrinėjant likvidumo testavimą nepalankiomis sąlygomis, verta iškelti klausimą: koks testavimo periodiškumas yra efektyvus? Lietuvos bankas (2007) imperatyviai reikalauja, kad testavimas nepalankiomis sąlygomis būtų atliekamas ne rečiau kaip vieną kartą į metus. Tačiau,

komerciniai bankai „laisva valia“ gali atlikti testavimą tiek kartų kiek komercinio banko nuomone tai yra būtina, siekiant stabilesnės ir saugesnės banko veiklos.

Kitas, labai įdomus faktas, po komercinių bankų testavimo nepalankiomis sąlygomis, yra viešas duomenų skelbimas apie normatyvo laikymąsi. Fenomenalu, tačiau rezultatai po testavimo yra konfidencialūs. Apžvelgus šalies ir užsienio autorių literatūrą, pastebėta, jog normatyvo normos pasikeitimas po testavimo, yra mažai nagrinėta sritis. Aptiktas tik vienas tyrimas, autorių R. Maino ir K. Tintchev (2012), kuriame atskleidžiama, jog likvidumo normatyvas po testavimo nepalankiomis sąlygomis krenta vidutiniškai apie 7 proc. Verta pažymėti, jog praktikoje, jeigu likvidumo normatyvas, po testavimo nepalankiomis sąlygomis, nevykdomas, Lietuvos banko reikalavimu, komerciniai bankai privalo nurodyti priemones, kuriomis remiantis, likvidumo normatyvo vykdymas būtų atstatytas. Todėl Lietuvos banko skelbiamus duomenis, jog visi šalyje veikiantys komerciniai bankai po testavimo nepalankiomis sąlygomis vykdė likvidumo normatyvą, gali būti interpretuojamas dvejopai: 1) komercinio banko likvidumo normatyvas buvo vykdomas su atsarga; 2) komercinio banko likvidumo normatyvas pradinėje testavimo nepalankiomis sąlygomis stadijoje nebuvo vykdomas, tačiau po nurodytų priemonių plano, likvidumo normatyvo vykdymas buvo atstatytas.

Apibendrinant galima teigti, kad likvidumo testavimas nepalankiausiomis sąlygomis imituoja nuosmukio laikorapį ir parodo komercinių bankų veiklos tęstinumo galimybę, makroekonominius roiklius pakeitus į šoko rodiklius. Kaip jau buvo minėta aukštas likvidumo normatyvas po testavimo nepalankiomis yra pageidautinas, tačiau kiekvienas komercinis bankas pagal veiklos strategiją turėtų įvertinti lėšų „išaldymo“ galimybes ir poveikį visai komercinio banko veiklai. Be to, reikėtų pažymėti, kad likvidumo testavimas nepalankiausiomis sąlygomis nėra iki galo išgrynintas produktas. Dėl ekonominių, politinių, teisinių ir kt. skirtumų likvidumo testavimas turi tam tikrų trūkumų, kurie gali stipriai paveikti visą finansų sistemą. Be to, reikėtų pastebėti, jog viešas testavimo rezultatų skelbimas, susijęs su tam tikra visuomenės dezinformacija, nes kaip jau buvo minėta aukščiau, komerciniai bankai gali turėti problemų po testavimo nepalankiomis sąlygomis, tačiau atlikus korekcijas, normatyvas grįžta į reikiamą poziciją.

1.2. Komercinio banko kapitalo pakankamumo samprata

Komercinio banko veikla veikiama įvairaus spektro rizikų, todėl komerciniai bankai gali patirti nuostolių, kurie pirmiausia amortizuojami iš likvidaus turto, o blogiausio scenarijaus atveju, iš komercinio banko kapitalo. Paprasčiausia forma D. J. Elliot (2010) kapitalą apibrėžia kaip komercinio banko turto dalį, kuri nėra susijusi su jokiais sutartiniais įsipareigojimais gražinti. Tokiai kapitalo sampratos definicijai autoriai M. Farag ir D. Harland (2013) pateikia

kontraargumentus. Autorių nuomone, komercinio banko kapitalas nėra turtas, priešingai, tai yra finansavimo forma, kuri absorbuoja nuostolius. Konsensusą dėl kapitalo sampratos pateikia Lietuvos bankas (2010). Kaip išryškėja Lietuvos banko interpretacijose, kapitalas yra tam tikra fiksuota kapitalo norma, reikalinga, vyraujant tam tikrai rizikos normai, siekiant apsaugoti komercinių bankų veiklos tęstinumą nepalankiomis sąlygomis. Taigi kapitalo apibrėžimo sintezė literatūroje labai įvairi, agreguojant, kapitalo apibrėžimas galėtų būti toks: kapitalas – tai tam tikra komercinio banko aktyvų finansavimo forma, kuri absorbuoja nuostolius pačiomis nepalankiausiomis sąlygomis ir užtikrina komercinio banko veiklos tęstinumą. Kitaip tariant, komercinio banko kapitalas yra tarsi „bufėris“ nenumatytiems nuostoliams padengti.

Išanalizavus kapitalo svarbą per kapitalo sampratą komercinio banko veikloje, kyla klausimas, ar kapitalo pakankamumo normatyvas norma, yra pakankama priemonė, siekiant garantuoti komercinio banko veiklą ar veiklos tęstinumą po nepalankių sąlygų. R. Herrala (2012) argumentuoja, jog finansų rinkos dalyviai asimetriškai vertina vienas kitą, t.y. komercinio banko akcininkai gali būti suinteresuoti daugiau rizikuoti, tuo tarpu fiziniai ir juridiniai asmenys, laikantys depozitus, siekia saugumo, todėl maksimalus pasitikėjimas finansiniu sektoriumi garantuojamas tik per komerciniams bankams nustatytą kapitalo pakankamumo normatyvą. Ypač svarius kontraargumentus R. Herrala'į pateikia mokslininkai T. Jokipii ir A. Milne (2009). Autorių nuomone, kapitalo pakankamumo reguliavimas sumažina bendros rizikos laipsnį visuose komercinio banko aktyvuose, tačiau, komerciniai bankai siekdami maksimizuoti naudingumo funkciją, „iškreipia“ paskolų aktyvų portfelį labiau rizikingais instrumentais, o tai blogina kapitalo bazę bei susijusių veiklos riziką ribojančių normatyvų skaičiavimą. Tokia kapitalo pakankamumo normatyvo reikalingumo konfrontacija galėtų būti paaiškinama tuom, kad, nepaisant visų reguliavimo priemonių, komercinis bankas yra finansų rinkos vienetas, siekiantis pelningumo, todėl net ir didesnių nuostolių akistatoje, priima rizikingi sprendimai, siekiant maksimizuoti pelną.

Taigi, nepaisant visų „už“ ir „prieš“ dėl kapitalo reguliavimo komerciniuose bankuose, Bazelio priežiūros komitetas tiesiogiai reguliuoja kapitalo pakankamumo normatyvą per Bazelio II taisykles ir CRD IV paketą. Kaip jau buvo minėta, kapitalo pakankamumo normatyvas norma yra 8 proc., kuris skaičiuojamas kaip santykis tarp bendrojo kapitalo (angl. *Tier*) ir turto įvertinto pagal riziką (angl. *Risk Weight Asset, RWA*), 2 priedas:

$$CAR = \frac{\sum Tier}{\sum (T * RWA) + OR + CR + BR + BC} \quad (2)$$

kur, CAR – kapitalo pakankamumo norma;

Tier – I, II ir III lygio kapitalo suma;

T * RWA – turtas įvertintas pagal riziką;

OR – operacinė rizika;

CR – kredito rizika;

BR – prekybos knygos rizika;

BC – buferinis kapitalas, gautas ICAAP procese (plačiau 1.2.1 poskyryje).

Remiantis aukščiau minėtu daugiapakopiu kapitalo pakankamumo normatyvo skaičiavimu, kiekviena lygties dedamoji bus aptariama detaliau.

BCSB imperatyviai nustato kapitalo skirstymą į tris lygius (4 lentelė).

4 lentelė

Kapitalo lygiai

Kapitalo lygis		Įtaka	Dedamoji
I lygio kapitalas	Pagrindinis I lygio kapitalas	+	Įstatinis kapitalas
	Nepagrindinis I lygio kapitalas	+	Emisinis skirtumas
		+	Atsargos kapitalas
		+/-	Praėjusių metų nepasiskirstytojo pelno dalis / parėjusių metų nuostolis
		+	Audituotas einamųjų metų pelnas
		+	Bendrieji rezervai aktyvų nuostoliams dengti
		+	Privilegiuotos akcijos be kaupiamojo dividendo, išleistos iki 2010.12.31
		+	Privalomasis rezervas arba rezervinis kapitalas
		-	Supirktos nuosavos akcijos (nominalia verte)
		-	Nematerialus turtas
		-	Einamųjų metų nuostolis
		-	Neigiami ilgalaikio ir finansinio turto perkainojimo rezervai
		-	Dalis investicijų į kitas kredito įstaigas ir finansų institucijas bei toms įstaigoms suteiktos subordinuotos paskolos (iki 50 proc. šios sumos gali būti atimta iš II lygio kapitalo)
		II lygio kapitalas	Pagrindinis II lygio kapitalas
+	85 proc. ilgalaikio ir finansinio turto perkainojimo rezervo, jei jie yra teigiami		
+	Specialusis nepaskirstytas rezervas		
+	Neterminuotos subordinuotos paskolos		
+	Privilegiuotos akcijos be kaupimo dividendo, išleistos po 2010.12.31		
+	Ne nuosavybės vertybiniai popieriai, nurodyti tokių vertybinių popierių įtraukimo į komercinio banko kapitalą bendrosiose nuostatose		
Nepagrindinis II lygio kapitalas	+		nustatyto termino subordinuotos paskolos
	+		nustatyto termino kaupiamos privilegiuotos akcijos
III lygio kapitalas	-	+	Trumpalaikės subordinuotos paskolos
	-	+	Grynasis prekybos knygos pelnas, jei jis įtrauktas į I lygio kapitalą

Šaltinis, sudaryta autorius, remiantis Lietuvos banko nutarimu (2010) „Dėl kapitalo pakankamumo normatyvo skaičiavimo taisyklių“

Aukščiau pateiktos lentelės duomenis autorius S. Heffernan (2005) knygoje „Modern banking“ interpretuoja taip: I lygio kapitalas naudojamas kredito, operacinės ir rinkos rizikai atsverti; II lygio kapitalas susijęs su ICAAP ir RAS (žr. 1.2.1 poskyrį); III lygio kapitalas susijęs su rinkos rizika. Jam paantrina BCSB (2010). Kaip rodo praktika, pats efektyviausias kapitalas yra I lygio kapitalas. Verta pastebėti, jog CRD IV direktyvos ateityje panaikins III lygio kapitalą.

Be minėtos kapitalo tipologijos į lygius, komercinio banko kapitalas gali būti skirstomas į ekonominį – I lygio kapitalas (angl. *ECap*, toliau - *ECap*) ir reguliuojamą – II lygio kapitalą (angl. *RegCap*, toliau *RegCap*) kapitalą. A. Elizalde ir R. Repullo (2006) žodžiais tariant, ypatingai svarbu atskirti *ECap* ir *RegCap* sampratą. Autoriai BCSB (2010), S. Agiwal (2011) bei J. Bullock ir B. Klemperer (2013) vieningai sutaria, jog *RegCap* yra minimalus kapitalo reikalavimas. P. Alessandri ir M. Drehmann (2008), A. Levy (2011) ir A. Ho (2012) prieina bendros nuomonės, kad *ECap* tai kapitalo lygis, reikalingas padengti komercinio banko nuostolius. Vadovaujantis aukščiau minėta *RegCap* ir *ECap* samprata, galima teigti, jog *ECap* yra endogeninis kapitalas, tuo tarpu *RegCap* yra egzogeninis kapitalas. Verta pabrėžti, kad, jeigu *RegCap* viršytų *ECap*, tuomet padidėtų komercinio banko kapitalo kaštai.

Sekanti lygties dedamoji turtas, įvertintas pagal riziką, traktuojamas kaip komercinio banko aktyvinių ir nebalansinių straipsnių skirstymas į grupes, atsižvelgiant į rizikos laipsnį (5 lentelė).

5 lentelė

Turtas pagal rizikos laipsnį

Turto grupė	Rizikos lygis, proc.	Dedamosios
T₁	0	Grynieji pinigai kasoje, užsienio valiuta kasoje ir kelyje, brangieji metalai ir kitos mokėjimo priemonės
		Paskolos išduotos LR vyriausybei arba kitų šalių vyriausybėms
		Trumpalaikės ir ilgalaikės paskolos, kurios įtrauktos į LR patvirtintą sąrašą
		Trumpalaikės ir ilgalaikės paskolos užtikrintos vyriausybės vertybiniais popieriais
T₂	20	Trumpalaikės ir ilgalaikės paskolos, išduotos pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės garantiją
		Trumpalaikės paskolos šalies komerciniams bankams ne ilgiau kaip 1 m.
		Paskolos ir vertybiniai popieriai išduoti investicijų ir tarptautiniam bankui
		Inkasuotos, bet neperskaiciuotos lėšos
T₃	50	Paskolos savivaldybėms
		Paskolos, apdraustos įkeistu turtu ir išduotos neviršijant 75 proc. turto vertės
		Sukauptos pajamos ir būsimąjį laikotarpio sąnaudos
T₄	100	Paskolos valstybių, kurios nėra įtrauktos į LR patvirtintą sąrašą, užtikrintos vertybiniais popieriais
		Ilgalaikės paskolos, užtikrintos tik vertybiniais popieriais
		Ilgalaikės paskolos, apdraustos gyvenamųjų namų užstatu, hipotekinės paskolos
		Ilgalaikis turtas, išskyrus nematerialųjį turtą
T₅	150	garantijos ir laidavimai, kurių įvykdymas padidins banko aktyvus (turtą)
		Įsipareigojimai išleisti neatšaukiamą akredityvą, kurio išleidimas padidins banko aktyvus (turtą)
		Įsipareigojimai išduoti paskolą
		Įsipareigojimai išleisti neatšaukiamą akredityvą, kurio išleidimas nepadidins banko aktyvų (turto)
		Garantijos ir laidavimai, kurių įvykdymas nepadidins banko aktyvų (turto)
		Dokumentiniai kreditai
		Dokumentiniai kreditai, kurių užstatas yra apmokamos prekės
		Vienkartiniai banko laidavimo raštai muitinei, kai yra deponuotos kliento lėšos
Komercinio banko įsipareigojimai išduoti paskolą, kurie gali būti panaikinti be jokių išankstinių sąlygų		

Šaltinis, sudaryta autoriaus, remiantis Lietuvos banko nutarimu (2010) "Dėl kapitalo pakankamumo normatyvo skaičiavimo taisyklių"

Remiantis aukščiau pateiktos lentelės duomenimis, autoriai V. L. Lesle ir S. Avramova (2012) nurodo tris pagrindinius turto, įvertinto pagal riziką privalumus:

1. turtas, įvertintas pagal riziką yra bendras rizikos matas;
2. turtas, įvertintas pagal riziką užtikrina alokuoto kapitalo proporcingumą rizikai;
3. turtas, įvertintas pagal riziką išryškina destabilizuotas turto klases ir „burbulų“ kilimą.

Dar galima paminėti M. Ledo (2012) pastebėjimą, kad turtas, įvertintas pagal riziką, netolimoje perspektyvoje turėtų „mutuoti“, atsižvelgiant į tam tikrus makroekonominis reiškinius.

Likusių kapitalo pakankamumo normatyvų dedamųjų –operacinės rizikos, kredito rizikos ir prekybos knygos rizikos - poreikis visą laiką turi viršyti arba būti lygus šių kapitalo poreikių sumai.

Nagrinėjant paskutinį kapitalo pakankamumo normatyvo kintamąjį – buferinį kapitalą, reikėtų paminėti, jog ši kapitalo dalis yra glaudžiai susijusi su testavimu nepalankiomis sąlygomis. Kitaip sakant, komerciniai bankai yra linkę laikyti didesnę kapitalo lygį nei numatyta. O minėtas perviršis vadinamas „buferiniu“ kapitalu. Ši kapitalo dalis formuojama ICAAP procese. Autorius K. G. Lindquist (2012) pažymi, jog buferinis kapitalas yra procikliškas, t.y. komerciniai bankai atsižvelgdami į ekonominius ciklus, gali didinti arba mažinti šio kapitalo apimtį.

Atlikus kapitalo pakankamumo sampratos bei normatyvo struktūros teorinę analizę, reikėtų pažymėti, kad autoriai R. Horvath, J. Seidler ir L. Weill (2012) bei A. N. Berger, C.H.S. Bowman, T. Kick ir K. Schaek (2013) įrodė, jog egzistuoja neigiamas ryšys tarp mažų komercinių bankų likvidumo ir kapitalo pakankamumo normatyvų. Reikėtų pažymėti, kad komerciniai bankai pagal dydį (labai mažas, mažas, vidutinis, didelis ir labai didelis) skirstomi pagal turimo turto kiekį, lyginant su visų komercinių bankų turtu rinkoje, ir priklauso nuo šalyje veikiančių bankų skaičiaus, t.y. Lietuvos bankas nėra nustatęs komercinių bankų skirstymo pagal dydį parametrizavimo gairių. Taigi, pastarasis tyrimas, galėtų būti traktuojamas kaip iššūkis naujoms Bazelis III normatyvų normoms, t.y. siekis padidinti likvidumo ir kapitalo pakankamumo normatyvus gali neigiamai paveikti tam tikrų komercinių bankų veiklą ar net jos tęstinumą. Kaip rodo Moody's analitinės išvados (2011), naujieji Bazelio III normatyvai paveiks visus komercinius bankus ir čia veikia „dydžio efektas“. Tęsiant „dydžio efekto“ analizę, reikėtų pastebėti, kad po komercinių bankų sanavimo proceso, kapitalo pakankamumo normatyvas keičiasi įvairiai. P. Chellasamy ir J.U.Kumar (2007), R. Sajula, S. Sharma ir Dr. R. Lal (2012) įrodė, kad kapitalo pakankamumo normatyvas prieš susijungimą (angl. *pre – merged*, toliau *pre – merged*) yra aukštesnis lyginant su *post-merged* komercinių bankų kapitalo pakankamumo normatyvu. Priešingus tyrimo rezultatus pateikia autoriai A. N. Berger, T. Kick ir K. Schaek (2010), M. U. Kemal (2011). Atliktos studijos parodė, kad kapitalo pakankamumas *post-merged* komerciniuose bankuose mažėja. Tokia tyrimų konfrontacija galėtų būti paaiškinama tuom, kad mokslininkų

atlikti tyrimai apima įvairias pasaulio šalis, todėl skiriasi komercinių bankų kapitalo bazės stiprinimo schemas.

Šiame skyriuje, aptarus komercinio banko kapitalo pakankamumo sampratą, galima teigti, jog komercinio banko kapitalas yra tarsi „paskutinė instancija“, kurio pagalba absorbuojama likusi rizikos dalis po likvidumo. Nors kai kurių autorių nuomone negatyvi kapitalo pakankamumo normatyvo reikalingumo atžvilgiu, vis dėlto dauguma autorių sutinka, jog dėl rinkos dalyvių asimetriškumo šis normatyvas yra būtinas ir privalomas komercinių bankų veikloje. Ypatingai didelis dėmesys kapitalo pakankamumo skaičiavime yra koncentruojamas I lygio kapitalui, kuris yra pati efektyviausia viso kapitalo dedamoji dalis. BCSB griežtindama kapitalo pakankamumo normatyvą ne tik padidino kapitalo pakankamumo normatyvą nuo 8 proc. iki 10 proc., tačiau kartu netolimoje perspektyvoje ruošiasi eliminuoti III lygio kapitalą. Tokia situacija demonstruoja, kad komerciniai bankai privalės koncentruotis į efektyvaus kapitalo apimčių didinimą. Kai kurie autoriai pastebi turto, įvertinto pagal riziką, metodikos neišbaigtumą ir būtinybę „mutacijai“. Vadinasi, dabartinė ir būsima kapitalo pakankamumo skaičiavimo metodika nėra statinė, atvirščiai, dinamiška, nes nuolat kinta, atsižvelgiant mikro ir makro aplinkos pokyčius.

1.2.1. Komercinio banko kapitalo pakankamumo valdymas SREP procese

Pamatuotas rizikos prisiėmimas yra neatsiejama komercinės veiklos dalis, o kapitalas yra skirtas prisiimamai rizikai atsverti [114, p. 32]. Komercinių bankų sektoriuje ypatingai sunku nustatyti rizikas ir kapitalo lygį, minėtoms rizikoms absorbuoti. Dėl minėtos priežasties, BCSB (2004), su vėlesnėmis redakcijomis, išleido Priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso (angl. *Supervisory Review and Evaluation Process*, toliau - SREP) gaires, kurios reglamentuoja komercinio banko vidaus kapitalo pakankamumo (angl. *Internal Capital Adequacy Assessment Process*, toliau - ICAAP) vertinimo procesą, taip siekiant užtikrinti, kad komercinis bankas pasirinktų tinkamą kapitalo bazę.

Bendriausia prasme Lietuvos bankas (2010) ICAAP interpretuoja kaip rekomendacijas RAS. Slovėnijos centrinis bankas (2010) pateikia išplėstinę ICAAP sampratą per ICAAP funkcijas. Autorius ICAAP traktuoja kaip išankstinę rizikos profilio identifikavimo priemonę, kuri gali įtakoti komercinio banko veiklą ar net jos tęstinumą. Slovėnijos centriniam bankui paantrina Oracle (2009). Čia ICAAP identifikuojama kaip komercinio banko galimybė pagerinti rizikos valdymo kultūrą. Remiantis išdėstytomis definicijomis, galima teigti, kad ICAAP yra procesas, kurio metu nustatomos rizikos ir kapitalas, minėtoms rizikoms absorbuoti.

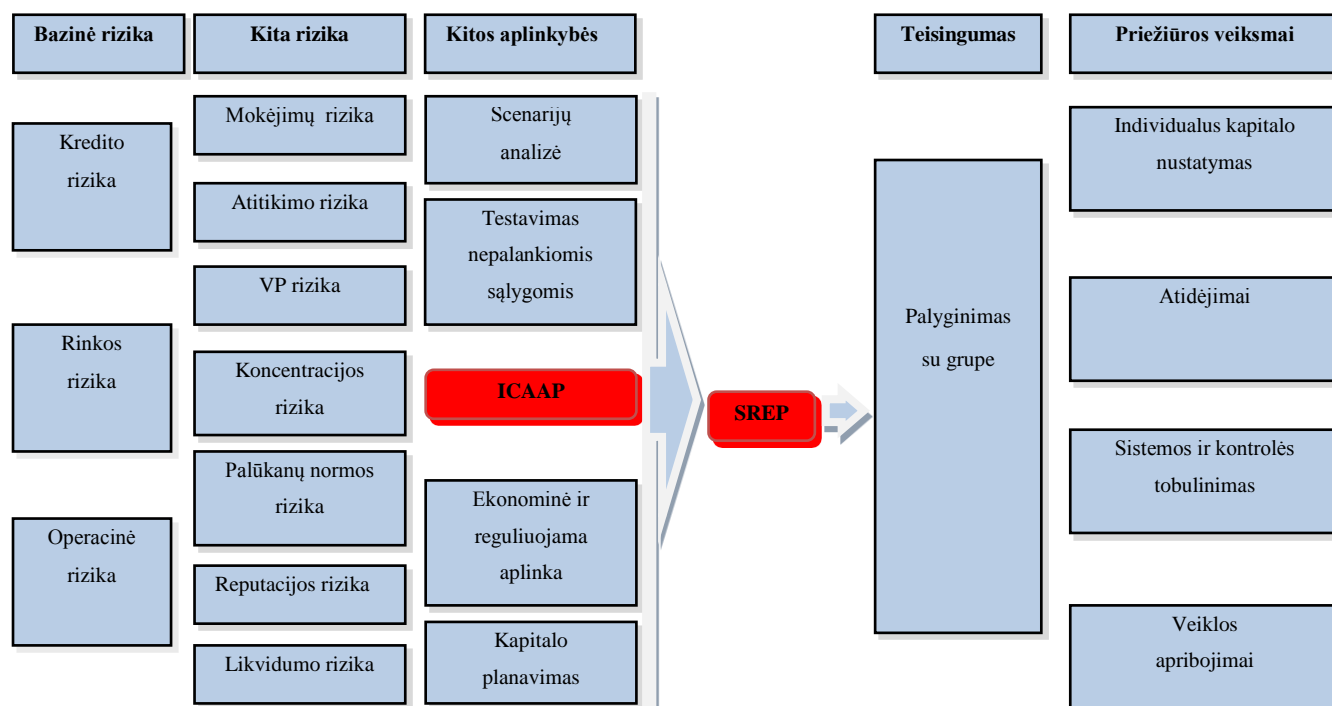
Išanalizavus ICAAP ir RAS sąveikos santykį, verta pabrėžti, kad tai imperatyvus, Lietuvos banko (2010), reikalavimas, privalomas visiems komerciniams bankams šalyje. B. Oppliger ir D. Martin (2009) patikslina, jog tai ne tik imperatyvus reikalavimas, bet ir unifikuotas, t.y. nėra

diferenciacijos tarp standartinių ir vidaus reitingais grįstų (angl. *Internal Ratings Based Approach*, toliau – IRB) komercinių bankų. Vadinasi, ICAAP procesas daugiau ar mažiau adaptuotas proporcingai komercinio banko veiklai [73, p. 10].

ICAAP realizacija kasdienėje komercinio banko veikloje vyksta per keturis integracinius žingsnius [36, p. 5,6]:

1. rizikos identifikavimas;
2. kapitalo vertinimas;
3. išankstinis kapitalo planavimas;
4. ICAAP rezultatai

Aukščiau pateikta ICAAP integracija daugiau principinė. Išplėstinė ICAAP ir RAS integracija bei SREP sąveika pateikta 2 paveiksle.

2 pav. ICAAP procesas.

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis L. Bloom (2012).

Kadangi RAS apima visas komercinio banko veiklos sritis, kuriuose komercinis bankas susiduria su reikšminga rizika, rizikos valdymo priemonės ir komercinio banko valdymą, pirmajame ICAAP integracijos etape identifikuojamos visos įmanomos rizikos rūšys. Tokiomis aplinkybėmis, kaip teigia Lietuvos bankas (2010), nustatomas kiekvienos minėtos rizikos rūšies lygis, įvertinama kiekvienos rizikos rūšies valdymo kokybė, taip pat komercinio banko valdymas (kuris apima pajamų, strateginę, reputacijos ir atitikimo riziką). Šio etapo pabaigoje planuojamas kapitalas, atsižvelgiant į ekonominę ir reguliuojamą aplinką. Antrajame etape vertinamas rizikos tolerancijos laipsnis, remiantis testavimu nepalankiomis sąlygomis, t.y. tikrinamas rezultatų

jautrumas, keičiant scenarijus. Paskutinėje stadijoje suformuojamas ICAAP. Kadangi ICAAP jau būna suformuotas, toliau vyksta SREP ir ICAAP dialogas. Kaip nurodo BCSB (2010), dialogo objektas yra:

1. rizikos rūšys, kurioms padengti skaičiuojamas kapitalo poreikis pagal Kapitalo pakankamumo skaičiavimo bendrąsias nuostatas (kredito rizika, rinkos rizika, įvardyta prekybos knygoje, operacinė rizika);
2. rizikos rūšys, kurioms padengti skaičiuojamas ne visas kapitalo poreikis pagal Kapitalo pakankamumo skaičiavimo bendrąsias nuostatas (pvz., kredito rizikos mažinimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais priemonių likutinė rizika);
3. kitos rizikos rūšys (palūkanų normos rizika, įvardyta bankinėje knygoje, nuosavybės vertybinių popierių kainos rizika, įvardyta bankinėje knygoje, koncentracijos rizika, likvidumo rizika, reputacijos rizika, strateginė rizika ir kt.);
4. išorės veiksniai, įskaitant testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, kurį atlieka komerciniai bankai, taikantys vidaus reitingais pagrįstą kredito rizikos vertinimo metodą, taip pat ekonominio ciklo įtaką ir kitą išorės riziką ir veiksnius.

Vadovaujantis aukščiau minėtomis nuostatomis, ICAAP gali būti priimamas kaip tinkamas, priešingu atveju, jei ICAAP nepakankamai tiksliai įvertina bendrąją riziką, keliami papildomi reikalavimai dėl veiklos rizikos ribojimo: 1) galimas individualus kapitalo nustatymas; 2) sistemos ir kontrolės tobulinimas; 3) veiklos apribojimas, kol komercinio banko veiklą įtakojanti rizika bus eliminuota.

Įdomus faktas, kad jau ICAAP formavimo stadijoje atliekamas testavimas nepalankiomis sąlygomis. Antrinis kapitalo pakankamumo testavimas nepalankiomis sąlygomis atliekamas jau po ICAAP suformavimo ir veiklos vykdymo. Vadinasi, kapitalo pakankamumo normatyvas testuojamas minimaliai du kartus per metus: formavimo procese ir po veiklos vykdymo.

Apibendrinant galima teigti, kad rizikų identifikacija komercinių bankų veikloje yra sudėtingas procesas. SREP ir ICAAP dialogas bei RAS „sušvelnina“ minėto proceso hipotetines pasekmes, todėl yra neatsiejama Kapitalo pakankamumo normatyvo skaičiavimo dedamoji. ICAAP proceso pagalba suformuojamas buferinis kapitalas, kurio pagalba absorbuojamos diferencijuotos rizikos rūšys. Principinė ICAAP integracija vyksta keturių žingsnių pagalba. Tačiau, kaip rodo praktika, SREP procesas yra žymiai sudėtingesnis ir menkai apibrėžtas, daug vietos subjektyvioms interpretacijoms. Nepaisant visų teigiamų ir neigiamų SREP ir ICAAP proceso ir RAS bruožų, tai imperatyvus reikalavimas, kurio pagalba siekiama stabilios komercinių bankų veiklos.

1.2.2. Komercinio banko kapitalo pakankamumo testavimas nepalankiomis sąlygomis

Kaip apibrėžia D. Worrel (2008), kapitalo pakankamumo testavimas nepalankiomis sąlygomis yra esminis finansinės rizikos vertinimo priemonių rinkinys. Tuo tarpu D. L. Wall(2013) testavimą nepalankiomis sąlygomis apibrėžia per kapitalą. Autoriaus žodžiais tariant, kapitalo pakankamumo normatyvo testavimas nepalankiomis sąlygomis tai yra kapitalo būklės įvertinimas sunkinančiomis aplinkybėmis pagal patikimą scenarijų. B. Bernanke (2013) pateikia testavimo nepalankiomis sąlygomis definiciją per minėto proceso privalumus. Mokslininko nuomone, kapitalo pakankamumo normatyvo testavimas nepalankiausiomis sąlygomis tai tam tikras priemonių rinkinys, kuris stabilizuoja visą komercinių bankų sistemą. Vadovaujantis aukščiau pateiktomis definicijomis, galima teigti, kad kapitalo pakankamumo testavimas nepalankiausiomis sąlygomis suteikia galimybę komerciniams bankams augti, t.y. net ir esant ekonomikai pakilimo būsenoje, ekstremalus rodiklių pakeitimas leidžia komerciniams bankams pajauti ekonomikos nuosmukį bei įvertinti kapitalo pakankamumo trūkumus, formuoti papildomą, kitaip vadinamą – buferinį, kapitalą.

Šiuo metu, kaip nurodo Lietuvos bankas (2007), testavimo nepalankiausiomis sąlygomis būdą pasirenka pats komercinis bankas. Iš esmės, kapitalo pakankamumo testavimo nepalankiomis sąlygomis konvergencijos nebuvimas gali būti vertinamas dvejopai. Žiūrint iš negatyvios perspektyvos, kapitalo pakankamumo testavimo nepalankiomis sąlygomis unifikacijos nebuvimas nėra pozityvus procesas savo forma, todėl, kad stipriausi makro ir mikro finansiniai ir/arba ekonominiai sukrėtimai apima visą finansų sistemą, be diversifikacijos [9, p.5]. Kitaip sakant, ekstremalus makroekonominiai ir mikroekonominiai šokai dažniausiai yra globalūs ir veikia kaip sisteminė rizika, įtakoja visą finansų sektorių. Todėl vienas, šalyje adaptuotas, kapitalo pakankamumo scenarijus būtų pageidautinas. Vertinant kapitalo pakankamumo testavimo sinergijos nebuvimą iš pozityvios perspektyvos, galima teigti, jog tai yra teigiamas procesas, jei testuojama reputacinė rizika, kuri paveikia tik vieną komercinį banką. Tačiau tai tik santykinis „gėris“. Kaip žinia, vieno komercinio banko reputacinė rizika daugiau ar mažiau veikia visus komercinius bankus. Taigi, vadovaujantis aukščiau minėtais privalumais ir trūkumais, galima teigti, kad, nepaisant minimalių privalumų, vis dėlto, scenarijų unifikacija yra reikalinga, nes bet kokia rizika daugiau ar mažiau perauga į sisteminę ar net globalią riziką.

Atlikus komercinio banko kapitalo pakankamumo testavimo nepalankiomis sąlygomis scenarijų analizę, reikėtų pažymėti, jog komerciniai bankai gali taikyti vieną iš žemiau pateiktų scenarijų:

1. scenarijaus analizę (angl. *scenario analysis*);
2. jautrumo testą(angl. *sensitivity analysis*);

3. atvirkštinį testavimą(angl. *reverse stresstesting*).

Apžvelgus įvairią literatūrą, užsienio šalies autorių darbuose pastebima ypatingai daug kritikos testavimui, remiantis scenarijų analize. J. Behrens, O. Matthews (2012) nurodo, kad testavimo nepalankiomis sąlygomis rezultatai turėtų būti labai jautrūs scenarijų analizei, todėl jų apibrėžimas yra svarbus žingsnis. Scenarijų analizę kritikuoja ir C. Alexander ir E. Sheedy (2008), konstatuodami, kad minėtas testavimas nėra efektyvus, nes vykdomi remiantis istoriniais ir/ar hipotetinėmis įvykiais, ar jų deriniais. Mokslininkai pabrėžia, kad tokiam testavimui trūksta griežtumo, nes paprastai vykdomi be rizikos modelio. Tuo tarpu A. D. Kunt, E. Detragiace ir O. Merouche (2010), nepaisant įvairaus testavimo nepalankiomis sąlygomis testų spektro, siūlo komerciniams bankams daugiau koncentruotis į I lygio kapitalą, kuris laikomas ne tik efektyvia kapitalo pakankamumo dedamąja, bet ir sugeba maksimaliai absorbuoti riziką. Taigi, remiantis aukščiau minėta informacija, galima teigti, jog koks kapitalo pakankamumo testavimo nepalankiausiomis sąlygomis scenarijus optimalus ir efektyvus, visuotinai nėra priimta. Tai diskusinis klausimas, kuris plačiai eskaluojamas tokių institucijų kaip BCSB, Tarptautinio valiutos fondo, Finansinio stabilumo forumo ir kt. Net ir Bazelio III kapitalo pakankamumo testavimo nepalankiomis sąlygomis direktyvos šios spragos neužpildys, nes Bazelio III taisyklės daugiau koncentruojasi į kapitalo bazės stiprinimo procesą.

Apibendrinant galima teigti, kad, kapitalo pakankamumo testavimas nepalankiomis sąlygomis, tai dar viena priemonė, kurios pagalba formuojamas buferinis kapitalas įvairioms rizikoms absorbuoti. Kaip jau buvo minėta, scenarijų konvergencijos nebuvimas yra daugiau negatyvus procesas, nei pozityvus, nes, kaip žinia, mikro ir/ar makro sukrėtimai perauga į sisteminę riziką, kuri daugiau ar mažiau paveikia visus komercinius bankus. Nors scenario analysis sulaukia daug kritikos užsienio autorių literatūroje, tačiau galime sutikti su autorių, A. D. Kunt, E. Detragiace ir O. Merouche, nuomone, jog nepaisant scenarijų spektro, svarbiausia koncentracija turėtų būti į I lygio I kapitalą. Verta pažymėti, jog, deja, net ir Bazelio III direktyvos neužpildys kapitalo pakankamumo scenarijų unifikacijos nebuvimo spragos.

1.3. Maksimalio paskolos vienam skolininkui normatyvas

Bendriausia prasme maksimalios paskolos vienam skolininkui normatyvas apibrėžtas Tarptautinių atsiskaitymų banko (2006). Čia normatyvas interpretuojamas per procentinę kapitalo dalį. Išplėstinę maksimalios paskolos vienam skolininkui definiciją pateikia tokie autoriai kaip M. B. Gordy ir E. Lutkebohmert (2007) bei BCSB (2013). Autoriai argumentuoja, jog 1 mln. EUR paskola alokuota keliems skolininkams sukelia mažesnę kreditinę riziką, nei 1 mln. EUR paskola suteikta vienam skolininkui. Gana kontroversišką maksimalios paskolos vienam skolininkui

normatyvo apibrėžtį pateikia D. Reynolds (2009). Autoriaus nuomone, maksimalios paskolos vienam skolininkui normatyvą apibūdina kaip priemonę riboti skolinimo apimtį šalyje. Su minėta autoriaus nuomone sunku sutikti. Pirmiausia, todėl, kad pati normatyvo definicija suponuoja, jog tai „lubos“ vienam skolininkui suteiktos skolos, siekiant anuliuoti kreditinės rizikos atsiradimą. Antra, neigiama šio normatyvo pusė yra tik ta, kad šis normatyvą eliminuoja santykinai mažesnius komercinius bankus, nes pastarieji neturi galimybės finansuoti stambiaus kapitalo įmonių. Tačiau, komerciniai bankai turi dvi galimybes kaip spręsti aukščiau minėtą problemą. Galimas sindikuotų paskolų teikimas ar net kapitalo bazės stiprinimas. Verta pabrėžti, jog tik vienas autorius, F. Pasiouros (2007), savo tyrimų išvadose pastebi, kad maksimalios paskolos vienam skolininkui normatyvas mažai įtakoja komercinio banko veiklą. Tokia praktikos ir teorijos konfrontacija galėtų būti paaiškinama tuom, kad komerciniai bankai turi kelias aukščiau minėtas alternatyvas, siekiant suteikti dideles paskolas ir vykdyti normatyvą.

Analizuojant kreditinius aktyvus, verta pažymėti, jog jie apima likvidumo ir kapitalo pakankamumo normatyvus. Kaip jau buvo minėta, patys pelningiausi aktyvai yra paskolos, tuo tarpu tai pati nelikvidžiausia likvidumo normatyvo dedamoji, nes kiekviena suteikta paskola sukelia kredito riziką – galimybę patirti nuostolį, t.y. neatgauti paskolintų lėšų ir palūkanų [56, p. 23]. Kapitalo pakankamumo normatyvo ir kreditinių straipsnių ryšį analizavęs D. Reynolds (2009), argumentuoja, jog kredito koncentracija įtakoja kapitalo pakankamumo normatyvą, todėl dalis kapitalo formuojama atsižvelgiant į kreditinę riziką. Tai įrodė ir ankstesniuose poskyriuose atlikta kapitalo pakankamumo normatyvų dedamųjų bei ICAAP analizė. Santykį tarp likvidumo ir kapitalo pakankamumo per kreditinę riziką ištyrė tokie mokslininkai kaip R. Horvath, J. Seidler ir L. Weill (2012) įrodė bei A. N. Berger, C.H.S. Bowman, T. Kick ir K. Schaek (2013). Pasak autorių, egzistuoja neigiamas ryšys tarp mažų komercinių bankų likvidumo ir kapitalo pakankamumo normatyvų. Remiantis aukščiau minėtais tyrimais, galima teigti, kad egzistuoja atvirkštinė priklausomybė tarp likvidumo normatyvo ir tiesioginė priklausomybė tarp kapitalo pakankamumo normatyvo bei kreditinių aktyvų, t.y. augant paskolų portfeliui, didėja kapitalo bazė, tuo tarpu likvidumo normatyvas mažėja.

Atlikus maksimalios paskolos vienam skolininkui normatyvo apibrėžties, naudingumo ir ryšio su likvidumu ir kapitalo pakankamumu analizę teoriniu aspektu, galima teigti, jog šis normatyvas yra vienas nepagrindinių banko veiklos riziką ribojančių normatyvų, nes kreditinė riziką vertinama ir hipotetiškai absorbuojama jau per likvidumo ir kapitalo pakankamumo normatyvus. Tačiau tai imperatyvus ir unifikuotas ES mastu normatyvas, kurio norma neturi viršyti 25 proc. banko kapitalo (6 lentelė).

Paskolos vienam skolininkui ir konsoliduotos priežiūros tarpusavio priklausomybė

Norma, proc.	Gavėjas	Priežiūros vykdymas
25	Paskolos suma vienam skolininkui	
20	Patronuojančiai įmonei	Jeigu Lietuvos bankas nevykdo konsoliduotos priežiūros
	Dukterinėms įmonėms.	
75	Patronuojančiai įmonei	Jeigu Lietuvos bankas vykdo konsoliduotą priežiūrą
	Dukterinėms įmonėms.	

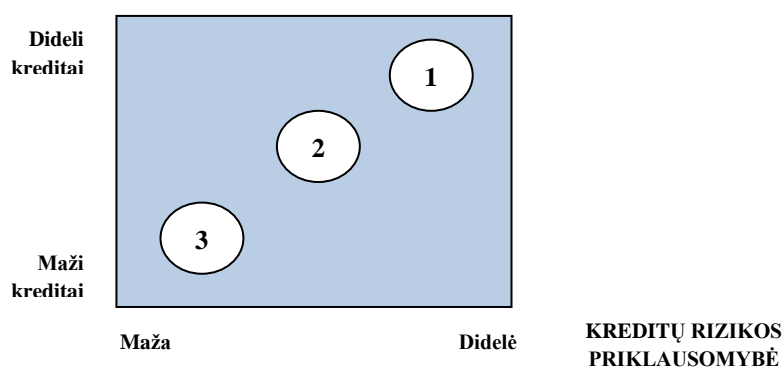
Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis Maksimalios paskolos vienam skolininkui ir didelių paskolų skaičiavimo normatyvo bendrosiomis nuostatomis

Reguliuojančios institucijos nustatydamos aukščiau lentelėje pateiktus normatyvus (3 priedas), siekia riboti ne tik komercinių bankų kreditų koncentraciją, bet ir paskolas tarpusavyje susijusiems asmenims, taip mažinti paskolų portfelio priklausomybę nuo tarpusavyje susijusių skolininkų [59, p. 26]. Analizuojant komercinių bankų kredito koncentraciją, atkreiptinas dėmesys, kad, V. Valvonis (2007) siūlo tokią dvipakopę kredito koncentracijos tipologiją:

1. vieno santykinai didelio kredito ar susijusių skolininkų kreditų;
2. kreditų, susijusių bendrais rizikos veiksniais (bendra skolininkų ekonominė veikla, geografinis sektorius ir pan.).

Yra žinoma, kad nepalankiai pasikeitus rizikos veiksniams, visi skolininkai, kuriems turi įtakos bendri rizikos veiksniai, patirtų finansinių sunkumų, dėl to būtų patirtas didelis bendras kreditų nuostolis, galintis kelti grėsmę normaliai banko veiklai. Autoriai BCSB (2010) ir A. Bandyopadhyay (2007) konstatuoja faktą, kad kreditai, susiję bendrais rizikos veiksniais, kelia didesnę riziką komercinio banko veiklos tęstinumui nei vieno santykinai didelio kredito rizika. Remiantis autorių nuomone, galima teigti, jog maksimalios paskolos normatyvas nėra iki galo „išgrynintas produktas“, nes jo pagalba nėra vertinama bendrais rizikos veiksniais susijusi rizika, kuri, pasak autorių, kelia didesnę riziką nei koncentruota paskola vienam skolininkui.

KREDITŲ SANTYKINIS DYDIS

3 pav. Kreditų koncentracijos rizika

Šaltinis. V. Valvonis (2007), „Kreditų koncentracijos rizikos vertinimas ir valdymas“

Aukščiau pateiktas paveikslas demonstruoja, jog didžiausia kreditinė riziką atsiranda tuomet, kai komercinis bankas suteikia vieną ar kelis labai susijusius kreditus - Nr. 1. Tuo tarpu kredito rizika mažiausia - Nr. 3, kai komercinis bankas yra suteikęs daug mažų ir nesusijusių kreditų. O Nr. 2 rodo, tipinį universalaus komercinio banko modelį, kai kreditinė rizika kyla tik dėl didelių pavienių kreditų.

Apibendrinant šiame skyriuje atliktą maksimalios paskolos vienam skolininkui normatyvo analizę, galima teigti, kad šis normatyvas tai tarsi „lubos“, kurių pagalba valdoma kreditinė rizika. Nors pats normatyvas santykinai riboja mažesnių komercinių bankų veiklą išduodant didelės apimties kreditus, sindikuotos paskolos ir kapitalo bazės stiprinimas yra šios problemos sprendimo būdai. Faktas tas, kad šis normatyvas dar nėra iki galo „išgrynintas produktas“, nes nėra ribojama bendrais rizikos veiksniais susijusi rizika, kuri pasak autorių yra didesnė nei vieno skolininko. Deja, nei Bazelis III nei CRD IV direktyvos šios spragos neužpildys.

1.4. Maksimalios atviros pozicijos valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvas

Autoriaus A. M. Tetangco (2014) konstatuoja faktą, jog komerciniai bankai yra pagrindiniai valiutinės ir tauriųjų metalų rinkos žaidėjai. Kitaip sakant, komerciniai bankai atlieka minėtos rinkos formuotojo vaidmenį. Todėl, BCSB (2006) ir Lietuvos bankas (2010), siekdamas, kad komerciniai bankai užtikrintų likvidumą ir tuo pat metu vykdytų veiklą saugiu būdu, imperatyviai reikalauja komercinius bankus laikytis maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais. Kontraargumentus minėtoms institucijoms pateikia R. Duttagupta, G. Fernandez ir C. Karacadag (2005). Autoriai argumentuoja, jog priežiūros institucijos reguliuodamos komercinius bankus per maksimalios atviros pozicijos valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvą, stabdo besivystančių šalių valiutų rinkos efektyvumą. Vis dėlto, nepaisant visų „už“ ir „prieš“, komercinių bankų veikla reguliuojama šio normatyvo pagalba, nes kaip jau buvo minėta ankstesniuose poskyriuose, komercinių bankų veikla susijusi su didele rizika, todėl tik normatyvų pagalba įmanoma rizikos absorbcija ar santykinis jos eliminavimas.

Aukščiau pateikta informacija suponuoja klausimą: kas tai yra maksimali pozicija valiuta ir tauriaisiais metalais. Apžvelgus šalies ir užsienio autorių literatūrą pastebėta, jog tyrimų šioje srityje nėra atlikta ir pats normatyvas mažai analizuotas. Bendriausią minėto normatyvo definiciją pateikia Lietuvos bankas (2010) ir BCSB (2006). Minėtos institucijos, šį normatyvą interpretuoja kaip turto ir įsipareigojimų užsienio valiuta neatitikimą.

Verta pastebėti, jog maksimalios atviros pozicijos valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvas nėra pagrindinis, tačiau jį privalu vertinti kartu su kitais veiklos riziką ribojančiais normatyvais. Tai galima paaiškinti sekančiai: kaip jau buvo minėta, komercinio banko kapitalas naudojamas

kelioms rizikoms absorbuoti, o kaip rodo praktika, kapitalo reikalavimai yra vienodi komerciniam bankui, neturinčiam maksimalios atvirosios pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais, ir komerciniam bankui, turinčiam maksimalią leistiną atvirąją poziciją. Vadovaujantis aukščiau minėtais faktais, galima teigti, kad kapitalo pakankamumo rodikliai nėra itin objektyvizuoti (paprastai parodoma geresnė situacija, negu yra iš tikrųjų).

Apžvelgus maksimalios atviros pozicijos valiuta ir tauriaisiais metalais apibrėžtį bei svarbą komercinių bankų veikloje, reikėtų pažymėti, kad, kaip nurodyta Lietuvos banko direktyvose, maksimalios atviros pozicijos valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvas privalomas vykdyti kasdien [95, p. 36]. Kaip nurodo BCSB (2006) ir Lietuvos bankas (2010) šis normatyvas skaičiuojamas sekančiai:

$$BAP = \frac{AVP}{\Sigma(Tier)} \quad (3)$$

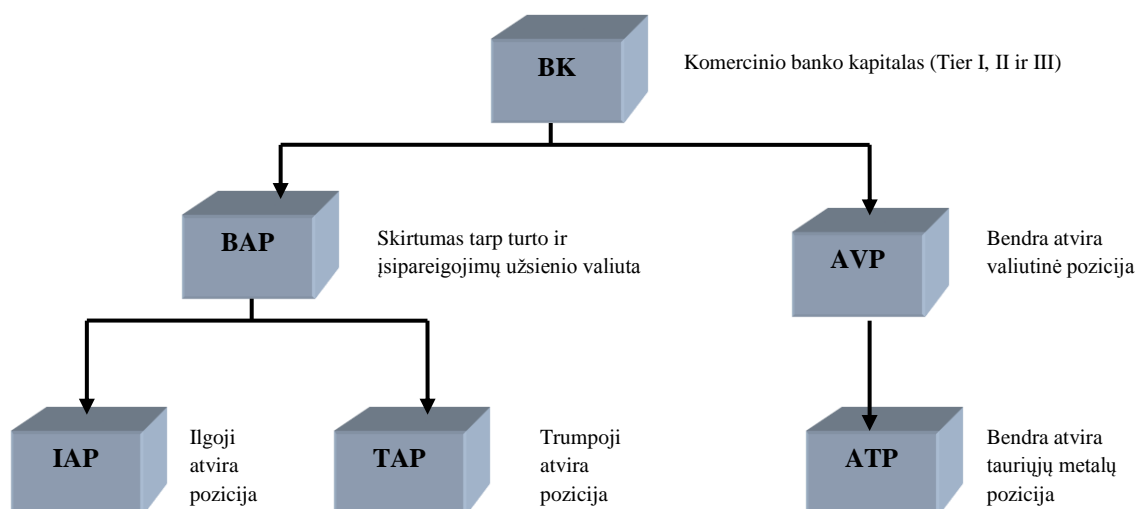
kur BAP – bendra atvira pozicija valiuta ir tauriaisiais metalais;

AVP – atvirosios valiutos pozicija;

Tier – suma I, II ir III lygio kapitalo pagal kapitalo pakankamumo skaičiavimo taisykles.

Iš aukščiau pateiktos formulės matyti, kad maksimalios atviros pozicijos normatyvas, kaip jau buvo minėta, įtakoja kapitalo pakankamumo normatyvą. Šalia maksimalios atviros pozicijos valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvo, valiutinė rizika valdoma ir per III lygio kapitalą, kuris naudojamas valiutinei ir tauriųjų metalų rizikai atsverti, bei ICAAP, kurio metu formuojamas buferinis kapitalas valiutinės rizikos absorbavimui.

BAP realizacijos schema kasdienėje komercinio banko veikloje pateikta 4 paveiksle.

4 pav. Maksimalios atviros pozicijos valiuta ir tauriaisiais metalais sandaros elementų tarpusavio priklausomybė

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis „Pinigai, centriniai bankai ir jų funkcijos“.

4 paveikslas demonstruoja normatyvo dedamųjų koreliacinį ryšį. Su AVP valdymu susiduria visi komerciniai bankai, tuo tarpu ATP būdingas ne visiems. Tokią situaciją lemia egzogeniniai paties komercinio banko sprendimai. A. Sibert (2007) pažymi, jog komerciniai bankai privalo kaip įmanoma efektyviau valdyti aktyvines ir pasyvines valiutines pozicijas. Kitaip tariant, autorius pabrėžia hipotetinę AVP galimybę „sužeisti“ ekonominę pusiausvyrą, o siekiant to išvengti, būtinas AVP valdymas. Reikėtų pažymėti, jog praktikoje dažniausiai naudojama IAP ir TAP. Šalies ir užsienio autorių literatūroje pastarosios pozicijos apibrėžiamos skirtingai. ES direktyvose (2006) nurodyta, kad BAP sudaro negatyvi ir pozityvi pozicija. Tuo tarpu A. M. Tetangco (2013) pateikia išplėstinę BAP sudėtį: 1) pozityvi: IAP ir perpirkta (angl. *overbought*, turtas užsienio valiuta viršija užsienio valiutos įsipareigojimus); 2) negatyvi: TAP ir perparduota (angl. *oversold*, užsienio valiutos įsipareigojimai viršija turtą užsienio valiuta). Vis dėlto, nors autoriai išskiria įvairias BAP dedamąsias, žiūrint imperatyviai, komerciniai bankai susiduria su IAP ir TAP ir tai daro įtaką komercinio banko veiklos rezultatams. IAP, kylant valiutos kursui, padidina komercinio banko pelną, tuo tarpu IAP, krentant valiutos kursui, mažina komercinio banko pelną, nes patiriamas nerealizuotas nuostolis. O TAP, kylant valiutos kursui, didina nerealizuotus nuostolius, ir atvirkščiai, TAP, krentant valiutos kursui, padidina komercinio banko pelno straipsnį. Vadovaujantis aukščiau išsakytomis nuostatomis, galima teigti, kad valiutiniai svyravimai IAP ir TAP sieja atvirkštine koreliacine priklausomybe.

Apibendrinant galima teigti, jog maksimalios atviros pozicijos normatyvas yra mažai analizuotas tiek šalies, tiek užsienio autorių literatūroje. Nors, kaip rodo kai kurių autorių tyrimų „užuomazgos“, maksimalios paskolos normatyvas nėra pagrindinis, tačiau svarbus ir privalomas nagrinėti, nes tik tokių normatyvų pagalba įmanoma gauti objektyvų komercinio banko veiklos efektyvumo profilį. Verta pastebėti, jog tai nėra vienintelė valiutinės rizikos absorbavimo priemonė. Kaip jau buvo minėta ankstesniuose poskyriuose, valiutinė rizika šalia analizuojamo normatyvo, valdoma per III lygio kapitalą ir ICAAP procesą.

1.5. Kiti priežiūros institucijos nustatyti normatyvai: privalomosios atsargos Lietuvos banke

Pagal Eurosistemos privalomųjų atsargų sistemos tvarką Europos centrinis bankas reikalauja, kad kredito įstaigos privalomasias atsargas laikytų nacionalinių centrinių bankų sąskaitose [70, p. 9]. R. Pulinskaitės ir A. Vasiliauskaitės (2008) argumentuoja, kad privalomųjų atsargų norma siekiama sukurti bei padidinti struktūrinį likvidumo trūkumą. Minėtiems autoriams paantrina S. W. Todd (2013). Autoriaus teigimu, privalomosios atsargos turėtų sudaryti didžiąją likvidumo dalį. S. Gray (2011) praplečia privalomųjų atsargų tikslus, interpretuodamas, kad

privalomųjų atsargų normatyvas naudojamas rizikos absorbavimui, likvidumo valdymui bei monetarinei kontrolei. Taigi, autoriai visuotinai sutaria, jog privalomosios atsargos yra likvidumo normatyvo pamatas.

Privalomųjų atsargų šalies centriniame banke definiciją geriausiai interpretuojama per normatyvo skaičiavimą:

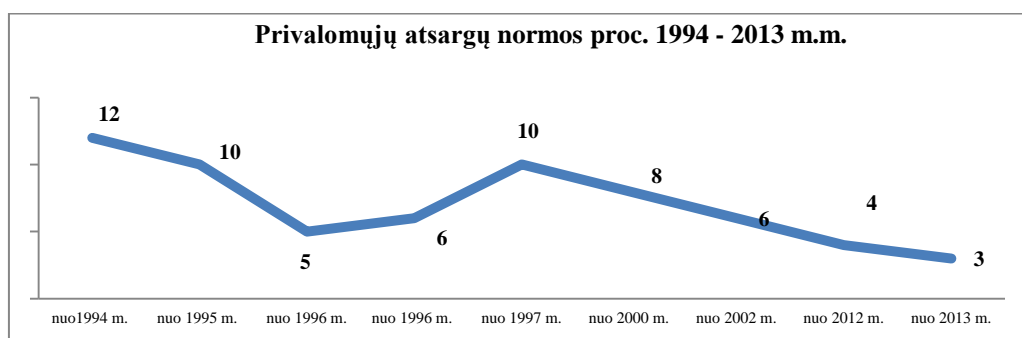
$$MR = D * r \quad (4)$$

kur MR – privalomųjų atsargų norma, Lt;

D – indėliai;

r – privalomųjų atsargų normos procentinė išraiška.

Vadovaujantis aukščiau pateikta formule, galima teigti, jog privalomosios atsargos tai procentinė indėlių dalis laikoma šalies centriniame banke. Vadinasi, privalomųjų atsargų norma tiesiogiai koreliuoja su indėliais komerciniame banke [72, p. 24]. Įdomus faktas, kad privalomųjų atsargų procentinė norma turi tendenciją mažėti jau nuo 1997 m.

5 pav. Privalomųjų atsargų normos procentinis pokytis 1994 – 2013 m.m.

Šaltinis. Sudaryta autoriaus.

Paveiksle pateiktus duomenis, šalies ir užsienio autoriai interpretuoja skirtingai. V. Vasiliausko (2013) argumentuoja, jog privalomųjų atsargų normos mažinimu siekiama gerinti bankininkystės konkurencinę aplinką Lietuvoje ir laipsniškai artinti ją prie euro zonoje galiojančių rinkos sąlygų. Kitaip tariant, konkurencinės aplinkos gerinimas suprantamas kaip prielaida skolinti daugiau. V. Vasiliauskui pritaria P. Gilys (2012). Ekonomisto nuomone, visiškai normalu krizės laikotarpiu sumažinti tuos rezervinius pinigus, paaimamus iš komercinių bankų į centrinį, kad daugiau pinigų cirkuliuotų ekonomikoje. Užsienio šalių praktika priešinga šalies autorių nuomonei. Pastebėta, jog privalomųjų atsargų mažinimas vykdomas tuomet, kai reikia gelbėti komercinių bankų sistemos tvarumą [106, p. 23]. Iš esmės, privalomųjų atsargų norma šiai dienai siekia tik 3 proc. Tačiau Lietuvos bankas dar turi 2 proc. mažinimo rezervą, kad Lietuva susilygintų su daugeliu kitų ES šalių norma – 1 proc. Paradoksali situacija pastebima tuomet, kai žinoma, jog 2014 m. sausio mėn. 1 d. duomenimis šalies komerciniuose bankuose buvo laikomos rekordinės pinigų sumos, ~50 mlrd. Lt., indėlių forma [75, p. 1]. Komerciniai bankai „skęsta“ nuo indėlių, o

Lietuvos bankas atlaisvina dar didesnę dalį lėšų skolinimui. Reikėtų pastebėti, jog komercinių bankų suteiktų paskolų sumos auga atsargiai. Kaip pastebi C. Glocker ir P. Towbin (2011), privalomųjų atsargų mažinimo pagrindinio tikslo nustatymas yra sudėtingas procesas. S. Kropas (2014) argumentuoja ir suformuluoja pirmą prielaidą minėtai situacijai paaiškinti, kad iš tiesų depozitiniai pinigai yra einamosiose sąskaitose ir trumpo laikotarpio depozituose, todėl komerciniams bankams tai daugiau pinigų srautų problema, o ne laisvos lėšos skolinimui. Atlikus užsienio ir Lietuvos autorių šaltinių sintezę, antroji prielaida privalomųjų atsargų normos mažėjimui paaiškinti galėtų būti suformuluota taip: šalyje vykdoma finansinė represija, t.y. nulinės palūkanos už depozitines operacijas, skatina „išpumpuoti“ pinigus į ekonomiką, tuo pat metu siekiama, kad komerciniai bankai būtų pasiruošę suteikti paskolas tiek pavieniams asmenims, tiek stambiems projektams. Tai galėtų būti iliustruota sekančiai:

$$L = D * R \quad (5)$$

kur L – paskolos suma;

D – indėlis komerciniame banke;

R – privalomųjų rezervų norma.

Remiantis aukščiau minėta formule, galima teigti, kad jeigu privalomųjų atsargų norma sudaro 3 proc., o naujo depozito suma 100 Lt, tuomet komercinis bankas gali paskolinti 97 Lt. Tuo tarpu, jei privalomųjų atsargų norma sudarytų 100 proc., komerciniai bankai neturėtų pasyvų, kuriuos gali paskolinti. Įdomų faktą nurodo P. Sheard (2013) ir D. Wishard (2013). Autorių nuomone, ne indėliai formuoja paskolas, o paskolos formuoja indėlius. V. Žukauskas (2009) argumentuoja minėta situaciją per pinigų multiplikatoriaus efektą, t.y. galimybės „dauginti“ pinigus. 100 proc. privalomųjų atsargų norma anuliuotų efekto įtaką, tačiau tuomet komerciniai bankai prarastų skolinimo galimybę.

Verta pabrėžti, kad privalomųjų atsargų mažinamas neigiamai veikia komercinio banko likvidumą. Iš esmės, privalomųjų atsargų politika komercinio banko likvidumą veikia trejopai:

1. per aukštas privalomųjų atsargų reikalavimas „išaldo“ bankų lėšas, o tai neigiamai koreliuoja su kreditinių operacijų ekspansija;
2. tinkama privalomųjų atsargos norma sudaro reikiamas sąlygas likvidumo ir konkurencingumo sąveikos funkcionavimui;
3. per mažas privalomųjų atsargų reikalavimas mažina komercinių bankų likvidumą ir ilgalaikį patikimumą.

Kaip rodo praktika, nors privalomųjų atsargų norma diskusinis klausimas šalyje, tačiau atskirai komerciniam bankui jis nėra reikšmingas, nes tai tik minimalūs įnašai, kurie negali

agresyviai neigiamai paveikti komercinio banko veiklos likvidumo normatyvo vykdymą ar veiklos tęstinumo.

Taigi, apibendrinant galima teigti, jog pagrindinės priežastys, lėmusios privalomųjų atsargų mažėjimą Lietuvos banke, yra: siekis sustiprinti bankų pajėgumą skolinti lėšas fiziniams asmenims bei verslui bei siekis sumažinti atotrūkį tarp Lietuvoje ir ES vyraujančios privalomosios atsargų normos, siekiant palaikyti kuo didesnę šalies finansų sistemos konvergenciją su kitomis šalimis narėmis. Be to, reikėtų pastebėti, kad šalyje vykdoma finansinė represija bei privalomųjų atsargų normos mažinimas, signalizuoja visuomenei apie finansų sistemą valdančių institucijų norą daugiau lėšų „išpumpuoti“ į ekonomiką.

2. AB ŠIAULIŲ BANKO VEIKLOS RIZIKĄ RIBOJANČIŲ NORMATYVINIŲ RODIKLIŲ VYKDYMO ANALIZĖ PO SUSIJUNGIMO SU AB ŪKIO BANKU

1991 m. lapkričio mėn. 6 d. 95 juridiniai ir fiziniai asmenys pasirašė akcinės bendrovės Šiaulių banko steigimo sutartį - tuo metu veikusio Lietuvos banko Šiaulių pramonės skyriaus pagrindu įsteigta akcinė bendrovė Šiaulių bankas (toliau – Bankas). Bankas įregistruotas 1992 m. vasario mėn. 4 d. su 16 mln. rublių (160 tūkst. litų) kapitalu. Bankas oficialiai dirbti pradėjo 1992 m. vasario mėn. 17 d. Jau 1994 m. gruodžio mėn. Bankas pradėjo formuoti teritorinį padalinių tinklą Lietuvoje. Tokia sparti veiklos plėtra (regioninis ► nacionalinis) galėtų būti paaiškinama mikro ir/arba makro ekonominės aplinkos pokyčiais bei stiprėjančia konkurencija finansų rinkose. Kaip jau buvo minėta ankstesniuose poskyriuose, tuo metu šalyje veikė 28 komerciniai bankai.

Be didesnių pokyčių ir sukrėtimų Bankas dirbo, plėtė teritorinį tinklą, teikiamas paslaugas ir kt. Banko veikla buvo sutrikdyta 2013 m. vasario mėn. 12 d., kai Lietuvos Bankas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos bankų įstatymo 76 str., paskelbė AB „Ūkio bankas“ laikiną dalinį veiklos apribojimą – moratoriumą ir laikinuoju AB Ūkio banko administratoriumi paskyrė A. A. Audicką. 2013 m. vasario mėn. 18 d. Lietuvos bankas AB Ūkio banką pripažino *defacto* nemokiu ir visam laikui atšaukė jo veiklos licenciją. Šioje situacijoje AB Šiaulių bankas atliko pagrindinį vaidmenį, t.y. 2013 m. vasario mėn. 23 d. AB „Ūkio bankas“, AB Šiaulių bankas ir valstybės įmonė „Indėlių ir investicijų draudimas“ (toliau – IID) pasirašė AB Ūkio banko turto, teisių, sandorių ir įsipareigojimų perdavimo sutartį, kurios pagrindu dalis AB Ūkio banko turto, teisių, sandorių ir įsipareigojimų yra perduodama AB Šiaulių bankui (7 lentelė).

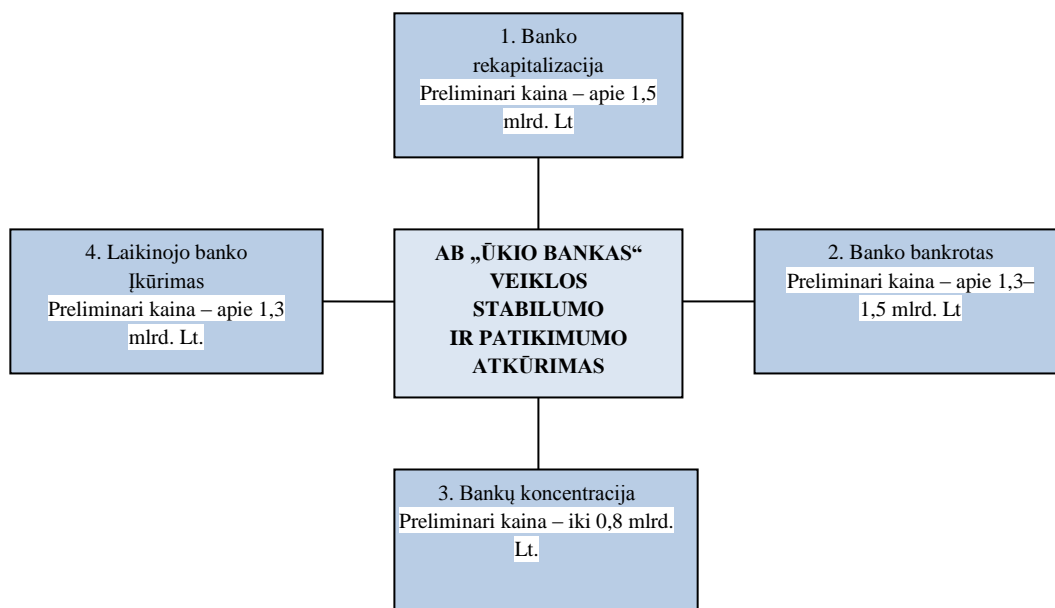
7 lentelė

AB Šiaulių banko perimto turto ir įsipareigojimų tikrųjų verčių suvestinė

Perimtas iš AB Ūkio banko turtas	1.797.606,00
Pinigai ir jų ekvivalentai	366.665,00
Vertybiniai popieriai	586.408,00
Dukterinės įmonės	154.100,00
Paskolos	652.230,00
Kitas turtas	38.203,00
Atlygis iš IID	930.317,00
Pinigai ir jų ekvivalentai	131.162,00
Vertybiniai popieriai	799.155,00
Perimti įsipareigojimai (indėliai)	2.727.293,00
Iš viso gautas turtas (AB Ūkio banko ir IID)	2.727.923,00
Iš viso pagal sanodrį prisiimti įsipareigojimai	2.727.923,00

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Remiantis aukščiau minėta informacija, galima pasakyti, jog dviejų komercinių bankų sanavimo proceso pasirinkimas nebuvo atsitiktinis (6 pav.).

6 pav. AB „Ūkio bankas“ veiklos gelbėjimo alternatyvos.

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Schema demonstruoja bankrutavusio komercinio banko gelbėjimo alternatyviuosius kaštus. Pateikti duomenys iliustruoja, jog pati pigiausia bankrutavusio komercinio banko gelbėjimo alternatyva ir pati naudingiausia šalies mastu buvo komercinių bankų koncentracija. Vadinasi, komercinių bankų koncentracija gali būti ne tik pozityvus ar negatyvus procesas, bet ir kaip paskutinis finansinio sektoriaus tvarumo gelbėjimo planas.

Apibendrinant galima teigti, jog AB Šiaulių banko veikla tekėjo įprasta komerciniams bankams vaga, plečiant teritorinį padalinių tinklą, paslaugų spektrą, diegiant technologines inovacijas, tobulinant endogeninius veiklos procesus, siekiant efektyvumo, ir kt. 2013 m. AB Šiaulių banko veikla buvo sutrikdyta dėl AB Ūkio banko bankroto, nes dviejų komercinių bankų sanavimo procese AB Šiaulių bankas integravo „gerus“ AB Ūkio banko aktyvus ir pasyvus. Dviejų komercinių bankų sujungimo proceso pasirinkimas nebuvo atsitiktinis sprendimas, tai buvo pati pigiausia bankrutavusio komercinio banko gelbėjimo alternatyva, naudingiausia šalies mastu, siekiant eliminuoti kuo daugiau nuostolių, bei santykinai naudingai AB Šiaulių bankui.

2.1. AB Šiaulių banko veiklos riziką ribojančių normatyvinių rodiklių vykdymo analizės tyrimo metodologija

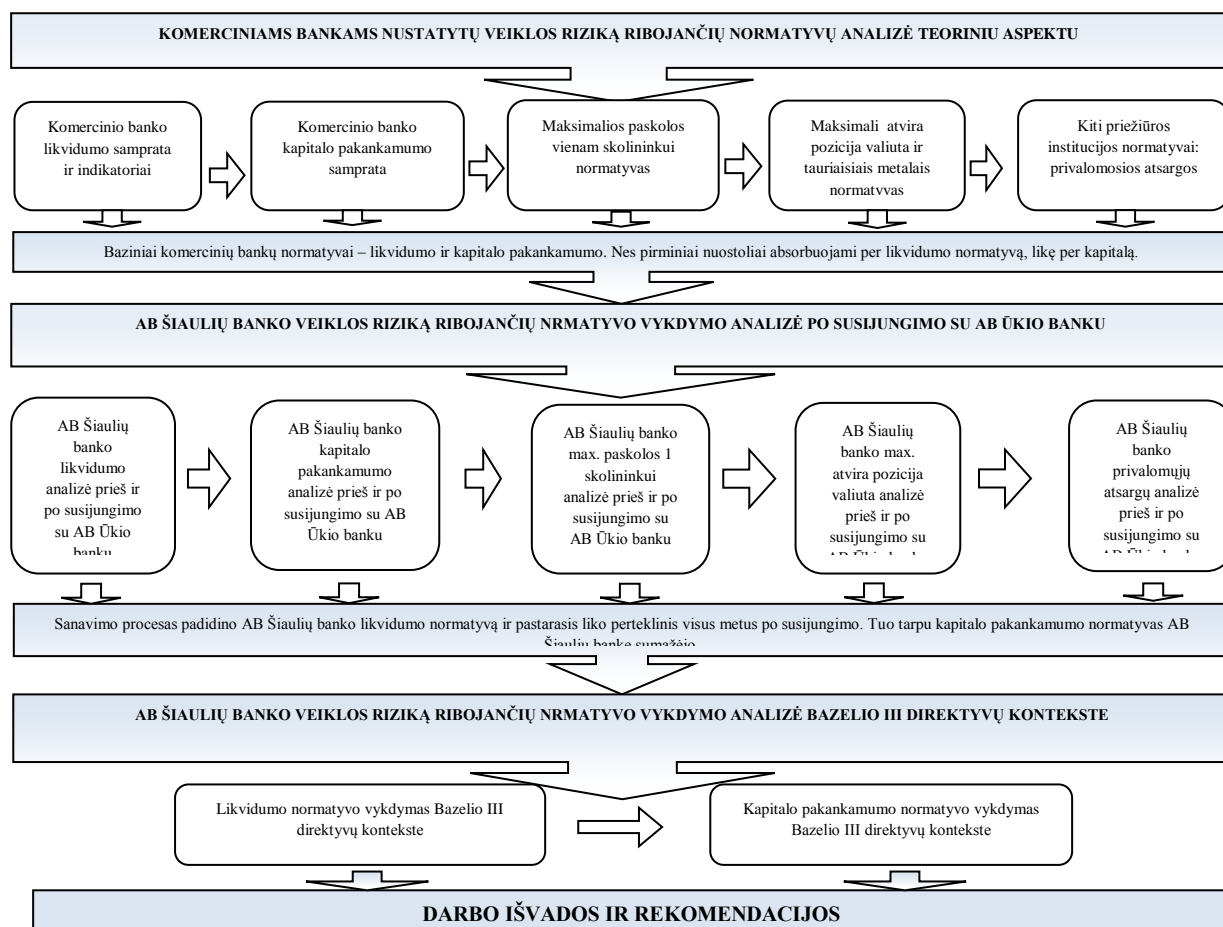
Metodologija.

Teisės aktų, direktyvų ir kt. imperatyvių dokumentų analizė leido susipažinti su Priežiūros institucijų komerciniams bankams nustatytais veiklos riziką ribojančiais normatyvais. Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad šalies mastu veiklos riziką ribojantys normatyvai menkai analizuoti, o po sanavimo proceso šalyje tyrimų nėra atlikta. Todėl atliekant konceptualią tyrimo analizę remtasi užsienio mokslinės literatūros autorių išvadomis.

Tyrimo loginė struktūra apima AB Šiaulių banko veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymo analizę tiek prieš susijungimą, tiek po susijungimo su AB Ūkio banku. Toks retrospektyvinis tyrimas įgalino pastebėti kaip kito veiklos riziką ribojančių normatyvų struktūra ir kaip šis pokytis įtakojo normatyvo vertę. Išsiaiškinus veiksnių įtakos analizę veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymui, atliktas modeliavimas, remiantis Bazelis III.

Metodika.

Metodika.

7 pav. AB Šiaulių banko veiklos riziką ribojančių normatyvų tyrimo metodika

Šaltinis. Sudaryta autoriaus.

Empirinis tyrimas atliktas taikant retrospektyvinę dinaminę ir struktūrinę analizę pre – merged ir post – merged laikotarpiu. Tokį pasirinkimą lėmė tai, kad dinaminė analizė leidžia įsigilinti į esminius pokyčius post – merged laikotarpiu, o struktūrinė analizė leidžia išsiaiškinti veiklos riziką ribojančių normatyvų struktūrinius pokyčius, kitaip sakant, struktūrinės analizės padeda įžvelgti, ar sanavimo procesas pakeitė Banko aktyvų ir pasyvų sudėtį. Be to, šiam darbui retrospektyvinė dinaminė ir struktūrinė analizė yra tinkamiausia, nes darbo tikslas yra išanalizuoti pokyčius post – merged laikotarpiu. Retrospektyvinė dinaminė ir struktūrinė analizė atlikta 2012 m. sausio mėn. 1 d. – 2014 m. kovo mėn. 31 d. Banko ketvirtinių ir metinių audituotų konsoliduotų finansinių atskaitomybių pagrindu.

Be minėtų analizės rūšių darbe buvo taikomas ir testavimo nepalankiomis sąlygomis imitacinis modeliavimas, kurios pagalba gilinamos retrospektyvinės dinaminės ir struktūrinės analizės metu gautos žinios, identifikuojant Banko veiklos riziką ribojančių normatyvų profilį. Testavimas nepalankiomis sąlygomis atliktas retrospektyvinės dinaminės ir struktūrinės analizės metu gautų duomenų pagrindu, modeliuojant labiausiai tikėtinas nepalankias sąlygas.

Tyrimas neapsiribojo aukščiau minėtomis analizės rūšimis. Darbe atlikta privalomųjų atsargų normos regresinė analizė, kuri leido išsiaiškinti, kokie pagrindiniai nepriklausomi kintamieji labiausiai įtakojo privalomųjų atsargų normos vertės mažėjimą.

Regresinės analizės priklausomas kintamasis – privalomųjų atsargų norma, nepriklausomi kintamieji – indėliai ir bazinė palūkanų norma (8 lentelė).

8 lentelė

Regresinės analizės kintamieji

		Priklausomas kintamasis	endogeninis	egzogeninis
		Y, proc.	Nepriklausomi kintamieji	
			ΔI , proc.	BP, proc.
2009	I ketv.	6	7,98	1,25
	II ketv.	6	-1,13	1
	III ketv.	6	7,83	1,5
	IV ketv.	6	4,09	1
2010	I ketv.	6	0,17	1,25
	II ketv.	6	1,9	1,25
	III ketv.	6	2,95	1,25
	IV ketv.	6	5,92	1,25
2011	I ketv.	6	2,00	1,25
	II ketv.	6	6,44	1,25
	III ketv.	6	-1,5	1,25
	IV ketv.	6	3,33	1
2012	I ketv.	4	1,94	1
	II ketv.	4	3,56	1
	III ketv.	4	4,83	0,75
	IV ketv.	4	8,06	0,5
2013	I ketv.	3	-5,45	0,5
	II ketv.	3	-1,72	0,5
	III ketv.	3	2,54	0,5

Šaltinis. Sudaryta autoriaus.

Pasirinktų veiksmų reikšmingumui privalomųjų atsargų normai įvertinti naudojamas daugialypės regresijos modelis. Bendru atveju tiesinės regresijos modelis gali būti užrašytas taip:

$$Y = \alpha + \sum_{j=1}^k \beta_j X_{ij} + \varepsilon \quad (6)$$

kur Y – priklausomas kintamasis;

X_{ij} – nepriklausomi kintamieji;

α ir β_j – regresijos koeficientai;

ε – atsitiktinis dydis, nusakantis priklausomo kintamojo realios reikšmės nuo teorinės reikšmės, rastos iš regresijos lygties, nuokrypį.

Transformavus pagal analizuojamus parametrus gaunama tokia pradinė regresijos lygtis:

$$Y = \alpha + \beta_1 * \Delta I + \beta_2 * BP + \varepsilon \quad (7)$$

kur ΔI – indėlių pokytis, Lt;

BP – bazinė palūkanų norma, nustatyta Europos centrinio banko.

Kaip yra žinoma, geram regresijos modeliui būdinga:

- išskirčių nebuvimas;
- duomenų normalumas (naudojamas Pirsono koreliacijos koeficientas) arba duomenų nenormalumas (naudojamas Spearmano koreliacijos koeficientas);
- autokoreliacijos nebuvimas;
- multikolinearumo nebuvimas;
- homoskedastiškumas;
- modelio reikšmingumas.

Kadangi net ir labai vienas nuo kito besiskiriantys stebėjimai x_j ir y_j gali radikaliai pakeisti regresijos modelio parametrų įverčius, *išskirčių* eliminavimui naudojami trys metodai:

1. stebėjimo įtakos indeksas ($h_j > 2(k+1)/n$);
2. standartizuota liekana ($|e_j^*| > 3$);
3. kuko matas ($D_j > F_{1-\alpha(k+1; n-k-1)}$).

Išskirčių šalinimo atskaitos tašku buvo pasirinktas Kuko matas. Kuko matas yra pranašesnis už stebėjimo įtakos indeksą ar standartizuotą liekaną, nes Kuko matas atsižvelgia tiek į priklausomų, tiek į nepriklausomų kintamųjų kriterijus. Vadinasi, jei Kuko matas rodė kad egzistuoja išskirtis, tai ji ir buvo šalinama. Remiantis išskirčių identifikavimo analize, tiek Kuko matas, tiek stebėjimo įtakos indeksas rodė išskirtį 2009 m. I ketv., kuri buvo pašalinta. Po pašalinimo naujų išskirčių neatsirado.

Pašalinus išskirtis, toliau buvo tikrinamas *duomenų normalumas*. Duomenys nėra pasiskirstę pagal normalųjį skirstinį, nes Šapiro Wilk'o sig ($0,000074 < 0,05$). Atsižvelgiama į Šapiro Wilk'o

reikšmę, nes nepriklausomų kintamųjų skaičius po išskirčių pašalinimo sudaro 19 ir tenkinama sąlyga $n < 50$.

Autokoreliacijos diagnostika darbe atliekama remiantis Durbin – Watson testo pagalba, remiantis 95 proc. reikšmingumo lygmeniu. Modelyje gauta autokoreliacija yra 2,232. Galima daryti prielaidą, kad modelyje autokoreliacijos nėra. Tačiau šią prielaidą patikrinsime detaliau. Durbin – Watson lentelėje rastos d_l ir d_u ir išvestinės reikšmės: $d_l = 1,074$, $d_u = 1,536$, $4 - d_u = 2,464$, $4 - d_l = 2,926$:

- Autokoreliacija yra, jeigu $d < d_l$ arba $d > 4 - d_l$. Nagrinėjamo modelio atveju gauname: $2,232 < 1,074$ ir $2,232 > 2,926$.
- Hipotezė H_0 atmetama (liekanų autokoreliacija statistiškai nereikšminga), jeigu $d_u < d < 4 - d_u$. Nagrinėjamo modelio atveju gauname: $1,536 < 2,232 < 2,464$.
- Statistinių išvadų daryti negalime, jeigu $d_l \leq d \leq d_u$ arba $4 - d_u \leq d \leq 4 - d_l$. Analizuojamu atveju gauname: $1,074 \leq 2,232 \leq 1,536$ arba $2,464 \leq 2,232 \leq 2,926$.

Taigi, atlikus Durbin – Watson autokoreliacijos analizę, galima daryti išvadą, kad modeliui autokoreliacija nebūdinga: hipotezė H_0 atmetama (liekanų autokoreliacija statistiškai nereikšminga).

Multikolinearumo diagnostika atliekama šiais metodais:

1. porinių koreliacijų matrica. „Nykščio taisyklė“: jeigu porinės koreliacijos koeficientas yra didesnis už 0,8, tuomet regresinis modelis pasižymi multikolinearumu.
2. multikolinearumas gali būti identifikuojamas ir skaičiuojant dispersijos mažėjimo daugiklį VIF. Jei $VIF > 4$, tuomet tarp nepriklausomų kintamųjų multikolinearumo yra.
3. galimas multikolinearumo nustatymas ir remiantis tolerancijos koeficientu: $TOL < 0,25$.

Kaip matyti iš žemiau lentelėje pateiktų duomenų, modeliui multikolinearumas modeliui nebūdingas, nes: $VIF < 4$, o $TOL > 0,25$, porinių koreliacijų matricos koeficientas ne didesnis nei 0,8.

Multikolinearumo tikrinimas

Model		Collinearity Statistics	
		Tolerance	VIF
VIF ir TOL	1 (Constant)		
	ΔI	,928	1,077
	BP	,928	1,077

			BP	ΔI	
Porinių korelacių matrica	Spearman's rho	BP	Correlation Coefficient	1,000	,181
			Sig. (2-tailed)	.	,458
		N	19	19	
	ΔI	Correlation Coefficient	,181	1,000	
	Sig. (2-tailed)	,458	.		
	N	19	19		

Šaltinis. Sudaryta autoriaus.

Heteroskedastiškumo diagnostika atlikta naudojant Goldfield – Quandt testą, t.y. turimus duomenis perskiriame pusiau (skaičiuojant eilutes į apačią). Jei eilučių skaičius lyginis, turime išmesti lyginį (mažiausiai 2) vidurinių narių skaičių. Jei eilučių skaičius nelyginis, turime išmesti nelyginį (mažiausiai vieną) vidurinių narių skaičių. Tuomet reikia patikrinti ar $F < F_{krit.}$:

1. jei $F < F_{krit.}$ tuomet duomenims būdingas homoskedastiškumas;
2. jei $F > F_{krit.}$ tuomet duomenims būdingas heteroskedastiškumas.

Modelio duomenys homoskedastiški, nes visų nepriklausomų kintamųjų F reikšmės yra mažesnės už F kritinę (BP: 0,000015278 < 5,05; ΔI : 1,94 < 3,78).

Taigi duomenys regresinei analizei tinkami, nes netinkamos visos gero regresinio modelio sąlygos. Be to, tai patvirtina ir determinacijos koeficientas, kurio reikšmė 0,733. Kadangi determinacijos koeficientas matuoja, kaip tiksliai įvertintos Y reikšmės atitinka faktiškai stebimas, galima sakyti, kad regresijos modelis paaiškina daugiau nei 70 proc. priklausomojo kintamojo (privalomųjų atsargų normos) kitimo, t.y. priklausomojo kintamojo (privalomųjų atsargų) kitimą tokia dalimi lemia nepriklausomų kintamųjų (indėlių ir bazinės palūkanų normos) kitimas, o kiti 30 proc. lieka neįvertinti veiksniai. Modelio reikšmingumas buvo patikrintas ir remiantis kritine Fišerio reikšme. Kritinė Fišerio skirstinio reikšmė buvo ieškoma pasinaudojant Excel funkcija FINV. Gauta, kad kritinė Fišerio reikšmė (3,78) yra mažesnė už gautą F reikšmę (26,654). Taigi nulinė hipotezė atmetama ir daroma išvada, kad sudarytą regresijos modelį tikslinga naudoti. Realizuojant paskutinį regresijos modelio etapą prieš modelio lygties sudarymą, papildomai nustatoma modelio įvertinimo kokybė, kurią nusako vidutinė absoliutinė procentinė paklaida MAPE. Reikėtų pažymėti, kad kokybės įvertinimo rodiklis skaičiuojamas tik reikšminiams įvertintiems regresijos modeliams. Be to, modelio gradacija pagal MAPE:

- iki 10 – modelis idealus;
- 10 – 30 – modelis geras;
- 30 – 50 – modelis neblogas;
- virš 50 – modelis blogas.

Privalomųjų atsargų normos modelio MAPE analizė parodė, kad modelis yra geras, nes MAPE – 12,30.

Strategija.

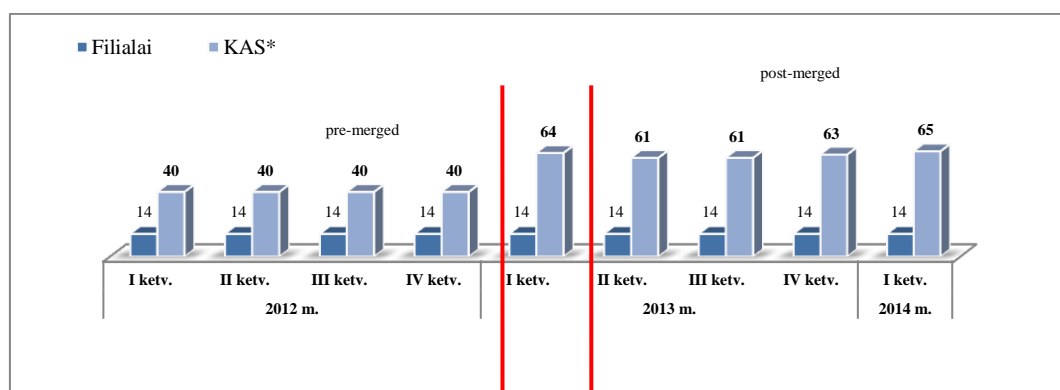
- 2013 m. sausio – birželio mėn. atlikta komercinių bankų veiklos riziką ribojančių normatyvų konceptuali analizė, kurios pagalba suformuotas pagrindas tyrimui.
- 2013 m. rugsėjo mėn. – 2014 m. gegužės mėn. atliktas tyrimas.
- 2014 m. gegužės mėn. atliktas rezultatų interpretavimas.

Apibendrinant galima teigti, jog empirinis tyrimas atliktas remiantis ne tik bazinėmis analizės rūšimis: retrospektyvine dinamine ir struktūrine bei regresine analizėmis, bet ir imitaciniu testavimo nepalankiomis sąlygomis modeliavimu. Pastarasis modelis yra specifinis ir tinkamas tik kreditinių įstaigų veiklos riziką ribojančių normatyvų modeliavimui.

2.2. AB Šiaulių banko likvidumo analizė prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku

2.2.1. AB Šiaulių banko finansinės padėties prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku

Prieš pradėdant likvidumo analizę Banke, svarbu išnagrinėti Banko veiklos ir finansinę situaciją bei pokyčius pre – merged ir post - merged laikotarpiu. Susijungimas leido Bankui išaugti „per vieną naktį“, nes išsiplėtė Banko teritorinis padalinių tinklas (8 pav.).

* - Klientų aptarnavimo skyriai

8 pav. Banko padalinių skaičius

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

7 paveiksle pateikta informacija demonstruoja, jog po susijungimo Bankas valdė 60 proc. daugiau klientų aptarnavimo skyrių. Tokia situacija susidarė todėl, kad, Bankas perėmė dalį

sunkiai realizuojamo turto, kuriame Informacinių technologijų tarnybos pagalba per tris dienas buvo atkurta klientų aptarnavimo sistema.

Bankas pre-merged laikotarpiu valdė 7 dukterines įmones. Po susijungimo dukterinių įmonių skaičius padvigubėjo (10 lentelė).

10 lentelė

Banko dukterinės įmonės

Laikotarpis	Būsena	Dukterinės įmonės
pre-merged		UAB „Šiaulių banko lizingas“
		UAB „Šiaulių banko investicijų valdymas“
		UAB „Kėdainių oda“
		UAB „Šiaulių banko turto fondas“
		UAB „Minera“
		UAB „SBTF“
		UAB „Pavasaris“
post-merged	Tiesiogiai valdomos, laikomos pardavimui	UAB „Ūkio banko lizingas
		UAB „Investicinio turto valdymas“
		UAB „Sporto klubų investicijos“
		UAB „EasterEuropeDevelopment“
		UAB „BonumPublicum“
		UAB „TradeProject“
		ŽSA įmonės
	Netiesiogiai valdomos, laikomos pardavimui	UAB „Nacionalinis futbolo stadionas“
		UAB „Žalgirio sporto arena“

* - Nekilnojamo turto valdymo veikla

** - Futbolo stadiono vystymas

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Kaip matyti iš 11 lentelės duomenų, visos po susijungimo atsiradusios tiesiogiai ir netiesiogiai valdomos dukterinės įmonės laikomos pardavimui. Tokią situaciją galima paaiškinti tuo, kad dukterinės įmonės įsigytos sutartyje numatant galimybę iki 2014 m. I ketv. AB Ūkio banko kreditoriams parduoti minėtas įmones kaip du turto portfelius: 1) nekilnojamojo turto vystymu užsiimančių AB Ūkio banko dukterinių įmonių portfelį ir 2) kita veikla užsiimančių AB Ūkio banko dukterinių įmonių akcijų portfelį, todėl AB Šiaulių bankas šias įmones traktuoja kaip laikomas pardavimui. Koks dukterinių įmonių likimas praėjus minėtam laikotarpiui kol kas nėra aišku. Dar reikėtų paminėti, kad, kaip jau yra žinoma, netiesiogiai valdomos dukterinės įmonės, laikomos pardavimui, tai tokios įmonės, kurios valdomos per tiesiogiai valdomas įmones. Kitaip sakant, analizuojamu atveju, UAB „Nacionalinis futbolo stadionas“ ir UAB „Žalgirio arena“ yra dukterinės įmonės valdomos per ŽSA, t.y. pastarosios yra ŽSA dukterinės įmonės.

Analizuojant Banko užimamą turto rinkos dalį, reikėtų pastebėti, jog po sanavimo proceso, Bankas užima 4 – tą vietą iš 7 komercinių bankų, veikiančių šalyje (11 lentelė).

Lietuvos komercinių bankų užimamos turto rinkos dalies pokyčiai

	Turtas, tūkst. Lt		Pokytis	
	2012	2013	tūkst. Lt	proc.
AB SEB bankas	25.642.318,00	23.606.992,00	-2.035.326,00	-7,94
AB bankas „Finasta“	363.812,00	409.000,00	45.188,00	12,42
AB „Citadele bankas“	1.028.497,00	996.465,00	-32.032,00	-3,11
AB DNB bankas	12.036.511,00	11.580.673,00	-455.838,00	-3,79
AB Šiaulių bankas	2.931.466,00	5.250.828,00	2.319.362,00	79,12
„SWEDBANK“ AB	18.901.562,00	19.418.459,00	516.897,00	2,73
UAB „Medicinos bankas“	889.242,00	879.801,00	-9.441,00	-1,06
Viso	61.793.408,00	62.142.218,00	348.810,00	0,56

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis šalies komercinių bankų metinėmis ataskaitomis

Kaip rodo lentelėje pateikti duomenys, 2012 m. bankų turtas šiek tiek susitraukė. Kaip nurodo Lietuvos bankas, metiniame pranešime, tam didžiausios įtakos turėjo mažėjusi komercinių bankų turto rūšis – lėšos komerciniuose bankuose (grynieji pinigai ir lėšos, laikomos Lietuvos banke ir kituose komerciniuose bankuose), jos per metus sumažėjo 2,2 mlrd. Lt – iki 13,4 mlrd. Lt. Tokiam mažėjimui įtakos turėjo 2011 m. pabaigoje buvusi santykinai didelė palyginamoji bazė, nes, prasidėjus BAB banko Snoras indėlių draudimo išmokų grąžinimo procesui, į bankus plūstelėjo daug naujų indėlių, kurie buvo nukreipti į Lietuvos banko ar patronuojančiųjų bankų sąskaitas. Vėliau bankai, siekdami šias lėšas efektyviau panaudoti, investavo jas į pelningesnes priemones (paskolas, skolos vertybinius popierius) arba skyrė jas brangesniems įsipareigojimams patronuojantiems bankams padengti. Per 2013 m. devynis mėnesius komercinių bankų turtas išaugo beveik 1 mlrd. Lt – iki 62,1 mlrd. Lt, tačiau šį augimą iš esmės nulėmė išaugęs AB Šiaulių banko turtas (perėmus dalį AB Ūkio banko turto).

Pagrindiniai Banko finansiniai rodikliai, tūkst. Lt.

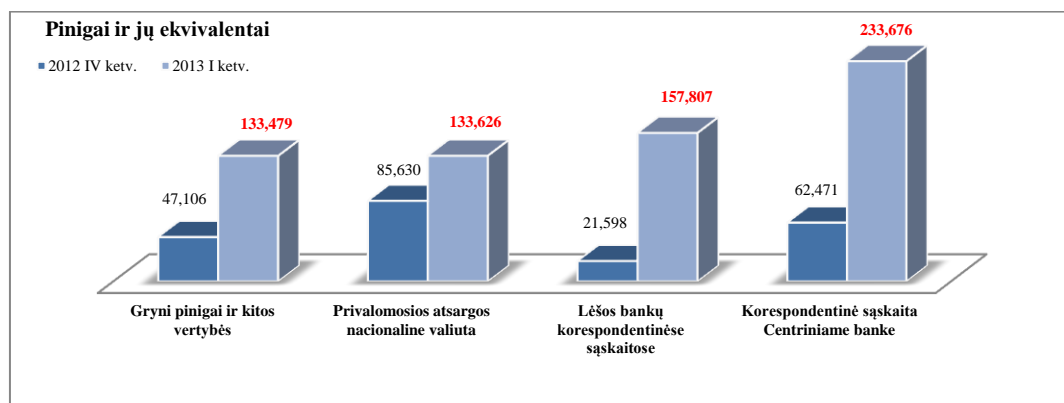
	2012 m.				2013 m.				2014 m.
	I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.	I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.	I ketv.
Aktyvai	2.756.654	2.792.161	2.853.258	2.931.466	5.422.443	5.242.647	5.210.316	5.250.828	4.583.356
Pinigai ir jų ekvivalentai	196.775	173.745	183.656	221.805	658.588	214.553	235.589	480.999	536.798
Paskolos klientams	2.096.087	2.064.248	2.065.389	2.057.702	2.721.293	2.789.296	2.828.838	2.723.662	2.633.802
Investic. VP iki išpirkimo	281.730	261.030	262.223	273.031	1.350.048	1.329.414	1.303.986	1.300.833	1.370.916
Kitas turtas	12.676	6.332	6.075	5.436	38.147	22.695	23.602	21.525	41.840
Pasyvai	2.756.654	2.792.161	2.853.258	2.931.466	5.422.443	5.242.647	5.210.316	5.250.828	4.606.648
Indėliai	1.957.153	1.995.077	2.066.026	2.165.852	4.640.396	4.512.755	4.474.695	4.530.021	4.573.924
Subordinuota paskola	0	0	0	0	69.389	69.377	69.378	68.855	0
Kiti įsipareigojimai	7.010	6.217	6.440	7.984	26.974	17.658	15.837	22.167	32.724

pre-merged post-merged

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Pateiktoje finansinių rodiklių lentelėje matyti, jog Banko aktyvai ir pasyvai post – merged laikotarpiu išaugo beveik 100 proc. Toks drastiškas aktyvų ir pasyvų šuolis, kaip jau buvo minėta

ankstesniame poskyryje, yra nulemtas AB Ūkio banko „gerosios“ dalies aktyvų ir pasyvų perėmimo: 1,9 mlrd. Lt vertės turto bei 2,7 mlrd. Lt vertės įsipareigojimų. Verta atkreipti dėmesį, jog 800 mln. Lt skirtumas tarp perimamo turto ir perimamų įsipareigojimų padengė valstybės įmonė „Indėlių ir investicijų draudimas“. Vieni didžiausių pokyčių įvyko „Pinigai ir jų ekvivalentai“ aktyvuose. Pokytis post – merged laikotarpiu sudaro beveik 200 proc. Tačiau, kaip matyti 9 pav. žemiau, tam didžiausios įtakos padarė ne tik grynujų pinigų augimas.

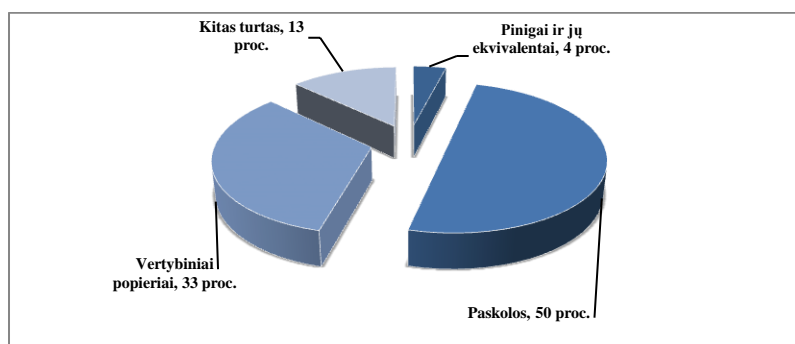
9 pav. Pinigai ir jų ekvivalentai struktūra

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Taigi, kaip rodo dinaminė „Pinigai ir jų ekvivalentai“ aktyvo analizė, post – merged laikotarpiu daugiau nei 7 kartus išaugo straipsnis „Lėšos korespondentinėse sąskaitose“, kitaip dar vadinamos „veidrodinės“ sąskaitos, ir kaip rodo struktūrinė analizė, pastarasis straipsnis daugiau nei 14 proc. pakeitė minėto aktyvo struktūrą. „Veidrodinio“ straipsnio augimas itin pozityvus procesas dėl 2 priežasčių: 1) praplėstas korespondentinių sąskaitų tinklas, o tai reiškia, kad klientams suteikiamas platesnis spektras paslaugų, susijusių su pavedimais į užsienį ir atvirkščiai; 2) kai kurios kredito įstaigos moka palūkanas už korespondentinių sąskaitų likučius. Vadovaujantis aukščiau pateiktais privalumais, galima teigti, jog tai ne tik likvidus aktyvas, bet ir santykinai pelningas. Tuo tarpu straipsnis „Korespondentinė sąskaita centriniam banke“ išaugo beveik 4 kartus ir prie aktyvo keitimo struktūros ypatingai neprisidėjo, t.y. pokytis tik 7 proc.. Tiesiog, Bankas įgijo daugiau pinigų, kurie laikomi ne Banko kasoje, o šalies centrinio banko sąskaitoje, vietinių pavedimų vykdymui. Straipsnis „Gryni pinigai ir kitos vertybės“ ūgtelėjo 3 kartus ir kaip rodo struktūrinė analizė šis straipsnis aktyvo struktūros nepakeitė, t.y. pre – merged ir post – merged laikotarpiu sudaro 21 proc. Verta pabrėžti, jog šio straipsnio augimas yra visiškai nenaudingas Bankui. Įdomus faktas, kad straipsnis „Privalomosios atsargos nacionaline valiuta“ remiantis dinamine analize išaugo, tačiau aktyvo struktūroje jis sumažėjo beveik 14 proc. Reikia nepamiršti, jog straipsnis „Indėliai“ pasyvuose išaugo daugiau nei 2 kartus ir tam didžiausios įtakos padarė perimtas iš AB Ūkio banko indėlių portfelis – 2 727 923 Lt. Aukščiau minėtą situaciją galima preziumuoti sekančiai: 1) „Privalomosios atsargos nacionaline valiuta“

formuojamos per 3 proc. nuo indėlių vidurkio; 2) straipsnis „Lėšos korespondentinėse sąskaitose“ augo sparčiau nei „Privalomosios atsargos nacionaline valiuta“ straipsnis.

Analizuojant pasyvinus straipsnius, reikėtų pastebėti, jog straipsnis „Paskolos“ augo tik 32 proc. post – merged laikotarpiu. Ir tam beveik 100 proc. įtaką padarė perimtas iš AB Ūkio banko paskolų portfelis – 652 mln. Lt. Apskritai, perėmus dalį AB Ūkio banko turto, keitėsi palūkanas duodančio turto struktūra. Išaugęs skolos vertybinių popierių portfelis, kurio dalis turte padidėjo du kartus iki 33 proc., sudaro prielaidas aktyviai didinti paskolų portfelį ir ateityje (10 pav.).

10 pav. Palūkanas duodančio turto struktūra post – merged laikotarpiu

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Iš esmės, pats sandoris nesąlygojo Banko „Akcininkų nuosavybė“ straipsnio pokyčių, nes kapitalo bazė buvo stiprinama per straipsnį „Subordinuota paskola“. Kitaip sakant, Bankas su Europos rekonstrukcijos ir plėtros banku pasirašė 10 metų trukmės 20 mln. eurų (69,56 mln. Lt) subordinuotos paskolos sutartį. Verta pastebėti, jog Bankas kapitalo bazės stiprinimui turėjo dvi alternatyvas: 1) subordinuota paskola; 2) akcijų emisija. Antrasis variantas buvo atmestas kaip netinkamas dėl balansinės akcijų kainos ir rinkos akcijų kainos atotrūkio, t.y. balansinė nominali akcijos vertė yra 1 Lt, tuo tarpu Banko akcijos rinkos kaina ~0,80 Lt. Taigi, situacija tokia, kad nauja akcijų emisija tiesiog nebūtų išpirkta.

13 lentelė

Pagrindiniai Banko pelningumo rodikliai

	2012 m.				2013 m.				2014 m.
	I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.	I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.	
Grynas pelnas, tūkst. Lt.	3.305	7.023	11.009	14.872	3.415	6.277	8.002	10.727	16.029
Grynoji palūkanų marža, %	1,67	1,71	1,60	1,82	1,27	1,12	1,36	1,88	-
Išlaidų ir pajamų santykis, %	56,27	50,36	48,00	47,3	60,72	68,96	61,51	50,88	47,19
ROAA %	0,12	0,25	0,38	0,51	0,33	0,31	0,23	0,20	1,22
ROAE, %	1,09	2,30	3,51	4,66	4,34	3,96	3,35	3,36	19,77

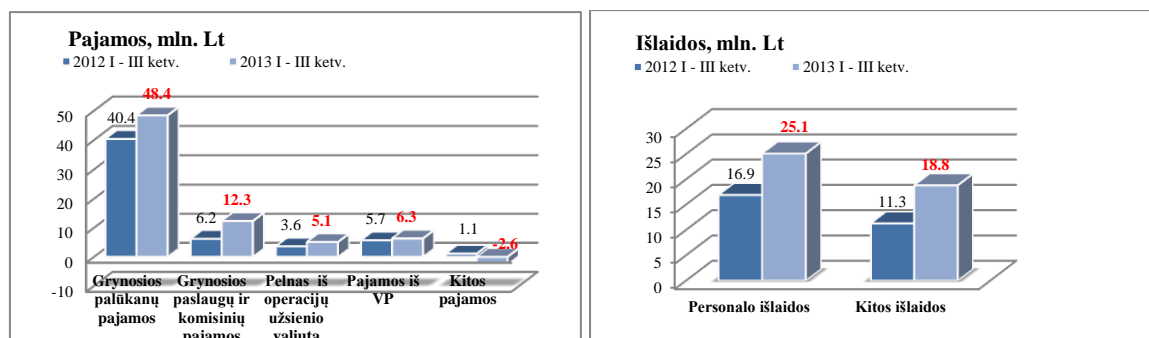
pre-merged

post-merged

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Remiantis dinamine „Grynas pelnas“ straipsnio analize, matyti, jog post – merged laikotarpiu grynas pelnas per II ketv. sumažėjo beveik 20 proc., o III ketv. krito beveik 2 kartus. Mažėjantis Banko pelningumas galėtų būti paaiškinamas trejopai: 1) daugiau nei 70 proc. išaugo

atidėjinių sąnaudos; 2) daugiau nei 20 proc. ūgtelėjo išlaidų/pajamų santykis, kitaip sakant Banko veiklos sąnaudos daugiau nei 60 proc. buvo didesnės nei prieš metus; 3) preziumuojantis argumentas tas, kad Bankas daug išteklių, pastangų, dėmesio ir kt. skyrė AB Ūkio banko „gerosios“ dalies integracijai į Banko veiklą, todėl tam tikrą laiką einamoji Banko veikla buvo „apleista“. Taip pat reiktų pabrėžti, jog rodiklis „Grynoji palūkanų marža“ po susijungimo krito apie 35 proc. Tokią situaciją galima paaiškinti tuom, kad, kaip jau buvo minėta aukščiau, paskolos post – merged laikotarpiu augo tik 30 proc., kai tuo tarpu indėliai šoktelėjo 2 kartus. Vadinasi, palūkanų išlaidos viršijo palūkanų pajamas, t.y. post – merged laikotarpiu (2013 I – III ketv.), lyginant su pre – merged laikotarpiu (2012 I – III ketv.), palūkanų pajamos išaugo 38 proc., tuo tarpu palūkanų išlaidos šoktelėjo net 52 proc., ko pasekoje krito grynoji palūkanų marža 0,4 proc. punktais. Apskritai, analizuojant pajamų ir išlaidų santykį, reiktų pastebėti, jog čia didžiausi įtaka pasireiškė per „Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos“ straipsnį bei personalo išlaidas (11 pav.).

11 pav. Banko pajamos ir išlaidos, mln. Lt

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Paveiksle pateikti duomenys demonstruoja, jog pajamų augimą labiausiai įtakojo sparčiai išaugęs „Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos“ straipsnis. Kaip rodo struktūrinė minėto straipsnio analizė, toks augimas yra nulemtas 3 veiksnių: 1) daugiau nei 300 proc. išaugusios komisinių pajamos už operacijas iš vertybinių popierių; 2) daugiau nei 60 proc. išaugusios komisinių pajamos iš operacijų užsienio valiuta; 3) daugiau nei 40 proc. išaugusios komisinių pajamos iš pavediminių operacijų. Analizuojant kiekvieną veiksnį detaliau, reiktų pažymėti, jog komisinių pajamų augimas iš operacijų vertybiniais popieriais sietinas su „Eta bankas“ integracija Banko veikloje. Kitaip sakant, Bankas perėmė vertybinių popierių prekybos platformą, kurios pagalba tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys turi galimybę prekiauti vertybiniais popieriais per Banko sistemą, už pirkimo/pardavimo operacijas mokant komisinius mokesčius. Tuo tarpu antrojo veiksnio augimas, preziumuotai galėtų būti paaiškinamas per aktyvų augimą bei padidėjusį klientų tinklą. Trečiasis veiksnys sietinas su, kaip jau buvo minėta aukščiau, „veidrodinių“ sąskaitų augimu. Analizuojant išlaidas, reiktų pabrėžti, jog nėra išskirtas „Amortizacija ir nusidėvėjimas“ straipsnis. Taip yra dėl to, kad post – merged laikotarpiu sunkiai realizuojamas turtas ne iš karto

pateko į Banko balansą, nes kaip visiems žinoma, turto tikroji rinkos kaina nebuvo aiški gana ilgą laikotarpį ir Banko perimtas turtas buvo priimtas pagal preliminarų vertinimą, kurį atliko audito kompanija UAB „KPMG Baltic“.Galiausiai straipsnio „Personalo išlaidos“ augimas sietinas su Banko darbuotojų skaičiaus augimu, kuris pre - merged laikotarpiu sudarė 481, post - merged laikotarpiu 699 darbuotojai. Kitaip sakant, darbuotojų skaičius išaugo beveik 50 proc. Reikėtų pažymėti, jog darbuotojų kaita Banke itin didelė, nes kol kas vis dar vyksta AB Ūkio banko „gerosios“ dalies integracija Banko veikloje. Apskritai darbuotojų skaičius Banke turi tendenciją mažėti ir stabilizuotis iki optimalaus skaičiaus, tačiau tam prireiks dar nemažai laiko.

Apibendrinant Banko finansinės padėties bei pelno (nuostolio) ataskaitų dinaminę ir struktūrinę analizę galima teigti, jog AB Ūkio banko „gerosios“ dalies integracija Banko veikloje galėtų būti traktuojama tiek iš neigiamos pusės, tiek iš teigiamos. Turbūt pačia didžiausia blogybe galėtų būti laikoma „Grynoji palūkanų marža“ straipsnio kritimas post - merged laikotarpiu 0,40 proc. punkto. Nes vis dėlto, Bankas perėmė daugiau indėlių, nei paskolų. O indėliai susiję su išlaidomis. Tačiau nemažai pajamų kompensuojama per „Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos“ straipsnį. Taigi, AB Ūkio banko „gerosios“ dalies integracija Banko veikloje „įnešė“ ir gerų dalykų. Praplėstas Banko teritorinių padalinių tinklas, „veidrodinių“ sąskaitų spektras, integruotas „Eta bankas“ sistema. Tačiau kiek minėta Banko teritorinių padalinių plėtra yra teigiama, kol kas neaišku. Tai daugiau diskusinis klausimas. Nes, kiek žinomos Banko ateities perspektyvos, dauguma padalinių gali ir išnykti. Be to, minėti integracijos privalumai daugiau minimalūs, nes kaip jau žinoma ir minėta ankstesniuose poskyriuose, Banko veiklos „variklis“ yra paskolos. Tačiau toks menkas jų augimas, lyginant su indėliais, tikrai nėra teigiamas procesas Banko tolimesnei veiklai.

2.2.2. AB Šiaulių banko likvidumo normatyvo vykdymas prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku

Likvidumo rizika Banke interpretuojama kaip nesugebėjimas laiku įvykdyti finansinių įsipareigojimų arba nesugebėjimas gauti finansinių išteklių per trumpą laikotarpį, paimant paskolą ar parduodant turtą. Taigi, Banko tikslas – palaikyti žemą likvidumo rizikos lygį, išlaikant tinkamą turto diversifikaciją, apdraudžiant riziką finansų rinkose. Be minėto tikslo palaikyti tokį likvidumo lygį, kurio pakaktų įsipareigojimų nevykdymo rizikos absorbcijai, išskiriami ir keletas kitų likvidumo valdymo uždavinių:

- Bankas siekia vykdyti nustatytus likvidumo rodiklio reikalavimus net ir su didele atsarga, kuri iš dalies eliminuojasi po testavimo nepalankiomis sąlygomis, tačiau užtikrina Banko veiklos tęstinumą;

- Bankas siekia optimizuoti rizikos ir gražos santykį, kitaip sakant, vertinamas reikiamas likvidumas, nemažinant pelningumo.

Už Banko likvidumo riziką atsako Rizikos valdymo komitetas (toliau – RVK), kuris, remiantis Banko Planavimo ir finansinių rizikų departamento pateikta informacija arba per Banko Valdybą, remiantis RVK pateikta informacija. Banko RVK sprendimu atliekamas dviejų tipų likvidumo reguliavimas: einamasis ir strateginis likvidumo normatyvo reguliavimas.

Analizuojant **einamąjį likvidumą**, reikia pažymėti, jog tai einamojo likvidumo (iki 7 dienų) valdymas pagrįstas trumpalaikių pinigų srautų analize ir prognozėmis, t.y. Bankas analizuoja ir prognozuoja piniginius srautus įeinančius ir išeinančius į/iš Banko sąskaitas. Iš esmės, minėtų srautų valdymas niekuomet nebūna atliekamas 100 proc. tikslumu. Tokia situacija susidaro todėl, kad neįmanoma nuspėti kaip endogeninėje aplinkoje judės lėšos ir kokie makro/mikro aplinkos pokyčiai įtakos piniginių srautų judėjimą.

Likvidumo užtikrinimo priemonės:

- skolinimas/skolinimasis tarpbankinėje rinkoje;
- užsienio valiutos pirkimas/pardavimas;
- vertybinių popierių pirkimas/pardavimas;
- vertybinių popierių atpirkimo sandoriai.

Be aukščiau minėtų likvidumo užtikrinimo priemonių, Banke veikiantis Išdo departamentas kasdien analizuoja Banko kasos ir pagrindinių korespondentinių sąskaitų likučius, apyvartas ir artimiausių penkių dienų planuojamas pajamas bei išlaidas. Remiantis prognozuojamais trumpalaikiais pinigų srautais, Bankas priima sprendimą kaip bus panaudotas likvidaus turto perteklius ir iš kokių šaltinių bus dengiamas trūkumas.

Tuo tarpu **strateginis likvidumo valdymas** Banke atliekamas įvertinant rodiklių dinaminę analizę:

- likvidumo normatyvas pagal Lietuvos banką;
- mobilaus turto ir viso turto santykis;
- mobilių lėšų pakankamumas;
- likvidumo spraga.

Aukščiau išvardytų rodiklių skaičiavimo metodika, rekomenduotinos rodiklių kitimo ribos ir kritinės reikšmės, kurių negalima pažeisti, yra numatytos Banko valdybos patvirtintose Likvidumo rizikos valdymo procedūrose. Reikėtų pažymėti, jog likvidumo normatyvas pagal Lietuvos banką yra imperatyvus reikalavimas, kaip jau buvo minėta ankstesniuose poskyriuose, tuo tarpu likę rodikliai yra nustatyti RVK, remiantis endogeniniais Banko tikslais kuo efektyviau valdyti likvidumo normatyvą.

Likvidumo rodiklių dinaminė analizė ir analizės metu gauti duomenys atsispindėti 14 lentelėje.

14 lentelė

Likvidumo rodiklių dinamika pre-merged ir post – merged laikotarpiu

	2012 m.				2013 m.			
	I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.	I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.
Likvidumo normatyvas	36,00	36,80	37,60	41,55	56,96	52,06	50,44	53,94
Mobilusis turto ir viso turto santykis	24,51				38,44			
Mobilių lėšų pakankamumas	225,01				314,82			

pre-merged

* - 2014 m.I ketv. mobilusis turto ir viso turto santykis, mobilių lėšų pakankamumas ir likvidumo spraga nebus analizuojami dėl mėnesinių duomenų konfidencialumo.

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Likvidumo normatyvo vykdymas post – merged laikotarpiu normatyvas išaugo daugiau nei 15 proc. punktų, kitaip sakant 40 proc. ir perteklinis liko dar ilgą laiką. Taigi pasitvirtino konceptualioje dalyje atliktų autorių tyrimai, kad: 1) post – merged laikotarpiu likvidumo normatyvas auga; 2) likvidumo normatyvas išlieka aukštas per pirmuosius metus post – merged laikotarpiu. Tai reiškia, jog aktyvų ir pasyvų sujungimo schemas buvo panašios tiek Banko ir AB Ūkio banko sujungimo atveju, tiek užsienio autorių atliktų tyrimų atveju.

15 lentelė

Likvidumo normatyvo dedamųjų dinamika pre-merged ir post – merged laikotarpiu

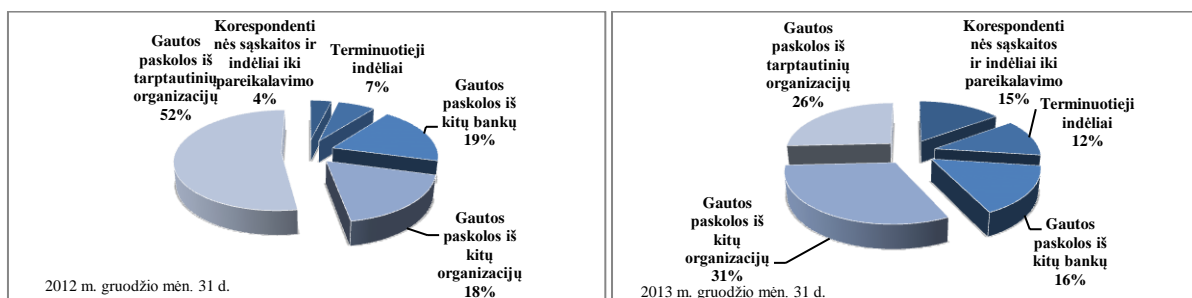
Straipsnis	2012	2013	Pokytis	
			tūkst. Lt	proc.
Pinigai ir pinigų ekvivalentai	221.805	480.999	259.194	117
50 proc. paskolų iki 1 mėn.	48.595	41.198	-7.398	-15
Skolos vertybiniai popieriai	499.164	1.639.500	1.140.336	228
Eliminuojamos įsipareigojimų tranzitinės sąkaitos	7.634	15.419	7.785	102
Iš viso likvidaus turto:	769.564	2.161.697	1.392.133	181
Įsiskolinimai kredito įstaigoms	19.913	49.259	29.346	147
75 proc. fizinių asmenų terminuotų indėlių	1.059.045	2.566.593	1.507.548	41
Juridinių asmenų terminuoti indėliai	19.364	20.337	974	95
Viso klientų indėliai iki pareikalavimo	560.155	904.524	344.369	62
Išleisti skolos vertybiniai popieriai	7.116	0	-7.116	-100
Kiti įsipareigojimai + nebalansiniai įsipareigojimai	132.523	254.719	122.196	52
Iš viso einamųjų įsipareigojimų:	1.798.116	3.795.432	1.997.317	111

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Likvidumo normatyvo augimas post – merged laikotarpiu įtakotas dėl beveik 2 kartus sparčiau augusių aktyvų nei pasyvų. Pirmiausia, kaip jau buvo minėta ankstesniuose poskyriuose, sparčiausiai augo straipsniai „Pinigai ir jų ekvivalentai“ (117 proc.) bei „Skolos vertybiniai popieriai“ (228 proc.) ir čia 100 proc. veikia AB Ūkio banko perėmimo efektas. Analizuojant vertybinių popierių straipsnį, reikėtų pabrėžti, kad ne visi Banko perimti vertybiniai popieriai yra likvidūs. Todėl atliekant likvidumo normatyvo likvidaus turto dedamųjų analizę preziumuojama,

jog ~ 8 proc. vertybinių popierių yra nelikvidūs (dėl konfidencialumo nėra galimybės identifikuoti tikslios reikšmės). Tuo tarpu paskolų straipsnis sumažėjo 15 proc. Tai reiškia, jog Bankas post – merged laikotarpiu turėjo mažiau likvidžių paskolų, t.y. Bankas perėmė daugiau paskolų su ilgesniu terminu nei 1 mėn.

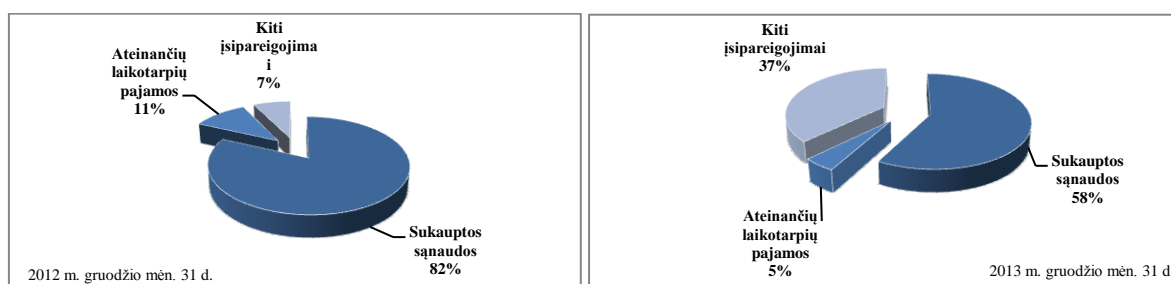
Analizuojant pasyvines pozicijas, reikėtų pastebėti, kad post – merged laikotarpiu sparčiausiai augo „Įsiskolinimai kitoms kredito įstaigoms“ straipsnis (12 pav.).

12 pav. „Įsiskolinimai kitoms kredito įstaigoms“ pokytis pre - merged ir post – merged laikotarpiu, proc.

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Paveiksle pateikti duomenys demonstruoja, jog struktūriškai labiausiai pakito „Korespondentinės sąskaitos ir indėliai iki pareikalavimo“ straipsnis, t.y. išaugo daugiau nei 3 kartus. Pastebima „Gautos paskolos“ straipsnio mažėjimo tendencija beveik 2 kartus. Tai reiškia, jog Bankas grąžino dalį paskolų. Ypatingai didelė dalis grąžinta tarptautinėms organizacijoms, t.y. beveik 150 mln. Lt. Reikėtų pažymėti, jo pasyvus daugiau nei 2 kartą išaugino indėliai, kurių Bankas, kaip jau buvo inėta anksčiau, perėmė už 2,7 mlrd. Lt. Tęsiant pasyvinių straipsnių analizę, verta atkreipti dėmesį, jog Bankas neišleido naujų obligacijų emisijų nei 2012 m., nei 2013 m. Todėl 2013 m. gruodžio 31 d. nebuvo galiojančių Banko „Skolos vertybiniai popieriai“ straipsnio, nes buvusios aktyvios obligacijos dar 2012 m. išpirtos. Galiausiai, pasyvų augimui didelę įtaką padarė „Kiti įsipareigojimai“ straipsnio šuolis beveik 100 proc. (žr. 13 pav.).

13 pav. „Kiti įsipareigojimai“ pokytis pre - merged ir post – merged laikotarpiu, proc.

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Taigi, kaip matyti iš paveiksle pateiktų duomenų, „Kiti įsipareigojimai“ straipsniui didžiausios įtakos turėjo „Kiti įsipareigojimai“ šuolis daugiau nei 14 kartų.

Nagrinęjant mobilaus turto ir viso turto santykį, reikėtų pažymėti, jog šis rodiklis identifikuoja, kiek Banko mobilusis turtas padengia judriuosius įsipareigojimus, kitaip sakant

rodiklis rodo, kokią dalį turto Bankas gali greitai ir su minimaliais nuostoliais paversti pinigais. Mobilus turtas čia: grynieji pinigai, lėšos Lietuvos banke, lėšos kredito įstaigose, iki kurių grąžinimo liko ne daugiau negu trys mėnesiai, ir likvidūs vertybiniai popieriai. Tuo tarpu judrieji įsipareigojimai tai Banko pasyvų dalis, kuri 1 mėn. laikotarpiu gali būti išimta iš Banko: einamosios sąskaitos, įsiskolinimai kredito institucijoms, fizinių ir juridinių asmenų terminuoti indėliai. Bankas siekia, kad šio santykio žemutinė riba nebūtų mažesnė nei 16 proc. Verta atkreipti dėmesį, jog atlikus minimalią ankstesnių metų retrospektyvinę analizę pastebėta, jog šio rodiklio žemutinė riba buvo 22 proc. Vadovaujantis minėta informacija, galima teigti, jog RVK „sušvelnino“ šio rodiklio vykdymą ir nuleido mažiausią leistiną žemutinę ribą. Kaip rodo aukščiau lentelėje pateikti duomenys, šį reikalavimą Bankas vykdo su didele atsarga. Post – merged laikotarpiu rodiklio vykdymas išaugo beveik 60 proc. Toks staigus augimas įtakotas „Pinigai ir jų ekvivalentai“ straipsnio augimo 2 kartus Post – merged laikotarpiu bei vertybinių popierių šuolio. Ir tai reiškia, kad beveik 40 proc. turto post – merged laikotarpiu Bankas lengvai gali paversti pinigais per 1 mėn. laikotarpį.

Bankas taip pat stebi mobilių lėšų pakankamumą judriųjų įsipareigojimų iki 30 dienų padengimui. Šis rodiklis identifikuoja Banko mokumo būklę. Remiantis Banko likvidumo valdymo politika šis rodiklis neturėtų būti mažesnis nei 100%. Kaip rodo lentelėje pateikti duomenys, šis rodiklis pre – merged laikotarpiu viršijo normą daugiau nei 2 kartus, o post – merged laikotarpiu išaugo daugiau nei 3 kartus už leidžiamą normą. Vėlgi, mobilių lėšų ir judriųjų įsipareigojimų augimas įtakotas „Pinigai ir jų ekvivalentai“ straipsnio augimo 2 kartus post – merged laikotarpiu bei vertybinių popierių šuolio. Ir tai reiškia, kad Bankas yra mokus.

Apibendrinant Banko likvidumo rodiklių vykdymo analizę, galima teigti, kad Bankas vykdo daugiapakopę likvidumo analizę. Likvidumo normatyvas, nustatytas imperatyviai Lietuvos banko, tačiau Bankas skaičiuoja dar du endogeniškai išvestus „savanoriškus“ likvidumo situaciją indikuojančius rodiklius. Analizuojant likvidumo normatyvą post – merged laikotarpiu, verta pabrėžti, jog šis rodiklis augo daugiau nei 40 proc. ir perteklinis liko dar metus. Tokia situacija susidarė dėl aktyvinių ir pasyvinių straipsnių pokyčių: aktyvai –2 kartus išaugo straipsnis „Pinigai ir jų ekvivalentai“, daugiau nei 200 proc. išaugo skolos vertybinių popierių straipsnis, nes Bankas savo veikloje integravo daugiau nei 1,3 mlrd. Lt vertybinių popierių; nagrinėjant pasyvines pozicijas - sparčiausiai augo „Įsiskolinimai kitoms kredito įstaigoms“ ir indėlių straipsniai, galiausiai, pasyvų augimui didelę įtaką padarė „Kiti įsipareigojimai“ straipsnio šuolis beveik 100 proc. Kadangi aktyvai augo 2 kartus sparčiau nei pasyvai, todėl ir likvidumo normatyvas augo. Kaip jau buvo minėta ir ankstesniuose poskyriuose, likvidumo normatyvo augimas nėra tik teigiamas procesas savo forma. Tęsiant apibendrinimą apie kitus rodiklius, reikėtų pastebėti, kad tai Banko savanoriškai išvesti likvidumo rodikliai, kurių pagalba siekiama

efektyvesnio likvidumo normatyvo valdymo. Kaip rodo atlikta analizė, visis rodikliai buvo pertekliniai ir pre – merged laikotarpiu ir post – merged laikotarpiu.

2.2.3. AB Šiaulių banko likvidumo valdymas aktyvų ir pasyvų kontekste prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku

Likvidumo normatyvo valdymas aktyvų ir pasyvų kontekste vyksta per aktyvų ir pasyvų terminų suderinamumą - konkordacijos principą, t.y. Bankas valdo likvidumo spragą bei GAP.

Remiantis likvidumo rizikos valdymo procedūromis minimalus laikotarpio spragos rodiklis suprantamas kaip skirtumai tarp banko portfelio aktyvų ir skolinių įsipareigojimų visomis ateities datomis, t.y. Banko turtas ir įsipareigojimai bei akcininkų nuosavybė skirstomi į atskiras dalis pagal jų pabaigos terminus. Tuomet yra skaičiuojamas aktyvų ir pasyvų skirtumas kiekvienu terminu. Teigiamą spragą pasireiškia tuomet, kai pasirenkamuju laikotarpiu turto su besibaigiančiu terminu bus daugiau nei besibaigiančio termino įsipareigojimų bei akcininkų nuosavybės. Tai reiškia, likvidaus turto atitinkamu laikotarpiu bus daugiau nei einamųjų įsipareigojimų. Tokie pertekliai nesukelia likvidumo rizikos, tačiau jie sukelia palūkanų normos riziką, kadangi šių perteklinių aktyvų investicijų pajamos nėra apibrėžtos. Neigiamą spragą atsiranda, kai pasirenkamuju laikotarpiu įsipareigojimų su besibaigiančiu terminu bus daugiau nei turto su besibaigiančiu terminu. Vadinasi, atsiranda likvidaus turto deficitas atitinkamu laikotarpiu. Tuomet iškyla likvidumo rizika, kurią sukelia tai, kad ateityje prireiks išorinių išteklių, atitinkančių aktyvų apimtį. Bankui iškyla rizika dėl negalėjimo padidinti rinkoje likvidumo bei didesnių nei įprastos išlaidų, reikalingų šio poreikio patenkinimui, rizika. Tuo tarpu nulinė spraga pasireiškia, kai pasirenkamuju laikotarpiu bus tiek pat turto ir įsipareigojimų su besibaigiančiu terminu. O tai reiškia, kad turtas padengia įsipareigojimus. Suminė spraga gaunama susumavus visas spragas atskirais laikotarpiais. Verta atkreipti dėmesį, jog suminė spraga visuomet lygi 0.

16 lentelė

Grynoji likvidumo spraga pre – merged ir post – merged laikotarpiu

Balansinės ataskaitos straipsnis	Turtas ir įsipareigojimai pagal terminus (LIT AIS)								Viso
	Kiekvienu pareikalavimu	Iki 1 mėn.	1 -3 mėn.	3 - 6 mėn.	6 - 12 mėn.	1 - 3 m.	virš 3 m.	Neapibrėžti terminai	
Pinigai ir pinigų ekvivalentai	221.805								221.805
Gautinos sumos iš kitų bankų					4.12			17	4.137
Prekybiniai vertybiniai popieriai				998	13.94	2.781	33.022	457	51.198
Klientams suteiktos paskolos		97.190	152.012	234.042	312.064	604.924	599.994	52.583	2.052.809
Investiciniai vertybiniai popieriai		28.538	37.328		24.813	40.785	345.208	1.744	478.416
Investicijos į dukterines įmones								51.791	51.791
Nematerialusis turtas								903	903
Ilgalaikis materialusis ir investicinis turtas								45.728	45.728
Kitas turtas	5	1.125	1.673	1.318	2.436	6.131	4.017	7.974	24.679
Iš viso turto	221.81	126.853	191.013	236.358	357.373	654.621	982.241	161.197	2.931.466
Įsiskolinimai kitiems bankams	15.549	4.364	39.078	63.199	50.923	158.176	77.279		408.568

Pre - merged

16 lentelė tęsinys

Klientams mokėtinos sumos	560.287	185.355	315.125	409.676	615.584	69.372	17.594	153	2.173.146
Išleisti skolos vertybiniai popieriai		7.116	15.268	528					22.912
Kiti įsipareigojimai	47	3.465	247	240	274	580	126	3.005	7.984
Akcininkų nuosavybė								318.856	318.856
Iš viso įsipareigojimų ir acininkų nuosavybė	575.883	200.3	369.718	473.643	666.781	228.128	94.999	322.014	2.931.466
GRYNOJI LIKVIDUMO SPRAGA	-354.073	-73.447	-178.705	-237.285	-309.408	426.493	887.242	-160.817	-
Pinigai ir pinigų ekvivalentai	470.999	10							480.999
Gautinos sumos iš kitų bankų				224	3.029		2.719	23	5.995
Prekybiniai vertybiniai popieriai			123	999		2.055	67.092	502	193.648
Klientams suteiktos paskolos		82.395	165.184	268.836	427.72	776.187	837.095	187.024	2.744.441
Investiciniai vertybiniai popieriai		1.758	3.609	30.602	93.939	334.159	1.021.429	1.769	1.487.265
Investicijos į dukterines įmones								51.562	51.562
Nematerialusis turtas								887	887
Ilgalaikis materialusis ir investicinis turtas								83.479	83.479
Kitas turtas	45	3.313	3.642	2.194	3.853	9.708	5.402	174.395	202.552
Iš viso turto	471.044	97.466	295.435	302.855	528.541	1.122.109	1.933.737	499.641	5.250.828
Įsiskolinimai kitiems bankams	45.241	4.018	8.583	14.633	68.807	112.088	116.691		370.061
Klientams mokėtinos sumos	911.976	484.811	573.093	836.26	1.378.514	303.334	49.387		4.537.375
Išleisti skolos vertybiniai popieriai									0
Kiti įsipareigojimai	118	6.713	977	3.057	980	737	178	9.407	22.167
Akcininkų nuosavybė								321.225	321.225
Iš viso įsipareigojimų ir acininkų nuosavybė	957.335	495.542	582.653	853.95	1.448.301	416.159	166.256	330.632	5.250.828
GRYNOJI LIKVIDUMO SPRAGA	-486.291	-398.076	-287.218	-551.095	-919.76	705.95	1.767.481	169.009	-

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

16 lentelėje pateikti duomenys demonstruoja, kad likvidumo spraga tiek pre – merged, tiek post – merged laikotarpiu (iki 1 m., išskyrus pre – merged laikotarpiu neapibrėžtus terminus) buvo neigiama, t.y. Bankas nacionaline valiuta turėjo daugiau einamųjų įsipareigojimų nei likvidaus turto. Tam didžiausios įtakos padarė 440 proc. išaugo 1 mėn. neigiama likvidumo spraga, daugiau nei 200 proc. išaugo neapibrėžtų terminų teigiama likvidumo spraga, beveik 200 proc. išaugo 6 – 12 mėn. neigiama likvidumo spraga. Analizuojant neigiamą spragą, reikėtų pasakyti, kad tam didžiausios įtakos padarė „Investiciniai vertybiniai popieriai“ straipsnio mažėjimas post – merged laikotarpiu daugiau nei 16 kartų. Toks mažėjimas nulemtas 2012 m. gruodžio 31 d. investicinių vertybinių popierių, laikomų iki išpirkimo, kurių balansinė vertė buvo 30 450 tūkst. Lt, įkeitimas už įsipareigojimus, kurio balansinė vertė buvo 30 179 tūkst. Lt pagal atpirkimo sandorį. Vadinasi, čia AB Ūkio banko perėmimo efektas neveikia. Nagrinėjant neapibrėžtų terminų teigiamos likvidumo spragos augimą, reikėtų pažymėti, jog didžiausią įtaką šios spragos augimui padarė 4 kartus išaugęs paskolų portfelis bei „Materialus ilgalaikis ir investicinis turtas“ ir „Kitas turtas“ straipsniai, daugiau nei 3 kartus išaugęs „Kiti įsipareigojimai“ straipsnis. Kaip jau buvo minėta aukščiau, šių veiksmų įtaka pasireiškė dėl AB Ūkio banko perėmimo efekto, t.y. Bankas savo veikloje integravo didesnę paskolų portfelį ir sunkiai realizuojamo turto. Galiausiai, 6 – 12 mėn. neigiamos likvidumo spragos augimas nulemtas „Investiciniai vertybiniai popieriai“ ir „Indėliai“ straipsnių augimo. Čia AB Ūkio banko integracijos efektas veikia stipriai, nes Bankas perėmė 1

385 563 Lt vertybinių popierių ir kaip jau buvo minėta anksčiau 2 kartus didesnę nei pats Bankas valdė indėlių paketą.

Kaip jau buv minėta ankstesniuose poskyriuose GAP apima RSA ir RSL valdymą (17 lentelė).

17 lentelė

GAP pre – merged ir post – merged laikotarpiu

	Metai		iki 1 mėn.	nuo 1 iki 3 mėn.	nuo 3 iki 6 mėn.	nuo 6 iki 12 mėn.	daugiau nei 1 metai	neapibrėžti terminai	iš viso
pre -merged	2012 m.	RSA	419,951	529,989	798,003	199,256	631,388	243,601	2,822,188
		RSL	340,238	427,380	517,669	622,367	67,145	616,919	2,591,718
		GAP	79,713	102,609	280,334	-423,111	564,243	-373,318	230,470
post - merged	2013 m.	RSA	511,293	746,580	925,030	339,219	1,644,069	767,588	4,933,779
		RSL	633,238	675,772	837,096	1,394,540	320,092	1,036,281	4,897,019
		GAP	-121,945	70,808	87,934	-1,055,321	1,323,977	-268,693	36,760

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Paveiksle pateikti duomenys demonstruoja, jog Banko GAP post – merged laikotarpiu sumažėjo visais analizuojamais laikotarpiais išskyrus 2 laikotarpius: daugiau nei 1 m. bei neapibrėžti terminai. Apskritai Banko suminė GAP post – merged laikotarpiu krito 6 kartus. Tokią situaciją galima paaiškinti tuom, kad kaip rodo likvidumo spragos rodiklis trumpojo laikotarpio paskolos bei išdo vertybiniai popieriai post – merged laikotarpiu sumažėjo atitinkamai: 16 proc. ir 14 proc. O trumpalaikiai indėliai iki 1 m. Banke išaugo 200 proc. Taigi trumpalaikė GAP turėjo tendenciją mažėti. Nepaisant trumpalaikių svyravimų, suminė GAP tiek pre – merged, tiek post – merged laikotarpiu buvo teigiama. O tai reiškia, kad Bankas perkainuos savo aktyvus didesne suma nei pasyvus. Todėl Bankas padidins palūkanų normas tai paskolų daliai, kuri viršys turimų depozitų ar kitų įsipareigojimų apimtį, kuriai Bankas privalės padidinti palūkanas pakilus rinkos palūkanų normai. Vertinant Banko pelno ir kitų bendrųjų pajamų jautrumą palūkanų normų pokyčiams, daroma prielaida, kad palūkanų norma pasikeičia 1 procentiniu punktu. Lentelėje žemiau apibendrinta 2013 m. gruodžio 31 d. ir 2012 m. gruodžio 31 d. palūkanų normos rizikos įtaka Banko pelnui ir kitoms bendrosioms pajamoms.

Apibendrinant likvidumo valdymą aktyvų ir pasyvų kontekste, galima teigti, jog post – merged laikotarpiu trumpalaikė grynoji likvidumo spraga buvo neigiama ir ypatingai išaugusi. Tam didžiausios įtakos padarė investicinių vertybinių popierių kritimas keliasdešimt kartų. Vadinasi, Bankas trumpuoju periodu turi daugiau įsipareigojimų nei likvidaus turto. Analizuojant ilgesnį laikotarpį nei 1 m. pastebima tendencija jog post – merged laikotarpiu likvidumo spraga išaugo ir tapo teigiama ir žymiai didėjo. Nagrinėjant GAP pastebima mažėjimo tendencija post – merged laikotarpiu. Tokia situacija susidarė todėl, kad Bankas prisiėmė labai mažai trumpalaikių aktyvų, kai tuo tarpu beveik 100 proc. pasyvų augimas buvo trumpalaikis.

2.2.4. AB Šiaulių banko likvidumo testavimas prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku

Testavimas nepalankiausiomis sąlygomis yra terminas, nurodantis įvairias kredito institucijų metodikas, įvertinant pažeidžiamumą atsitikus ypatingam, bet tikėtinam įvykiui ar situacijai. Testavimas nepalankiomis sąlygomis leidžia Banko vadovybei įvertinti silpnąsias vietas ir jas koreguoti iki scenarijaus atsiradimo realybėje.

Banke testavimas nepalankiausiomis sąlygomis atliktas vadovaujantis Lietuvos valdybos patvirtintais Testavimo nepalankiausiomis sąlygomis bendraisiais nuostatais ir rekomendacijomis. Modeliuojant scenarijų analizę buvo pasirinktas pats tikėčiausias įvykis – reputacinės rizikos pasireiškimas (19 lentelė). Pagal Lietuvos banko rekomendacijas parinkti trys galimi scenarijai.

18 lentelė

Banko testavimo nepalankiomis sąlygomis modelis

Situacija	Scenarijus		Laikotarpis
Po dviejų bankų - AB „Snoras“ ir AB „Ūkio bankas“ – bankroto likę finansų rinkoje šalies komerciniai bankai susiduria su padidėjusia reputacine rizika, t.y. šalies gyventojai jautriai reaguoja į blogas naujineas apie komercinius bankus ir atsiima indėlius.	Labiausiai tikėtina	Prarandama 5 proc. indėlių	pre - merged
	Tikėtina	Prarandama 7 proc. indėlių	
	Mažai tikėtina	Prarandama 9 proc. indėlių	
	Labiausiai tikėtina	Prarandama 11 proc. indėlių	post - merged
	Tikėtina	Prarandama 13 proc. indėlių	
	Mažai tikėtina	Prarandama 16 proc. indėlių	

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis LB nutarimu „Dėl testavimo nepalankiomis sąlygomis“

Modeliuojant scenarijų analizę, remtasi pre – merged laikotarpiu, t.y. 2012 m. gruodžio mėn. 31 d. Bei post – merged laikotarpiu, t.y. 2013 m. gruodžio mėn. 31 d. Modelio pagalba siekiama nustatyti, kokią įtaką turėtų scenario analysis numatyti veiksniai Banko likvidumo rizikai ir kokio dydžio nuostolių Bankas patirtų minėtu atveju. Reikėtų pažymėti, kad scenarijai pre – merged ir post – merged laikotarpiu yra skirtingi. Taip yra dėl to, kad post – merged laikotarpiu Banko indėlių vertė išaugo daugiau nei 2 kartus, todėl išaugo ir tikimybė, jog daugiau indėlių bus atsiimta.

2.2.4.1. Likvidumonormatyvotestavimas esant labiausiai tikėtinam scenarijui prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku

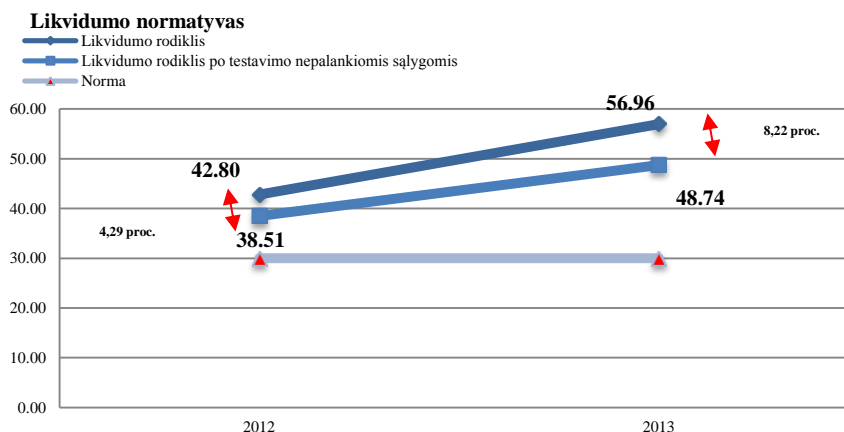
Atliekant testavimą labiausiai tikėtino scenarijaus atveju, preziumuojama, kad Bankas negalės papildomai skolintis iš komercinių bankų, tačiau ir kiti komerciniai bankai nereikalaus grąžinti jau pasiskolintų lėšų (19 lentelė).

Banko likvidus turtas ir einamieji įsipareigojimai labiausiai tikėtino scenarijaus atveju pre – merged ir post – merged laikotarpiu

Straipsnis	pre - merged				post - merged			
	2012.12.31	Pokytis		Labiausiai tikėtina reikšmė	2013.12.31	Pokytis		Labiausiai tikėtina reikšmė
		tūkst. Lt	proc.			tūkst. Lt	proc.	
Pinigai ir pinigų ekvivalentai	221.805	-70.087	31,56	151.718	480.999	-177.922	36,99	303.077
Paskolos	48.595			48.595	41.198			41.198
Skolos vertybiniai popieriai	499.164	-38.570	7,73	460.594	1.639.500	-321.189	19,59	1.318.311
Eliminuojamos įsipareigojimų tranzitinės sąkaitys	7.634			7.634	15.419			15.419
Iš viso	769.564	-108.657	14,12	660.907	2.161.697	-499.111	23,09	1.662.586
Įsiskolinimai kredito įstaigoms	19.913			19.913	49.259			49.259
Indėliai	1.638.564	-81.928	5,00	1.556.636	3.491.454	-384.060	11,00	3.107.394
Išleisti skolos vertybiniai popieriai	7.116			7.116	0			0
Kiti įsipareigojimai + nebalansiniai įsipareigojimai	132.523			132.523	254.719			254.719
Iš viso	1.798.116	-81.928	4,56	1.716.188	3.795.432	-384.060	10,12	3.411.372

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Po testavimo nepalankiomis sąlygomis pre – merged laikotarpiu indėlių banke sumažėtų beveik 110 mln. Lt., kuriuos Bankas kompensuotų per „Pinigai ir jų ekvivalentai“ bei „Skolos vertybiniai popieriai“ straipsnius. Post – merged laikotarpiu iš Banko būtų atsiimta beveik 500 mln. Lt indėlių. Vadinasi, kuo daugiau Bankas turi indėlių, tuo didesnė tikimybė netekti daugiau likvidžių lėšų. Be to, reikėtų atkreipti dėmesį, kad pasyvai sumažėja mažesne suma nei aktyvai, nes ne visi Banko indėliai patenka į likvidų turtą.

14 pav. Banko likvidumo normatyvo pokytis labiausiai tikėtino scenarijaus atveju pre – merged ir post – merged laikotarpiu

Šaltinis. Sudaryta autoriaus.

Kaip matyti iš aukščiau pateikto paveikslo, likvidumo normatyvas tiek pre – merged, tiek post – merged laikotarpiu po testavimo nepalankiomis sąlygomis vykdomas su didele atsarga, nes likvidumo rodiklis po testavimo krito 5 – 8 proc. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad sumažėjus

indėliams Banke, mažėja ir mokėtinų palūkanų išlaidos. Preziumuojant galima teigti, jog pre – merged laikotarpiu Bankas už indėlius apskaitytų ~ 2 mln. Lt palūkanų išlaidų (vidutinė palūkanų norma ~ 2 proc.); post – merged laikotarpiu Bankas už indėlius apskaitytų ~ 2,5 mln. Lt palūkanų išlaidų (vidutinė palūkanų norma ~ 0,5 proc.). Vadovaujantis aukščiau minėtomis pielaidomis, galima teigti, jog Bankas santykinai sutaupytų palūkanų išlaidų.

Apibendrinant galima teigti, jog kuo Bankas didesnis, kuo indėlių vertė didesnė, tuo didesnis praradimai po testavimo nepalankiomis sąlygomis. Reikėtų pažymėti, kad tiek pre – merged, tiek post – merged laikotarpiu Bankas vykdė likvidumo normatyvą su didele atsarga. Be to, po testavimo nepalankiomis sąlygomis atsiranda vadinamosios „menamos pajamos“, kitaip tariant nepatirtos išlaidos - palūkanų išlaidų už indėlius sumažėjimas.

2.2.4.2. Likvidumo normatyvo testavimas esant tikėtinas scenarijui prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku

Atliekant testavimą tikėtino scenarijaus atveju, taip pat preziumuojama, kad Bankas negalės papildomai skolintis iš komercinių bankų, tačiau ir kiti komerciniai bankai nereikalaus grąžinti jau pasiskolintų lėšų (20 lentelė).

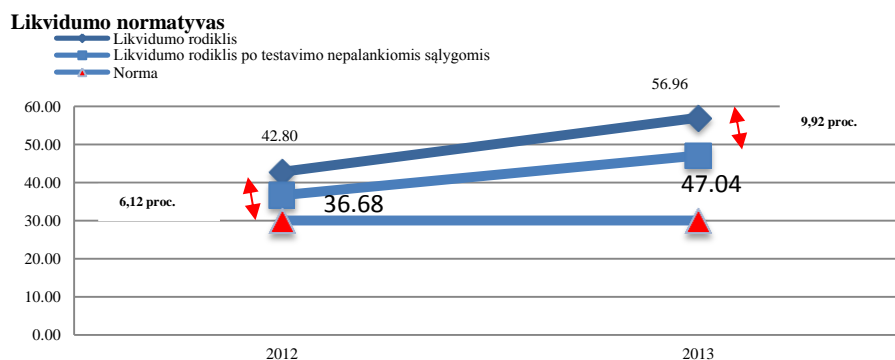
20 lentelė

Banko likvidus turtas ir einamieji įsipareigojimai tikėtino scenarijaus atveju pre – merged ir post – merged laikotarpiu

Straipsnis	pre - merged			post - merged			Labiausiai tikėtina reikšmė	
	2012.12.31	Pokytis		2013.12.31	Pokytis			
		tūkst. Lt	proc.		tūkst. Lt	proc.		
Pinigai ir pinigų ekvivalentai	221.805	-38.436	17,3 3	183.369	480.999	-234.215	48,6 9	246.784
50 proc. paskolų iki 1 mėn.	48.595			48.595	41.198			41.198
Skolos vertybiniai popieriai	499.164	-113.684	22,8 8	385.480	1.639.500	-355.644	21,6 9	1.283.856
Eliminuojamos įsipareigojimų tranzitinės sąskaitos	7.634			7.634	15.419			15.419
Iš viso	769.564	-152.120	19,7 6	617.444	2.161.697	-589.859	27,2 9	1.571.838
Įsiskolinimai kredito įstaigoms	19.913			19.913	49.259			49.259
Indėliai	1.638.564	-114.699	7,00	1.523.865	3.491.454	-453.889	13,0 0	3.037.565
Išleisti skolos vertybiniai popieriai	7.116			7.116	0			0
Kiti įsipareigojimai + nebalansiniai įsipareigojimai	132.523			132.523	254.719			254.719
Iš viso	1.798.116	-114.699	6,38	1.683.417	3.795.432	-453.889	11,9 6	3.341.543

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Po testavimo nepalankiomis sąlygomis pre – merged laikotarpiu indėlių banke sumažėtų 152 mln. Lt., tuo tarpu post – merged laikotarpiu iš Banko būtų atsiimta beveik 600 mln. Lt indėlių. Tačiau net ir tuomet likvidumo normatyvas nebūtų pažeistas (15 pav.).

15 pav. Banko likvidumo normatyvo pokytis tikėtino scenarijaus atveju pre – merged ir post – merged laikotarpiu

Šaltinis. Sudaryta autoriaus.

Taigi, kai pre – merged laikotarpiu indėlių sumažėja 7 proc., straipsnis „Pinigai ir jų ekvivalentai“ sumažėja ~ 17 proc., o skolos vertybiniai popieriai krenta ~ 23 proc. Tuo tarpu likvidumo koeficientas mažėja daugiau nei 6 proc. Nagrinėjant post – merged laikotarpį, kai indėlių sumažėja 13 proc., straipsnis „Pinigai ir jų ekvivalentai“ sumažėja ~ 47 proc., o skolos vertybiniai popieriai krenta ~ 22 proc. Tuo tarpu likvidumo koeficientas mažėja beveik 10 proc. Vertinant minėtų pokyčių įtaką pelningumui, apskaičiuota, kad Bankas tiek pre – merged, tiek post – merged laikotarpiu už indėlius apskaitytų ~ 3 mln. Lt mažiau. Reikėtų pažymėti, kad „menamų pajamų“ vienodumas atsiranda dėl drastiškai sumažėjusios indėlių palūkanų normos 2013 m.

Apibendrinant galima teigti, kad net ir tikėtino scenarijaus atveju, Bankas vykdytų likvidumo normatyvą su didele atsarga. Tuo tarpu palūkanų išlaidų Bankas tiek pre – merged, tiek post – merged laikotarpiu už indėlius apskaitytų ~ 3 mln. Lt mažiau. Reikėtų pažymėti, kad tai nėra grynosios Banko pajamos. Kitaip sakant, dėl konfidencialios informacijos neprieinamumo, neįmanoma apskaičiuoti, kiek Bankas praranda pajamų dėl to, kad nebelaiko lėšų kredito įstaigose ar kiek gauna pajamų iš skolos vertybinių popierių.

2.2.4.3. Likvidumo normatyvo testavimas esant mažai tikėtinam scenarijui prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku

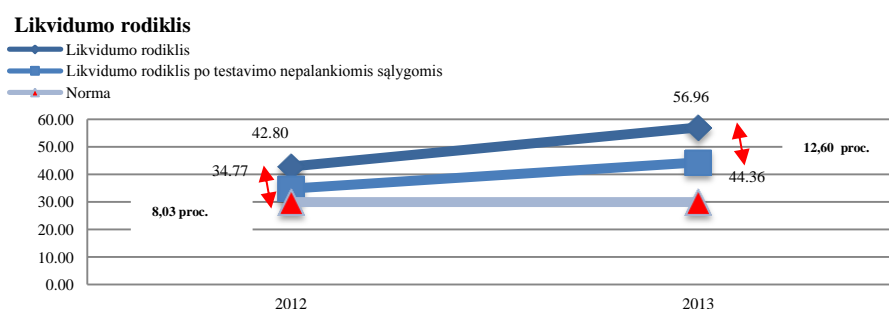
Atliekant testavimą mažai tikėtino scenarijaus atveju, taip pat preziumuojama, kad Bankas negalės papildomai skolintis iš komercinių bankų, tačiau ir kiti komerciniai bankai nereikalaus grąžinti jau pasiskolintų lėšų (21 lentelė).

Banko likvidus turtas ir einamieji įsipareigojimai mažai tikėtino scenarijaus atveju pre – merged ir post – merged laikotarpiu

Straipsnis	pre - merged				post - merged			
	2012.12.31	Pokytis		Labiausiai tikėtina reikšmė	2013.12.31	Pokytis		Labiausiai tikėtina reikšmė
		tūkst. Lt	proc.			tūkst. Lt	proc.	
Pinigai ir pinigų ekvivalentai	221.805	-56.342	25,40	165.463	480.999	-239.276	49,75	241.723
50 proc. paskolų iki 1 mėn.	48.595			48.595	41.198			41.198
Skolos vertybiniai popieriai	499.164	-139.241	27,89	359.923	1.639.500	-486.704	29,69	1.152.796
Eliminuojamos įsipareigojimų tranzitinės sąkaitos	7.634			7.634	15.419			15.419
Iš viso	769.564	-195.583	25,41	573.981	2.161.697	-725.980	33,54	1.435.717
Įsiskolinimai kredito įstaigoms	19.913			19.913	49.259			49.259
Indėliai	1.638.564	-147.471	9,00	1.491.093	3.491.454	-558.633	16,00	2.932.821
Išleisti skolos vertybiniai popieriai	7.116			7.116	0			0
Kiti įsipareigojimai + nebalansiniai įsipareigojimai	132.523			132.523	254.719			254.719
Iš viso	1.798.116	-147.471	8,20	1.650.645	3.795.432	-558.633	14,72	3.236.799

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Po testavimo nepalankiomis sąlygomis pre – merged laikotarpiu indėlių banke sumažėtų apie 200 mln. Lt., tuo tarpu post – merged laikotarpiu iš Banko būtų atsiimta beveik 730 mln. Lt indėlių. Reikėtų atkreipti dėmesį, jog Bankas post – merged laikotarpiu turi itin stiprią vertybinių popierių bazę, kurios pagalba palaikomas toks aukštas likvidumo normatyvas po gana didelių simuliacinių šokų. Kaip yra žinoma, Bankas tokį vertybinių popierių portfelį vertina neigiamai ir ateityje ruošiasi transformuoti į paskolas. Taigi, pre – merged laikotarpiu pinigų bazė sumažėja 25 proc., tuo tarpu skolos vertybiniai popieriai krenta 28 proc. Tuo tarpu post – merged laikotarpiu, pinigų bazė sumažėja beveik 50 proc., tuo tarpu vertybiniai popieriai ~ 30 proc. Tačiau likvidu normatyvas ir toliau vykdomas abiem laikotarpiais (16 pav.).

16 pav. Banko likvidumo normatyvo pokytis mažai tikėtino scenarijaus atveju pre – merged ir post – merged laikotarpiu

Šaltinis. Sudaryta autoriaus.

Kaip matyti iš aukščiau pateikto paveikslo, likvidumo normatyvas tiek pre – merged, tiek post – merged laikotarpiu po testavimo nepalankiomis sąlygomis vykdomas su didele atsarga, nors likvidumo rodiklis po testavimo ir krito 8 – 13 proc. Vertėtų pastebėti, kad tuo atveju, jei

analizuojamo scenarijaus atveju Bankas nevykdytų normatyvo, yra galimybė pakeisti aktyvų perskirstymo struktūrą finansuojant pasyvus. Kitaip sakant, Bankas turi galimybę parduoti ir nelikvidų turtą (pvz. vertybinius popierius) taip išlaikant reikiamą likvidumo lygį. Galiausiai, preziumuojant galima teigti, jog tiek pre – merged, tiek post – merged laikotarpiu Bankas už indėlius apskaitytų ~ 4 mln. Lt palūkanų išlaidų mažiau.

Išnagrinėjus testavimo nepalankiausiomis sąlygomis gautus rezultatus, įsitikinta, kad įvykus net mažai tikėtinam scenarijui, Bankas sugebėtų kontroliuoti situaciją bei nepatirtų nuostolių. Reikėtų pažymėti, jog likvidumo normatyvas post – merged laikotarpiu itin aukštas, o tai reiškia, jog aktyvios lėšos yra įšaldytos ir neduoda jokios grąžos. Tai savaime suprantama, nėra naudinga Bankui.

2.3. AB Šiaulių banko kapitalo pakankamumo normatyvo analizė prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku

Kapitalo pakankamumo rodiklis Banke apibrėžiamas kaip kapitalo ir kapitalo, reikalingo kredito rizikai, prekybos knygoje įvardijamai rizikai ir operacinei rizikai padengti, poreikių sumos santykis, padaugintas iš 0,08 koeficiento ir išreikštas procentiniais punktais. Papildomas kapitalo poreikis kredito, operacinei, rinkos, koncentracijos, likvidumo, strateginei ir reputacijos rizikoms nustatomas periodiškai, naudojant testavimą nepalankiausiomis sąlygomis ir vidinį kapitalo pakankamumo įvertinimą. Banko kapitalas apskaičiuojamas ir paskirstomas rizikoms, vadovaujantis Lietuvos banko valdybos patvirtintomis Kapitalo pakankamumo skaičiavimo bendrosiomis taisyklėmis. Skiriami tokie Banko kapitalo valdymo tikslai:

1. laikytis Lietuvos banko nustatytų kapitalo pakankamumo reikalavimų bei pagrindinio akcininko nustatytų aukštesnių, siektinų kapitalo pakankamumo reikalavimų;
2. užtikrinti Banko ir Grupės veiklos tęstinumą, grąžą akcininkams bei naudą kitoms suinteresuotoms šalims;
3. skatinti Banko verslo vystymą tvirtos kapitalo bazės pagalba.

Analizuojamoms ataskaitinėms datoms: pre – merged (2012.12.31) ir post – merged (2013.12.31) laikotarpiu kapitalo pakankamumo normatyvas sudarė 8 proc. Nuo 2014 m. sausio mėn. 1 d. kapitalo pakankamumo normatyvas padidintas iki 10 proc.

Banko kapitalas skirstomas į 2 lygius:

1. I lygio kapitalas sudaro įregistruotas akcinis kapitalas, kapitalo rezervas (emisinis skirtumas), atsargos kapitalas, praėjusių finansinių metų nepaskirstytas pelnas,

einamųjų metų nuostoliai, privalomasis rezervas sumažintas nematerialiojo turto suma ir neigiamu finansinio turto perkainojimo rezervu;

2. II lygio kapitalas sudaro 85 proc. finansinio turto perkainojimo rezervų, jeigu jie yra teigiami.

Banke kapitalas apskaičiuojamas sekančiai:

$$CAR = \frac{\sum Tier - \text{Investicijos į kitas kredito ar finansų institucijas, viršijančias 10 proc. tų institucijų kapitalo}}{\text{Tier - I + II lygio kapitalas}} \quad (8)$$

kur CAR – kapitalo pakankamumo normatyvas;

Tier – I + II lygio kapitalas.

Verta atkreipti dėmesį, kad III lygio kapitalas Banke analizuojamu laikotarpiu nebuvo. Kitaip sakant, Banke kapitalas skaičiuojamas kaip skaičiuotinas kapitalas (I lygio kapitalas + II lygio kapitalas) santykiu su kapitalo poreikiu, reikalingu padengti kredito riziką, prekybinių skolos vertybinių popierių, nuosavybės vertybinių popierių ir išvestinių finansinių priemonių riziką, užsienio valiutos riziką, operacinę riziką bei didelių pozicijų riziką. Turtas įvertintas pagal riziką apskaičiuojamas pagal standartizuotą metodą naudojant devynis rizikos svorius, kurie priskiriami skirtingoms grupėms pagal turto pobūdį ir sandorio šalies tipą, atsižvelgiant taip pat į užtikrinimo priemones ir garantijas, kurios pripažintos tinkamomis rizikos mažinimui. Panašiai, su tam tikrais patikslinimais, pagal riziką vertinamos nebalansinės pozicijos. Reikėtų pažymėti, jog be minėtų penkių turto, įvertinto pagal riziką, grupių, Bankas papildomai išskiria dar keturias: 1) 10 proc.; 2) 35 proc.; 3) 75 proc.; 4) 200 proc.

Analizuojant standartizuotą metodą, verta pastebėti, jog tai paprastesnis rizikos svorių vertinimo būdas. Tuo tarpu komerciniai bankai naudojantys IRB metodą efektyviau panaudoja kapitalą. Tačiau, kaip rodo praktika, IRB metodas daugiau iššūkis, nes rizikos svorių vertinimo procese sunku išvengti klaidų. Tęsiant toliau, galima išskirti, kad operacinės rizikos kapitalo poreikis apskaičiuojamas naudojant bazinio indikatoriaus metodą.

Kapitalo pakankamumas ir pagal Lietuvos banko reikalavimus apskaičiuoto kapitalo panaudojimas yra stebimas kasdien, kiekvieną ketvirtį priežiūros institucijai teikiama informacija apie kapitalo pakankumą, vadovaujantis Lietuvos banko reikalavimais.

2.3.1. AB Šiaulių banko kapitalo pakankamumo normatyvo analizė prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku

Kapitalo pakankamumo normatyvas turėtų būti analizuojamas sistemiškai skaidant į tam tikras atskiras dalis. Todėl pirmiausia bus atlikta kapitalo analizė (22 lentelė).

Kapitala spre – merged ir post – merged laikotarpiu

Kapitalas	2012	2013	Pokytis	
			Lt	proc.
I lygio kapitalas				
Akcinis kapitalas	234.858	250.000	15.142	6,45
Akcijų priedai	47.861	32.719	-15.142	-31,64
Atsargos kapitalas	2.611	2.611	0	0,00
Praėjusių metų nepaskirstytas pelnas	12.171	24.517	12.346	101,44
Kiti rezervai (privalomasis rezervas)	1.289	2.641	1.352	104,89
Neigiamas finansinio turto perkainojimo rezervas	-	-1.990	-1.990	-100,00
Nematerialusis turtas	-903	-887	16	-1,77
Iš viso I lygio kapitalo	297.887	309.611	11.724	3,94
II lygio kapitalas				
85% finansinio turto perkainojimo rezervas	4.415	-	-4.415	-100,00
Subordinuotų paskolų kapitalas	-	69.056	69.056	100,00
Iš viso II lygio kapitalo	4.415	69.056	64.641	1464,12
Investicijos į kitas kredito ir finansines institucijas	-2.505	-2.729	-224	8,94
Iš viso kapitalo	299.797	375.938	76.141	25,40

pre - merged post - merged

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Remiantis aukščiau pateiktais duomenimis, matyti, kad post – merged laikotarpiu Banko skaičiuotinas kapitalas išaugo daugiau nei 25 proc. Tam didžiausios įtakos padarė straipsnio „Subordinuota paskola” augimas 100 proc. Reikėtų pažymėti, jog vadinamas „efektyvus“ I lygio kapitalas išaugo nežymiai, tik beveik 4 proc. Nes kaip jau buvo minėta aukščiau, Bankas kapitalo bazę stiprino per „Subordinuota paskola“ straipsnį, nes tai buvo pati greičiausia ir tikėtiniausia alternatyva nei akcijų emisija. Analizuojant I lygio kapitalą, matyti, kad post – merged laikotarpiu toks menkas I lygio kapitalas įtakotas 4 veiksnių: 1) 100 proc. neigiamo finansinio turto perkainojimo rezervo augimas; 2) akcijų priedo kritimo beveik 32 proc.; 3) nepaskirstyto pelno ir privalomojo rezervo augimo daugiau nei po 100 proc. Neigiamo finansinio turto perkainojimo rezervo augima sietinas su finansinio turto perkainavimu žemesne verte nei balansinė, remiantis vyraujančiomis rinkos kainomis. Reikėtų pažymėti, jog pre – merged laikotarpiu minėtas finansinis turtas perkainotas teigiamai, todėl įtrauktas į II lygio kapitalą 85 proc. verte. Tuo tarpu akcijų priedo mažėjimas, galėtų būti paaiškinamas per akcijų emisinės vertės ir rinkos kainos atotrūkį. Kitaip tariant, Banko akcijų emisinė vertė yra 1,07 Lt, o rinkoje nusistovėjusi kaina ~ 0,80 Lt. Vadinasi, akcijos perkamos žemesne kaina, nei emisinė jų vertė, todėl mažėja akcijų priedai. Preziumuojant, galima sakyti, kad čia veikia rinkos sentimentai ir neapibrėžtumas dėl AB Ūkio banko dalies integracijos Banko veikloje sėkmės ir tolimesnių tendencijų. Galiausiai, nepaskirstyto pelno augimas įtakuoja privalomojo rezervo augimą. Vadovaujantis LR bankų įstatymų, įnašai į įstatymų numatytą privalomąjį rezervą turi sudaryti ne mažiau kaip 1/20

paskirstytojo pelno. O kaip jau yra žinoma, paskirstytinas pelnas tai suma nepaskirstyto pelno ir grynojo pelno ataskaitinių metų pabaigoje. Reikėtų pažymėti, kad grynasis pelnas post – merged laikotarpiu sumažėjo beveik 30proc. Tuo tarpu nepaskirstytas pelnas išaugo daugiau nei 2 kartus. Taigi, preziumuojant galima teigti, kad privalomųjų atsargų augimas įtakotas nepaskirstytojo pelno augimo.

Taigi, atlikus skaičiuotino kapitalo analizę, toliau bus atliktas kapitalo poreikio tyrimas, siekiant įvertinti, kodėl krito kapitalo pakankamumo rodiklis post – merged laikotarpiu.

23 lentelė

Kapitalo poreikis pre – merged ir post – merged laikotarpiu

Kapitalo poreikis	2012	2013	Pokytis	
			Lt	proc.
Standartizuoto metodo pozicijų grupių	166.817	230.616	63.799	38,24
Skolos finansinių priemonių	2.335	9.306	6.971	298,54
Nuosavybės vertybinių popierių	73	80	7	9,59
Užsienio valiutos kurso pozicijų	8.563	615	-7.948	-92,82
OR	9.453	13.605	4.152	43,92
BR	-	9.542	9.542	100,00
Iš viso kapitalo poreikis	187.241	263.764	76.523	40,87
Kapitalo pakankamumo normatyvas, proc.	12,81	11,40	-1	-11,01

pre - merged post - merged

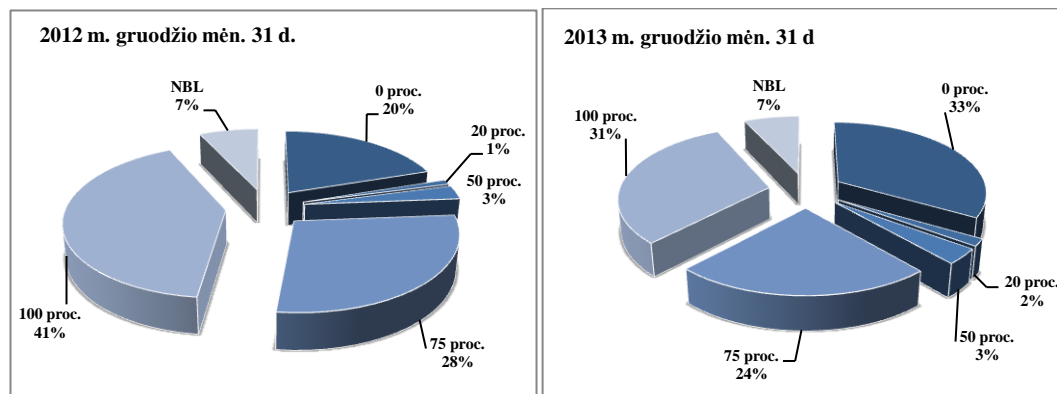
Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Lentelėje pateikti duomenys demonstruoja, kad post – merged laikotarpiu Banko standartizuoto metodo pozicijų grupių kapitalo poreikis išaugo beveik 40 proc. Siekiant įvertinti, kas padarė didžiausios įtakos tokiam augimui neturint konfidencialios informacijos tiksliai atsakyti sunku. Todėl tik įsivedus žemiau pateiktas prielaidas, bus atskleistos turto, įvertinto pagal riziką, reikšmės:

1. pridėti du paskolų vertinimo kriterijai: pradelstos paskolos virš 90 d. (100% rizika) ir nekilnojamu turtu užtikrintos pozicijos (100% rizika);
2. tiek 2012 m. tiek 2013 m. pradelstų paskolų virš 90 d. bankas turėjo 5 proc. nuo viso paskolų portfelio;
3. 2012 m. nekilnojamu turtu užtikrintų pozicijų nuo SVV portfelio Bankas turėjo 50 proc. Kadangi Bankas iš AB Ūkio banko perėmė mažiau rizikingą turtą, daroma prielaida, kad 2013 m. nekilnojamu turtu užtikrintų pozicijų nuo SVV portfelio bankas turėjo 40 proc.;
4. 2012 m. įmonių skolos vertybiniai popieriai buvo pasiskirstę pagal riziką sekančiai: 50 proc. įmonių skolos vertybinių popierių eina prie 50% rizikos, kita 50 proc. eina prie 100% rizikos. Tuo tarpu 2013 m. proporcija keičiama. Preziumuojama, kad iš AB Ūkio banko perėmus tik „labai gerą“ turtą, įmonių skolos vertybiniai popieriai

buvo pasiskirstę taip: 80 proc. įmonių skolos vertybinių popierių eina prie 50% rizikos, likę 20 proc. eina prie 100% rizikos.

Reikėtų pažymėti, jog taikant tas pačias prielaidas, apskaičiuoti Banko kapitalo pakankamumo rodiklį nėra jokių galimybių. Ypatingai post – merged laikotarpiu, nes Bankas perėmė tam tikrą specifinę turto dalį.

Rizika, proc.	Straipsniai	2012	Turtas pagal riziką	2013	Turtas pagal riziką
0	Pinigai	47.106	0	59.983	0
	Lėšos LB	148.101		338.243	
	Paskolos savivaldybėms	123.437		310.228	
	Iždo vertybiniai popieriai	296.842		1.102.520	
	Korespondentinės sąskaitos	30.735		6.147	
20	Įmonių skolos vertybiniai popieriai	89.915	44.958	191.488	95.744
50	Paskolos SVV	709.911	532.433	1.084.405	813.303
	Paskolos fiziniams asmenims	159.927	119.945	195.246	146.435
100	Nuosavybės vertybiniai popieriai	1.744	1.744	1.769	1.769
	Investicijos į dukterines, materialus ir visas kitas turtas	108.508	108.508	316.585	316.585
	Kitos paskolos	259.988	259.988	315.401	315.401
	Pradelstos paskolos (daugiau kaip 90 d.)	103.325	103.325	137.234	137.234
	Nek. turtu užtikrintos pozicijos	709.911	709.911	722.936	722.936
	Įmonių skolos vertybiniai popieriai	89.915	89.915	191.488	191.488
	Nebalansas		8.639		15.097
	Kapitalo poreikis		166.817		230.616

17 pav. Turtas įvertintas pagal riziką pre – merged ir post – merged laikotarpiu

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Iš aukščiau pateikto paveikslo matyti, kad post – merged laikotarpiu išaugo turto įvertinto pagal 0 proc. riziką. Tam didžiausios įtakos padarė 3 veiksniai: 1) beveik 4 kartus išaugo iždo vertybiniai popieriai (2012 m. – 296.842 tūkst. Lt, 2013 m. – 1.102.520 tūkst. Lt); 2) beveik 3 kartus išaugo paskolų vertė savivaldybėms (2012 m. – 123.437 tūkst. Lt, 2013 m. – 310.228 tūkst. Lt); 3) daugiau nei 2 kartus išaugo lėšos Lietuvos banke (2012 m. – 148.101 tūkst. Lt, 2013 m. – 338.243 tūkst. Lt). Visi minėti pokyčiai yra įtakoti AB Ūkio banko perėmimo efekto. Analizuojant turtą, įvertintą 20 proc. rizika, reikėtų pasakyti kad ši dalis kito nežymiai, post – merged laikotarpiu išaugo 1 proc. (2012 m. – 30.735 tūkst. Lt, 2013 m. – 88.768 tūkst. Lt). Tuo tarpu turtas įvertintas 50 proc. rizika post – merged laikotarpiu nepakito. Reikėtų pastebėti, jog Banke sumažėjo turto įvertinto 75 proc. rizika. Nes post – merged laikotarpiu paskolos fiziniams asmenims augo tik 22 proc. (2012 m. – 159.927 tūkst. Lt, 2013 m. – 195.246 tūkst. Lt). Didesnis šuolis įvyko su paskolomis smulkiam ir vidutiniam verslui - post – merged laikotarpiu augimas 53 proc. (2012 m. – 709.911 tūkst. Lt, 2013 m. – 1.084.405 tūkst. Lt). Galiausiai turtas įvertintas 100

proc. rizika post – merged laikotarpiu, kaip rodo struktūrinė analizė susitraukia, tačiau dinaminė patvirtina jog buvo augimas, nors ir ne toks spartus ir tam didžiausios įtakos padarė 3 kartus išaugęs straipsnis į dukterines įmones, nematerialus turtas, kitas turtas. Čia taip pat veikia AB Ūkio banko perėmimo efektas. (2012 m. – 1.273.391 tūkst. Lt, 2013 m. – 1.685.142 tūkst. Lt).

Tęsiant kapitalo poreikio analizę reikėtų pastebėti, kad skolos finansinėms priemonėms skirto kapitalo poreikis post – merged laikotarpiu išaugo beveik 300 proc. Tokia situacija susidarė dėl prekybai skirtų skolos vertybinių popierių augimo 4 kartus post – merged laikotarpiu, t.y. nuo 50 mln. iki 193 mln.

Bankas prisiima rinkos riziką, kuri apibrėžiama kaip Banko rizika patirti nuostolių dėl rinkos parametrų, tokių kaip užsienio valiutos kurso (valiutos kurso rizika). Nagrinėjant rinkos riziką, reikėtų pastebėti, kad „Užsienio valiutos kurso pozicijų“ straipsnis yra vienintelis kapitalo poreikio straipsnis, kuris sumažėjo beveik 100 proc. Tam didžiausios įtakos padarė bendroji atvira pozicija valiuta (toliau – BAP) augimas (24 lentelė).

24 lentelė

BAP pozicijos pre – merged ir post – merged laikotarpiu

		USD	Kitos valiutos	Iš viso valiutomis	EUR	LTL	Iš viso
pre - merged	BAP	-431	2991	2560	103987	-106542	5
post - merged	BAP	1999	5558	7557	-7195	354	8
	BAP pokytis:	2430	2567	4997	-111182	106896	3

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Bankas valdo valiutų kursų svyravimo riziką skaičiuojant BAP. Kaip matyti iš aukščiau lentelėje pateiktų duomenų, beveik 3 kartus išaugo „Iš viso valiutomis“ straipsnis. USD ir „Kitos valiutos“ straipsnis augo atitinkamai: 6 ir beveik 2 kartus. Vadovaujantis aukščiau pateikta informacija galima teigti, jog post – merged laikotarpiu Banko aktyvai viršija pasyvus atitinkama valiuta. Kaip rodo praktika, labiausiai pageidautinas BAP yra nulinis. Dar reikėtų išskirti, kad Bankas nevertina valiutos kurso rizikos, susijusios su EUR atvirąja pozicija, kadangi LTL yra susietas su EUR fiksuotu kursu.

Kaip jau buvo minėta aukščiau kapitalo poreikis operacinei rizikai Banke skaičiuojamas remiantis bazinio indikatoriaus metodu:

$$K_{OpR} = BI \times 15 \text{ proc.} \quad (9)$$

kur K_{OpR} – kapitalo poreikis operacinei rizikai padengti;

BI – indikatorius, kuris apskaičiuojamas sekančiai:

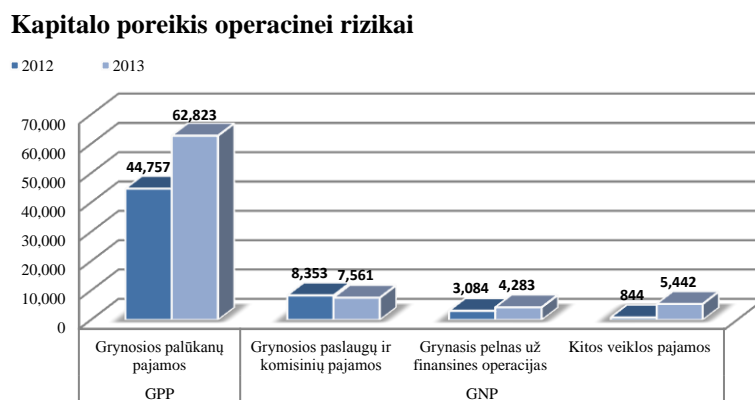
$$BI = \frac{\sum_{i=1}^n (GPP_i + GNP_i)}{n} \quad (10)$$

kur GPP – trejų metų Banko grynujų palūkanų pajamos;

GNP – trejų metų banko grynujų nepalūkanų pajamos.

n – teigiamų stebėjimų skaičius.

Paveiksle žemiau pateikti duomenys identifikuoja, kas išaugino kapitalo poreikį operacinei rizikai.

18 pav. Kapitalo poreikis operacinei rizikai pre – merged ir post – merged laikotarpiu pagal bazinio indikatorius metodą

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Paveiksle pateikti duomenys demonstruoja, kad daugiausia įtakos kapitalo poreikiui OR padarė drastiškai išaugęs – 6 kartus - „Kitos veiklos pajamos“ straipsnis. Šio straipsnio šuoliui didžiausios įtakos turėjo pelno iš finansinio turto vertės pripažinimo nutraukimo augimas 12 mln. Lt. Pelnas iš finansinio turto vertės pripažinimo nutraukimo apskaičiuotas iš skirtumo tarp paskolų, perimtų pagal Ūkio banko turto, teisių, sandorių ir įsipareigojimų perdavimo sutartį įsigijimo vertės ir šių paskolų nominalios vertės. Tuo tarpu straipsnis „Grynosios palūkanų pajamos“ ir „Grynasis pelnas už finansines operacijas“ augo vienodai – beveik 40 proc. Kaip jau buvo minėta aukščiau, pastarieji augimai įtakoti išaugusių paskolų skaičiaus bei realizuoto pelno iš skolų vertybinių popierių pardavimo 2012 m. Galiausiai straipsnis „Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos“ mažėjo beveik 10 proc. Reikėtų pažymėti, jog pastarasis straipsnis ateityje turės tendenciją mažėti dėl komisinių iš valiutos keitimo operacijų. Tokia situacija preziumuojama, remiantis informacija, kad 2015 m. šalyje bus įvestas euras, ko pasekoje, Bankas gaus mažiau komisinių pajamų iš valiutos konvertavimo.

Analizuojant prekybos knygos didelių pozicijų kapitalo poreikio augimą, reikėtų pasakyti, kad tai Banko kliento išleistų visų finansinių priemonių ilgųjų pozicijų ir trumpųjų pozicijų, įvertintų rinkos verte, skirtumas (jeigu jis yra teigiamas). Žiūrint Banko metines konsoliduotas finansines ataskaitas retrospektyviai, pastebėta, kad tokio kapitalo poreikio Banke niekuomet nebuvo, o 100 proc. tokio kapitalo poreikio augimas atsirado tik po AB Ūkio banko perėmimo. Vadinas, Bankas perėmė iš AB Ūkio banko skolininkų (įskaitant ir su skolininku susijusius asmenų) pozicijų, kurių vertė yra lygi arba viršija 10 proc. banko kapitalo.

Apibendrinant kapitalo pakankamumo normatyvo vykdymo analizę, reikėtų pastebėti, jog normatyvo mažėjimas post - merged laikotarpiu įtakotas išaugusio kapitalo poreikio, kai tuo tarpu kapitalo bazė buvo stiprinama menkai. Kitaip sakant kapitalo poreikis post - merged laikotarpiu išaugo 76 523 tūkst. Lt, tuo tarpu kapitalo bazė sustiprinta 76 141 tūkst. Lt. Vadovaujantis minėta informacija, galima teigti, jog normatyvo mažėjimui didžiausios įtakos turėjo kapitalo poreikio augimas, kai tuo tarpu kapitalo bazė buvo sustiprinta mažiau nei poreikis. Reikėtų pasakyti, jog didžiausios įtakos kapitalo poreikiui turėjo turto, įvertinto pagal riziką, augimas. Ypatingai investicijų į dukterines, materialaus ir viso kito turto straipsnių augimas daugiau nei 3 kartus, korespondentinių sąskaitų augimas beveik 3 kartus ir įmonių skolos vertybinių popierių augimas daugiau nei 2 kartus. Reikėtų pažymėti, nors kapitalo pakankamumo normatyvas ir sumažėjo, tačiau nustatytas normatyvas tenkinamas. O siekiant vykdyti Bazelio III nuostatas, Bankas palaipsniui ruošiasi stiprinti kapitalo bazę. Sekantis Banko žingsnis įstatinio kapitalo didinimas.

2.3.2. AB Šiaulių banko kapitalo pakankamumo normatyvo testavimas nepalankiomis sąlygomis prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku

Banke testavimas nepalankiausiomis sąlygomis atliktas vadovaujantis Lietuvos valdybos patvirtintais Testavimo nepalankiausiomis sąlygomis bendraisiais nuostatais ir rekomendacijomis. Modeliuojant scenarijų analizę buvo pasirinktas buvo pasirinktas pats tikėčiausias įvykis – kreditinės rizikos pasireiškimas (25 lentelė). Pagal Lietuvos banko rekomendacijas parinkti trys galimi scenarijai.

25 lentelė

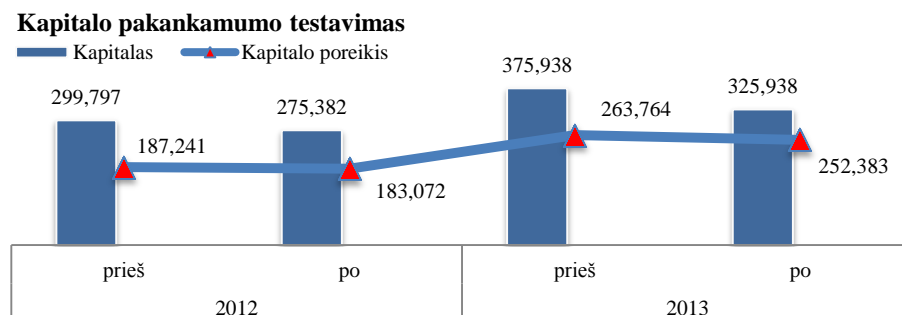
Banko testavimo nepalankiomis sąlygomis modelis

Situacija	Scenarijus		Laikotarpis
Kaip banko rezultatus paveiks blogėjanti paskolų portfelio kokybė, t.y. kai tam tikra dalis paskolų tampa neveiksnia ir patiriami paskolų vertės sumažėjimo nuostoliai.	Labiausiai tikėtina	Prarandama 3 proc. indėlių	pre - merged
	Tikėtina	Prarandama 4 proc. indėlių	
	Mažai tikėtina	Prarandama 5 proc. indėlių	
	Labiausiai tikėtina	Prarandama 7 proc. indėlių	post - merged
	Tikėtina	Prarandama 8 proc. indėlių	
	Mažai tikėtina	Prarandama 9 proc. indėlių	

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis LB nutarimu „Dėl testavimo nepalankiomis sąlygomis“

Modeliuojant scenarijų analizę, remtasi pre – merged laikotarpiu, t.y. 2012 m. gruodžio mėn. 31 d. bei post – merged laikotarpiu, t.y. 2013 m. gruodžio mėn. 31 d. Modelio pagalba siekiama nustatyti, kokią įtaką turėtų scenarijų analizės numatyti veiksniai Banko kapitalo pakankamumui ir kokio dydžio nuostolių Bankas patirtų minėtu atveju. Reikėtų pažymėti, kad scenarijai pre – merged ir post – merged laikotarpiu yra skirtingi. Taip yra dėl to, kad post – merged laikotarpiu Banko paskolų vertė išaugo daugiau nei 650 mln. Lt, todėl išaugo ir tikimybė, jog Bankui teks suformuoti daugiau atidėjinių.

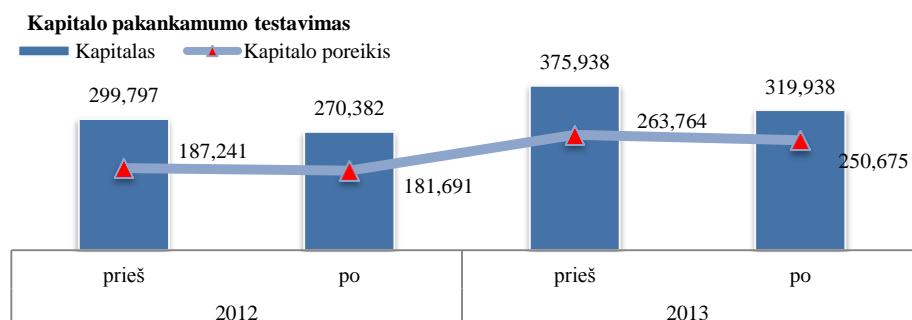
Po testavimo labiausiai tikėtino scenarijaus atveju gauname, jog pre – merged laikotarpiu Banke 50 mln. Lt paskolų tampa neveiksniomis ir šioms paskoloms suformuojama 20 mln. Lt atidėjinių. O post – merged laikotarpiu Banke 150 mln. Lt paskolų tampa neveiksniomis ir šioms paskoloms suformuojama 50 mln. Lt atidėjinių. Tačiau tiek pre – merged, tiek post – merged laikotarpiu kapitalo pakankamumas vykdomas su didele atsarga, atitinkamai: 12,03 proc. ir 10,22 proc. (19 pav.).

19 pav. Banko kapitalo pakankamumo testavimas nepalankiomis sąlygomis labiausiai tikėtino scenarijaus atveju – merged ir post – merged laikotarpiu

Šaltinis. Sudaryta autoriaus.

Po testavimo tikėtino scenarijaus atveju pre – merged laikotarpiu Banke 70 mln. Lt paskolų tampa neveiksniomis ir šioms paskoloms suformuojama 25 mln. Lt atidėjinių. O post – merged laikotarpiu Banke 170 mln. Lt paskolų tampa neveiksniomis ir šioms paskoloms suformuojama 56 mln. Lt atidėjinių. Tačiau tiek pre – merged, tiek post – merged laikotarpiu kapitalo pakankamumas vykdomas su didele atsarga, atitinkamai: 11,91 proc. ir 10,21 proc. (20 pav.).

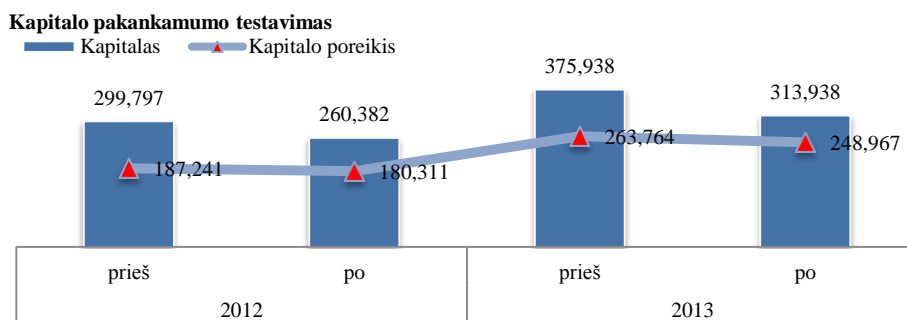

20 pav. Banko kapitalo pakankamumo testavimas nepalankiomis sąlygomis labiausiai tikėtino scenarijaus atveju – merged ir post – merged laikotarpiu

Šaltinis. Sudaryta autoriaus.

Po testavimo mažiausiai tikėtino scenarijaus atveju gauname, jog pre – merged laikotarpiu Banke beveik 90 mln. Lt paskolų tampa neveiksniomis ir šioms paskoloms suformuojama 35 mln. Lt atidėjinių. O post – merged laikotarpiu Banke beveik 200 mln. Lt paskolų tampa neveiksniomis ir šioms paskoloms suformuojama 62 mln. Lt atidėjinių. Tačiau tiek pre – merged, tiek post –

merged laikotarpiu kapitalo pakankamumas vykdomas su atsarga, atitinkamai: 11,55 proc. ir 10,09 proc. (21 pav.).

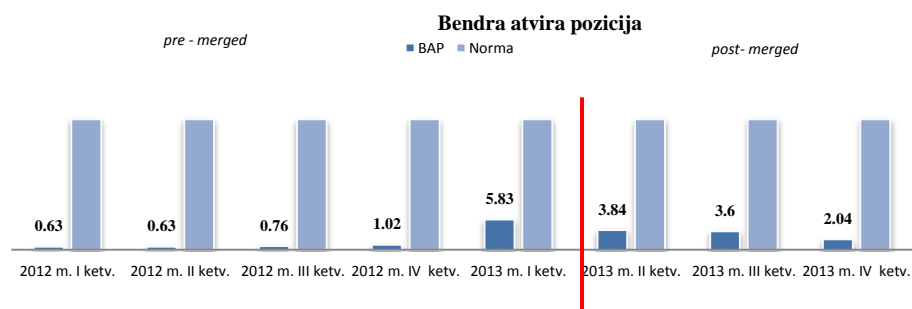
21 pav. Banko kapitalo pakankamumo testavimas nepalankiomis sąlygomis labiausiai tikėtino scenarijaus atveju – merged ir post – merged laikotarpiu

Šaltinis. Sudaryta autoriaus.

Apibendrinant reikėtų pastebėti, jog post – merged laikotarpiu kapitalo pakankamumo normatyvas krenta daugiau nei 1 proc. punktu, kai tuo tarpu pre – merged laikotarpiu iki 1 proc. punkto. Tokia situacija susidaro todėl, kad kuo daugiau paskolų turi Bankas, tuo didesnė tikimybė, kad dalis jų taps „blogomis“ paskolomis. Ypatingai stebint paskutinių metų tendencijas, kuomet Bankas padidino atidėjinių vertę. Nors atidėjiniai mažina kapitalą, reikėtų nepamiršti, kad paskoloms tapus „blogomis“ Bankas nebeatideda minėtų paskolų daliai turto, įvertinto pagal riziką. Vadinasi nors kapitalo pakankamumo skaitiklis auga, sumažėjęs vardiklis ne taip stipriai sumenkina kapitalo pakankamumo normatyvo vertę.

2.4. AB Šiaulių banko maksimalios atviros pozicijos valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvo analizė prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku

Maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir/arba tauriaisiais metalais normatyvas tai yra atskirai sudėtų trumpųjų ir ilgųjų pozicijų suma. Nėra nustatyta normatyvų ilgajai ar trumpajai pozicijai. Normatyvas nustatomas arba vienos valiutos pozicijai, arba bendrai atvirajai valiutos pozicijai, nepriklausomai no to, ar ji ilgoji ar trumpoji. Maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir/arba tauriaisiais metalais normatyvas, kaip jau buvo minėta ankstesniuose poskyriuose yra bendra atvira pozicija < 25 proc. kapitalo, o maksimali atvira vienos užsienio valiutos ar tauriųjų metalų pozicija negali būti didesnė kaip 15 proc. Reikėtų pažymėti, jog Bankas neturi maksimalios atviros pozicijos tauriaisiais metalais.

22 pav. Bendra atvira pozicija pre – merged ir post – merged laikotarpiu

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Paveiksle pateikti duomenys demonstruoja, kad Bankas max. paskolos valiuta normatyvą vykdė su didele atsarga tiek pre – merged, tiek post – merged laikotarpiu. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad post – merged laikotarpiu normatyvo vykdymas išaugo 2 – 5 kartus. Tam didžiausios įtakos padarė aktyvų ir pasyvų kitomis valiutomis augimas (26 lentelė).

26 lentelė

Pagrindinės valiutų pozicijos

		USD	Kitos valiutos	Iš viso valiutomis	EUR	LTL	Iš viso
pre - merged	Aktyvai	70289	9045	79334	835074	2017058	2921466
	Pasyvai	68766	6054	74820	733046	2123600	2931466
	Grynoji balansinė pozicija	1523	2991	4514	102028	-106542	-
	Atvira valiutos sandorių pozicija	-1954	-	-1954	1959	-	5
	Grynoji atvira pozicija	-431	2991	2560	103987	-106542	5
post - merged	Aktyvai	182649	26526	229175	1215601	3806052	5250828
	Pasyvai	174275	36727	211102	1233320	3806406	5250828
	Grynoji balansinė pozicija	8274	9799	18073	-17719	-354	-
	Atvira valiutos sandorių pozicija	-6275	-4241	-10516	10524	-	8
	Grynoji atvira pozicija	1999	5558	7557	-7195	354	8

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Analizuojant aktyvus, reikėtų pasakyti, kad post – merged laikotarpiu kitomis valiutomis atsirado „Paskolos“ ir „Pinigai ir jų ekvivalentai“ straipsniai. Ankstesniuose poskyriuose jau buvo minėta, kad „Pinigai ir jų ekvivalentai“ straipsnio augimui didžiausios įtakos padarė korespondentinių sąskaitų augimas kituose komerciniuose bankuose užsienyje. O tai ne tik išplėtė teikiamų paslaugų spektrą klientams, bet ir išaugino patį normatyvą, kas nėra laikoma teigiamu poveru. Kaip žinia, Banko siekis palaikyti šią poziciją artimą nuliui, nes bet kokie valiutiniai svyravimai gali sumažinti aktyvų vertę, o tai nėra naudinga. Ypatingai tai pasireiškia per „Paskolų“ straipsnį. Dėl šio aktyvo kitomis valiutomis augimo Banke vyko didelės diskusijos su didžiausiais akcininkais. Kaip matome, sprendimas buvo teigiamas, t.y. buvo pritarta perimti iš AB „Ūkio bankas“ paskolų kitomis valiutomis ir dirbti su nerezidentais.

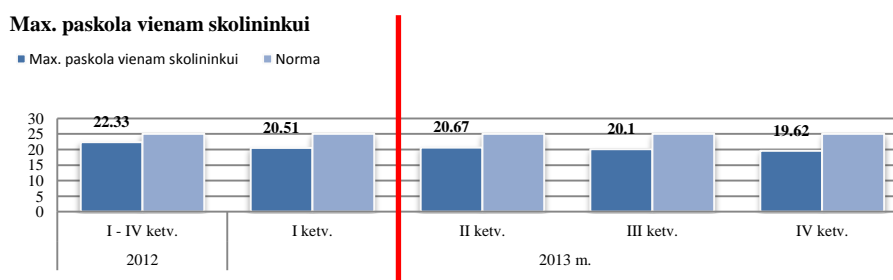
Analizuojant pasyvus, reikėtų pasakyti, kad čia labiausiai augo indėlių straipsnis, t.y. doleriais augimas 2 kartus post – merged laikotarpiu iki 170 mln. USD bei kitomis valiutomis 6 kartus iki beveik 40 mln. Taigi, čia pasireiškia AB Ūkio banko perėmimo efektas, nes kaip jau buvo minėta Bankas šių pasyvų perėmė už 2,7 mlrd. Lt. Reikėtų pažymėti, kad be „gerų“ indėlių

Bankas gavo ir nemažai „egzotikos“, kaip pvz. indėlio terminas ilgesnis nei penkeri metai, kas Bankui nėra priimtina. Jau nebekeliant klausimo, kokiomis palūkanomis indėlių vertė buvo perimta. Kaip žinia, 2009 – 2010 m., kai indėlių palūkanos rinkoje buvo šoktelėjusios dėl lito devalvavimo baimių, nemaža dalis indėlių (terminuotųjų ir kaupiamųjų), ypač mažesniuose bankuose, buvo dedami už nuo 8 proc. iki 12 proc. siekiančias palūkanas. Kas Bankui šiai dienai neįmanoma padengti.

Apibendrinant galima teigti, kad AB Ūkio banko perėmimas šio normatyvo vykdymą paveikė neigiamai, nes BAP išaugo. Kai tuo tarpu Banko siekis BAP = 0. Tokia situacija įtakota platesniu nerezidentų spektru, kurie įtakojo tiek aktyvus, tiek pasyvus. Ypatingai pasireiškė per indėlių ir paskolų straipsnius, kas yra opiausia Banko veiklos sritis. Reikėtų pažymėti, jog poveikis neigiamas, nes dirbant su nerezidentais kyla didesnė rizika, kurios prisiėmimas ilgai buvo svarstytas Banko valdyboje.

2.5. AB Šiaulių banko maksimalios paskolos vienam skolininkui normatyvo analizė prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku

Kaip jau buvo minėta, Lietuvos banko nustatytas maksimalios kredito rizikos vienam skolininkui normatyvas yra 25 proc. Be Lietuvos banko nustatytą riziką ribojančių maksimalios paskolos vienam skolininkui bei didelių pozicijų normatyvų Bankas yra nustatęs normatyvą rizikai, kuri vienam skolininkui negali viršyti 15 proc. Banko kapitalo. Didesnius limitus Banke tvirtina Banko stebėtojų taryba. Bankas taip pat nustato limitus ekonominės veiklos sektoriams, t. y. galima koncentracija tam tikruose ekonominės veiklos sektoriuose Banko lygmenyje yra apribojama nustatant vidinius skolinimo limitus. Atskiriems ekonominės veiklos sektoriams nustatomi procentiniai ir apimties skolinimo limitai, siekiant užtikrinti, kad Banke neiškiltų per didelė rizika, susijusi su konkrečiu šalies ekonominės veiklos sektoriumi. Geografinė koncentracijos rizika Banko veikloje nėra reikšminga, kadangi Bankas teikia prioritetą rezidentams.

23 pav. Maks.paskolos vienam skolininkui normatyvas pre – merged ir post – merged laikotarpiu

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Aukščiau pateiktame paveiksle duomenys demonstruoja, kad pre – merged laikotarpiu didžiausia viena paskolos suma, apimanti paskolas keliems susijusiems skolininkams, traktuojamiems kaip vienas skolininkas, neužtikrinta Lietuvos Vyriausybės garantijomis (visa suma yra įsipareigojimais suteikti paskolas), sudarė 56,3 mln. Lt, t. y. 18,77 proc. Post – merged laikotarpiu didžiausia viena paskolos suma, apimanti paskolas keliems susijusiems skolininkams, traktuojamiems kaip vienas skolininkas, neužtikrinta Lietuvos Vyriausybės garantijomis, sudarė 73,8 mln. Lt, t. y. 19,62% Banko skaičiuotino kapitalo.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad Bankui susiniprinus kapitalo bazę 30 mln. EUR subordinuota paskola, padidėja Banko galimybės suteikti dideles paskolas. Kaip pvz., pre – merged laikotarpiu Bankas galėjo suteikti maksimalią paskolą vienam skolininkui beveik 75 mln. Lt, o post – merged laikotarpiu Banko galimybės išaugo iki 94 mln. Lt. Be to, kaip yra žinoma, nors Bankas post – merged laikotarpiu ir išaugo, tačiau vis dar susiduria su max. paskolos vienam skolininkui normatyvo problema, t.y. normatyvas riboja Banko galimybes išduoti dideles paskolas, eliminuoja iš kreditavimo grandinės. Netolimuose Banko planuose yra numatytas siekis stiprinti kapitalo bazę, nes to reikalauja Bazelis III. Tačiau tai ne vienintelė priežastis – taip Bankas siekia pritraukti itin stambius projektus.

Apibendrinant max. paskolos vienam skolininkui normatyvo vykdymą tiek pre – merged, tiek post – merged laikotarpiu reikėtų pastebėti, kad čia AB Ūkio banko perėmimo efektas neveikia, nes Bankas jungimosi procese negalėjo prisiimti didesnių paskolų, kurios viršytų turimą kapitalo bazę po kapitalo bazės injekcijų. Bankas visu analizuojamu laikotarpiu vykdė normatyvą su beveik 20 mln. atsarga. Reikėtų paminėti, kad be imperatyviai reikalaujamų normatyvų Bankas yra įsivedęs ir endogeninį normatyvo valdymą per normatyvą rizikai, kuris vienam skolininkui negali viršyti 15 proc.

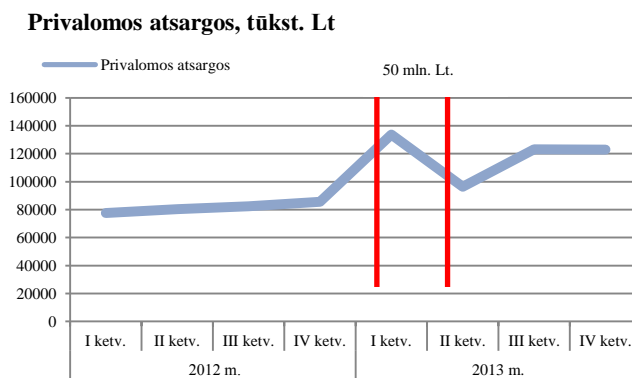
2.6. AB Šiaulių banko privalomųjų atsargų normatyvo analizė prieš ir po susijungimo su AB Ūkio banku

Lietuvos banke laikomos privalomosios atsargos kiekvieną mėnesį apskaičiuojamos nurodytiems įsipareigojimams taikant nustatytą privalomųjų atsargų normą. Nuo 2013 m. sausio 24 d. privalomųjų atsargų norma sumažinta nuo 4 proc. iki 3 proc. Privalomosios atsargos yra laikomos Lietuvos banke kaip indėliai. Tačiau kartu, Bankas gali laisvai disponuoti Lietuvos banko atsiskaitomojoje sąskaitoje laikomomis lėšomis, kurių mėnesio vidurkis negali būti mažesnis už apskaičiuotas privalomas atsargas.

Privalomųjų atsargų normos analizė parodė, kad privalomųjų atsargų normą įtakoja indėliai ir bazinė palūkanų norma:

$$Y = 1,996 - \beta_1 * 0,01 + \beta_2 * 3,316 + \varepsilon \quad (13)$$

Reikėtų pastebėti, kad indėliai privalomųjų atsargų normos reikšmę įtakoja minimaliai, tuo tarpu tarp bazinės palūkanų normos priklausomybė didelė, nes bazinei palūkanų normai pakitus vienu vienetu, Y pasikeis $1 * 3,316$. Nagrinėjant indėlių įtaką privalomajai palūkanų normai, preziumuojant galima teigti, kad didėjant indėlių vertei Banke, aukšta privalomųjų atsargų norma nėra naudinga, nes taip tik ribojamos Banko galimybės skolinti lėšas. Todėl Lietuvos bankas „atlaisvina“ dalį lėšų, kurias Bankas galėtų panaudoti kreditavimo veiklai skatinti. Analizuojant bazinę palūkanų normą, reikėtų pasakyti, kad čia finansų rinkos veikiamos dvejopai: pirmiausia per sumažintą privalomųjų atsargų norma pinigai „išstumiami“ į Banko veiklą, o po to keičiama bazinė palūkanų norma, kurios pagalba reguliuojama skolinimosi kaina.

24 pav. Privalomosios atsargos Lietuvos banke pre – merged ir post – merged laikotarpiu

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.sb.lt Banko audituotomis konsoliduotomis ketvirtinėmis ataskaitomis

Paveiksle aukščiau pateikti duomenys demonstruoja, jog post – merged laikotarpiu Bankas padidino privalomųjų atsargų vertę Lietuvos Banke 50 mln. Lt. Kaip žinia, čia 100 proc. veikia AB Ūkio banko perėmimo efektas. Reikėtų pastebėti, jog post – merged laikotarpiu privalomųjų atsargų norma nuo II ketv. Pradėjo mažėti ir tam didžiausios įtakos padarė AB Ūkio banko klientų panika ir indėlių atsiėmimas iš Banko. Šiai dienai, indėlių portfelis ir toliau lieka neapibrėžtas, kol įvyks visiška AB Ūkio banko integracija.

Apibendrinant galima teigti, jog atlikta privalomųjų atsargų regresinė analizė parodė stiprią priklausomybę su bazine palūkanų norma ir silpnesnę su indėliais. Reikėtų pažymėti, jog ekonomikoje privalomųjų atsargų norma bei bazinė palūkanų norma visuomet eina kartu. Sumažinus privalomųjų atsargų norma, mažinama ir bazinė, tai gaunamas dvigubas efektas: Bankui atlaisvinama dalis įšaldytų lėšų Lietuvos banke, o kritusi bazinė palūkanų norma padaro skolinimąsi pigesnę, kitaip sakant sukuriama palankios sąlygos skolinimuisi. O per mažas indėlių

palūkanų normas, vykdoma finansinė represija, t.y. siekis išstumti kuo daugiau lėšų į finansų rinkas, taip skatinti imti paskolas, leisti pinigus. Taigi, remiantis aukščiau išdėstyta informacija galima teigti, jog šiai dienai centriniai bankai daro viską, kad tik išstumtų kuo daugiau lėšų į finansų rinkas ir skatintų paskolų vertės augimą. Banko privalomosios atsargos Lietuvos banke, šiai dienai yra tik likvidus aktyvas, kuris turėjo tendenciją drastiškai augti, nes čia veikia AB Ūkio banko perėmimo efektas. Be to, pastebima tendencija, kad privalomosios atsargos, kaip ir indėliai II ketv. pradėjo mažėti. Tokia situacija susidarė daugiau dėl fizinių asmenų panikos, nes tai jau antras bankrutavęs komercinis bankas šalyje. Kaip yra žinoma, Bankas ateityje siekia pritraukti dar daugiau indėlių.

3. AB ŠIAULIŲ BANKO VEIKLOS RIZIKĄ RIBOJANČIŲ NORMATYVINIŲ RODIKLIŲ VYKDYMAS BAZELIO III DIREKTYVŲ KONTEKSTE

Bazelis III tai tęstinis projektas, kurio įgyvendinimas per CRD IV paketo direktyvas vyks 7 metus, t.y. 2013 – 2019 m. Esminiai Bazelio III pokyčiai susiję su likvidumo ir kapitalo pakankamumo normatyvais. Reikėtų pažymėti, jog Banko vadovai jau dabar susirūpinę dėl Bazelio III integracijos, ypač dėl kapitalo pakankamumo normatyvo.

Bazelis III įvedė du naujus likvidumo matavimo rodiklius [100, p. 3; 90, p. 13]:

1. Likvidumo padengimo koeficientas (angl. *The Liquidity Coverage Ratio*, toliau LCR) apsaugo nuo trumpalaikių likvidumo trūkumų:

$$LCR = \frac{A_1; A_2}{O - \min \{I; 75\% O\}} \geq 100\% \quad (14)$$

kur A_1 – turtas, min. 60 proc.: pinigai, atsargos centriniame banke, vidaus arba centrinio banko skola nacionaline valiuta, skolos vertybiniai popieriai užsienio valiuta, centrinio banko, viešo sektoriaus ir kt. įmonių vertybiniai popieriai.

A_2 – turtas, max. 40 proc.: AA ir aukštesnio reitingo obligacijos, turtas, traukiamas į kapitalo pakankamumo normatyvą pagal 20 proc. rizikos laipsnį.

O – išmokos.

I – įmokos.

2. Grynas stabilus finansavimo koeficientas (angl. *The Net Stable Funding Ratio*, toliau NSFR) skatina komercinius bankus užtikrinti aukštos kokybės ilgalaikį finansavimą per vidutinės trukmės laiko horizontą:

$$NSFR = \frac{ASF}{RSF} \quad (15)$$

kur ASF – stabilus finansavimo fondas

RSF – reikalaujamas stabilus finansavimo lygis.

$$NSFR = \frac{C + PS_{>1m.} + L_{>1m.} + (D_{<1m.} * 85\%) + (D * 70\%)}{(GD * 5\%) + (CL_{<1m.} * 50\%) + (RL_{<1m.} * 85\%) + (OA * 100\%)} \geq 100\% \quad (16)$$

kur C – kapitalas;

PS – privilegijuotos akcijos;

L – įsipareigojimai;

D – indėliai;

GD – vyriausybės skola;

CL – verslo paskolos;

RL – mažmeninės paskolos;

OA – kitas turtas.

Reikėtų pažymėti, jog Grynojo stabilaus finansavimo koeficiento testavimas vyks iki 2017 m. ir įvestas bus tik 2018 m. Šiai dienai nėra aiškios net grynojo stabilaus finansavimo koeficiento ribos. Todėl grynas stabilaus finansavimo koeficientas detaliau analizuojamas nebus. Likvidumo padengimo koeficientas Banko veikloje bus integruotas nuo 2015 m. sausio mėn. 1 d. (27 lentelė).

27 lentelė

Likvidumo padengimo koeficiento norma integracijos procese

	2015	2016	2017	2018	2019
Likvidumo padengimo koeficientas	60%	70%	80%	90%	100%

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis www.bis.org

Šiai dienai Bankas likvidumo padengimo koeficientą jau testuoja. Analizuojant likvidaus padengimo koeficientą reikėtų pastebėti, kad skaičiuojant šį rodiklį bus įtraukiama tik maža indėlių dalis. Vadinasi, indėliai gali tapti mažiau patrauklia priemone likvidumo normatyvo formavimui. Prognozuojama, jog po likvidumo padengimo koeficiento įdiegimo Banko veikloje nebus įmanomas kai kurių produktų tiekimas. Ypatingai sustiprės konkurencija finansų rinkose dėl „gerų“ skolininkų, nes kreditų augimas mažins likvidaus padengimo koeficiento rodiklį. Todėl Bankas bus suinteresuotas „auginti“ tik „gerų“ kreditų portfelį. Be viso to, tai naujas produktas pareikalausiantis įdiegimo kaštų. O Bankas 2015 m. ruošiasi ne tik likvidaus padengimo koeficiento projektui, bet ir euro įvedimui.

Dar opesnė tema Bankui yra kapitalo pakankamumo normatyvas, kadangi Banko kapitalo pakankamumas post – merged laikotarpiu sumažėjo. Kaip atrodo naujoji kapitalo pakankamumo normatyvo integracija, pateikta 28 lentelėje.

28 lentelė

Kapitalo pakankamumo integracijos etapai

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Min. bendrosios nuosavybės dalis	3,5	4	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Kapitalo apsaugos rezervas				0,625	1,25	1,875	2,5
Min. + apsaugos kapitalas	3,5	4	4,5	5,125	5,75	6,375	7
Reguliavimo atskaitymai		20	40	60	80	100	100
Min. Tier I	4,5	5,5	6	6	6	6	6
Min. iš viso	8	8	8	8	8	8	8
Min. iš viso + kapitalo apsaugos rezervas	8	8	8	8,625	9,25	9,875	10,5
Nelikvidžios priemonės	90	80	70	60	50	40	30

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis K. Shakirov ir kt. (2012), P.E. Chabanel (2012) ir S. Walter (2010).

Lentelės duomenys demonstruoja, kad Bazelis III siekia padidinti kapitalo pakankamumo normatyvą. Kas konkrečiai pasikeis Banko kapitalo pakankamumo skaičiavime? Iš esmės galima

išskirti du esminius pokyčius: 1) apskaičiuojant kapitalo pakankamumo normatyvą straipsnis „Investicijos į kitas kredito institucijas ir finansų institucijas“ nebebus eliminuojamas netgi tuo atveju, jeigu viršys 10 proc. minėtų institucijų kapitalo; 2) skaičiuojant kapitalo pakankamumo normatyvą, keičiasi kredito rizikos vertinimas: nekilnojamo turto pozicijos vertinamos tokia tvarka – būstas (35 % rizika), komercinės paskirties (50 % rizika), likę (100 % rizika); SVV skiriasi į dvi dalis – MVI (rizika = 54 %, atsižvelgiant į metinę apyvartą (≤ 50 mln.EUR arba 173 mln. Lt)) bei SVV, rizika kaip ir anksčiau 75 %. Iš esmės naujasis skaičiavimas tik pagerina Banko kapitalo pakankamumo normatyvą.

Apibendrinant galima teigti, jog Bazelio III naujos kapitalo pakankamumo ir Likvidaus padengimo koeficiento normos yra iššūkis Bankui. Kadangi Bankas post – merged laikotarpiu palaiko perteklinį likvidumo rodiklį, su Likvidaus padengimo koeficientu problemų Bankui kilti neturėtų. Tuo tarpu kapitalo pakankamumo normatyvo stiprinimas kelia neramumų. Nors kaip jau buvo minėta, kai kurie rodikliai skaičiuojami Banko naudai, tačiau tai neužpildys kapitalo pakankamumo augimo spragos.

3.1. AB Šiaulių banko likvidumo normatyvo pagal Bazelį III vykdymo analizė

Siekiant atlikti Banko likvidumo prognozavimą atliktas likvidumo dedamųjų modeliavimas. Kitaip sakant, remiantis prieinama informacija tam tikri aktyvai ir pasyvai „išauginti“ arba sumažinti 2015.01.31 datai, taip siekiant įvertinti kaip Bankas vykdytų likvidumo normatyvą pagal Bazelį III (34 lentelė). Reikėtų pažymėti, jog Bankas šiai dienai skaičiuoja analogišką rodiklį, kuris Banke vadinamas likvidaus turto atsargos ir 1 mėn. finansavimo spragos santykis.

29 lentelė

Likvidumo normatyvas pagal Bazelį III

Aktyvai		Pasyvai	
Pinigai	56.984	Įplaukos	467.711
		Lėšos kitose kredito įstaigose	384.799
		Korespondentinės sąskaitos	
Lėšos centriniame banke	321.331	50 proc. paskolų iki 1 mėn.	60.000
		Skolos vertybiniai popieriai	22.912
		Išmokos	1.092.175
Skolos vertybiniai popieriai	1.139.500	Įsiskolinimai kitoms kredito įstaigoms	307.230
		15 proc. indėlių	713.478
		20 proc. nebalansinių įsipareigojimų	71.466
Viso:	1.517.815	Viso:	624.463

Šaltinis. Sudaryta autoriaus.

Taigi, aktyvinių pozicijų straipsniai „Pinigai“ bei „Lėšos centriniame banke“ sumažinti 5 proc., darant prielaidą, kad Bankas turi per daug grynųjų pinigų. „Skolos vertybinių popierių“ straipsnis sumažintas ~ 30 proc., darant prielaidą, kad nors Banke paskolų išdavimas juda vangiai ir tam tikra kompensacija vyksta per vertybinių popierių operacijas, tačiau perteklinis likvidumas

nėra naudingas Bankui. Modeliuojant pasyvinius straipsnius „Lėšos kitose kredito įstaigose“ ir „Korespondentinės sąskaitos“ sumažintos 20 proc., darant prielaidą, kad Bankas turi perteklinį „Pinigai ir jų ekvivalentai“ straipsnį. „Paskolų“ straipsnis „išaugintas“ 50 proc. Indėliai „išauginti“ 2 proc., remiantis prielaida, kad Bankas turi daug neaktyvių klientų ir ateities tendencijos rodo klientų mažėjimą. Vadinasi iš Banko bus atsiimta indėlių, bet Bankas pritrauks tam tikrą dalį indėlių. Todėl augimas apsiribos ties 2 proc.

Vadovaujantis aukščiau minėtomis prielaidomis apskaičiuojamas likvidumo rodiklis remiantis Bazelo III direktyvomis:

$$\text{Likvidumo padengimo koeficientas} = \frac{1.517.815}{624.623} = 243 \% \quad (15)$$

Gautas likvidumo normatyvas yra 243 proc. o tai daugiau nei 4 kartus viršija būsimą 2015 m. normą. Nagrinėjant likvidumo normatyvą, reikėtų pastebėti, kad Bankas viršija aktyvų normą daugiau nei 18 proc., kuri yra priskiriama prie A₁ grupės (min. 60 proc.), ir sudaro 78 proc. A₂ turtas neviršija 40 proc. max. ribos ir sudaro 21 proc.

Apibendrinant galima teigti, jog Bankas iki Bazelio III turėjo perteklinį likvidumą, perteklinis lieka ir po Bazelio III direktyvų integracijos. Netgi tuo atveju, jeigu Bazelio III likvidumo norma 2019 m. taptų privaloma 2015 m., Bankas ir toliau palaikytų perteklinį likvidumo normatyvą. Taigi, kaip sutinka ir Banko vadovybė, kaip rodo skaičiavimai dėl likvidumo normatyvo vykdymo Bankas ateityje neturės problemų.

3.2. AB Šiaulių banko likvidumo normatyvo pagal Bazelį III testavimas nepalankiomis sąlygomis

Banke testavimas nepalankiausiomis sąlygomis atliktas vadovaujantis Lietuvos valdybos patvirtintais Testavimo nepalankiausiomis sąlygomis bendraisiais nuostatais ir rekomendacijomis. Modeliuojant buvo pasirinktas pats tikėčiausias įvykis – reputacinės rizikos pasireiškimas (30 lentelė). Pagal Lietuvos banko rekomendacijas parinkti trys galimi scenarijai.

30 lentelė

Banko testavimo nepalankiomis sąlygomis modelis

Situacija	Scenarijus	
Vietinėje žiniasklaidoje publikuojamas straipsnis neigiamai atsiliepiantis apie AB Šiaulių banką sukelia fizinių asmenų paniką, dėl to sumažėja Banko indėlių portfelis.	Labiausiai tikėtina	Prarandama 13 proc. indėlių
	Tikėtina	Prarandama 16 proc. indėlių
	Mažai tikėtina	Prarandama 19 proc. indėlių

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis LB nutarimu „Dėl testavimo nepalankiomis sąlygomis“

Modelio pagalba siekiama nustatyti, kokią įtaką turėtų scenarijų analizei numatyti veiksniai Banko likvidumo rizikai ir kokio dydžio nuostolių Bankas patirtų minėtu atveju, remiantis Bazelio III direktyvomis. Gauti duomenys pateikti 31 lentelėje.

31 lentelė

Likvidumo normatyvo testavimas nepalankiomis sąlygomis po Bazelio III direktyvų integracijos

Aktyvai		Scenarijus		
		13 proc.	16 proc.	19 proc.
Pinigai	56.984	26.067	18.932	11.797
Lėšos centriniame banke	321.331	197.661	169.122	140.583
Skolos vertybiniai popieriai	1.139.500	892.161	835.083	778.004
Viso:	2.017.815	1.115.889	1.023.137	930.384
Pasyvai		13 proc.	16 proc.	19 proc.
Įplaukos	467.711	251.289	201.346	151.402
Lėšos kitose kredito įstaigose	384.799	168.377	118.434	68.490
Korespondentinės sąskaitos				
50 proc. paskolų iki 1 mėn.	60.000	60.000	60.000	60.000
Skolos vertybiniai popieriai	22.912	22.912	22.912	22.912
Išmokos	1.092.175	999.422	978.018	956.614
Įsiskolinimai kitoms kredito įstaigoms	307.230	307.230	307.230	307.230
15 proc. indėlių	713.478	620.726	599.322	577.917
20 proc. nebalansinių įsipareigojimų	71.466	71.466	71.466	71.466
Viso:	624.463	999.422	978.018	956.614

Šaltinis. Sudaryta autoriaus.

Labiausiai tikėtino scenarijaus atveju, Bankas netektų beveik 620 tūkst. Lt indėlių, kurie būtų kompensuoti per pinigų mažėjimą ~ 31 000 tūkst. Lt, „Lėšos centriniame banke“ straipsnio mažėjimą ~ 123 670 tūkst. Lt, „Skolos vertybiniai popieriai“ ir „Lėšos kitose kredito įstaigose“ straipsnių mažėjimą daugiau nei ~ 200 000 tūkst. Lt. Tikėtino scenarijaus atveju, Bankas netektų beveik 800 tūkst. Lt indėlių, kurie būtų kompensuoti per pinigų mažėjimą ~ 38 000 tūkst. Lt, „Lėšos centriniame banke“ straipsnio mažėjimą ~ 152 000 tūkst. Lt, „Skolos vertybiniai popieriai“ mažėjimą daugiau nei ~ 300 000 tūkst. Lt bei „Lėšos kitose kredito įstaigose“ straipsnių mažėjimą beveik ~ 300 000 tūkst. Lt. Mažiausiai tikėtino scenarijaus atveju Bankas netektų beveik 900 tūkst. Lt indėlių, kurie būtų kompensuoti per pinigų mažėjimą ~ 45 000 tūkst. Lt, „Lėšos centriniame banke“ straipsnio mažėjimą ~ 180 000 tūkst. Lt, „Skolos vertybiniai popieriai“ mažėjimą daugiau nei ~ 360 000 tūkst. Lt bei „Lėšos kitose kredito įstaigose“ straipsnių mažėjimą beveik ~ 316 000 tūkst. Lt.

Tačiau net ir po drastiško indėlių kritimo mažiausiai tikėtino scenarijaus atveju, likvidumo normatyvas pagal Bazelį III būtų vykdomas su didele atsarga ir būtų mažiau perteklinis (32 lentelė).

Likvidumo normatyvo pagal Bazelį III testavimas nepalankiomis sąlygomis

	Buvusi norma	Scenarijus		
		13 proc.	16 proc.	19 proc.
Likvidumo padengimo koeficientas	243%	149%	132%	116%

Šaltinis. Sudaryta autoriaus.

Analizuojant likvidumo normatyvo pagal Bazelio III direktyvas A_1 ir A_2 min. ir max. ribų leistinus ribas, reikėtų pasakyti, kad labiausiai tikėtino scenarijaus atveju A_1 turto proc. norma išaugo 5 proc. ir sudaro 83 proc., tikėtino scenarijaus atveju augimas sudaro 1 proc. ir sudaro 84 proc., o mažiausiai tikėtino scenarijaus atveju augimas siekia taip pat 1 proc. ir sudaro 90 proc. Vadinasi, po testavimo nepalankiomis sąlygomis pakito likvidumo normatyvo pagal Bazelį III dedamųjų struktūra. Tačiau jokie likvidumo normatyviniai reikalavimai nepažeisti, net ir pats normatyvas vykdomas su didele atsarga.

Taigi, atlikta likvidumo normatyvo pagal Bazelio III direktyvas analizė parodė ir dar kartą patvirtino, kad Bankas, žiūrint retrospektyviai, ir prognozuojant, su likvidumo problemomis nesusidūrė ir nesusidurs, nes likvidumo dedamųjų vertės stipriai perteklinės, net ir po mažiausiai tikėtino scenarijaus testavimo nepalankiomis sąlygomis. Vadinasi, Bazelio III 2019 m. norma daugiau nei 100 proc., Bankui šiai dienai nėra iššūkis, nes net pro drastiškiausių testavimų ateities norma viršijama beveik du kartus.

3.3. AB Šiaulių banko kapitalo pakankamumo vykdymo analizė pagal Bazelį III

Siekiant atlikti Banko kapitalo pakankamumo normatyvo prognozavimą atliktas kapitalo poreikio ir kapitalo dedamųjų modeliavimas, t.y. tam tikri aktyvai ir pasyvai „išauginti“ arba sumažinti 2015.01.31 datai, taip siekiant įvertinti kaip Bankas vykdytų kapitalo pakankamumo normatyvą pagal Bazelį III (33 lentelė).

Kapitalas pagal Bazelio III direktyvas

I lygio kapitalas	
Akcinis kapitalas	270.000
Einamųjų metų nuostoliai	0
Kiti rezervai (privalomasis rezervas)	2.641
Neigiamas finansinio turto perkainojimo rezervas	-1.990
Nematerialusis turtas	-905
Atsargos kapitalas	2.611
Praėjusių metų nepaskirstytas pelnas	15.244
Akcijų priedai	32.719
Iš viso I lygio kapitalo	320.320
II lygio kapitalas	
85% finansinio turto perkainojimo rezervas	-
Subordinuotų paskolų kapitalas	69.056
Iš viso II lygio kapitalo	
Investicijos į kitas kredito įstaigas ir finansines institucijas	-
Iš viso kapitalo	389.376

Šaltinis. Sudaryta autoriaus.

Taigi, Valdybos sprendimu Banko kapitalas bus didinamas 20 mln. Lt, išleidžiant naują akcijų emisiją, todėl akcinio kapitalo straipsnio „išaugintas“ iki 270 000 tūkst. Lt. Straipsnio nematerialus turtas augimas 2 proc. Daugiausia sietinas su euro integracija Banko veikloje, nes jau ir šiuo metu vyksta įvairūs programų, licencijų atnaujinimo projektai. Nepaskirstytas pelnas padidintas beveik 50 proc., remiantis retrospektyviniais duomenimis. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad straipsnis „Investicijos į kitas kredito įstaigas ir finansines institucijas“ nemažina kapitalo pagal Bazelio III direktyvas. Tai ypatingai naudingas pakeitimas Bankui, nes šis straipsnis kapitalo pakankamumo normatyvą įtakoja ~ 0,1 proc. Ir tai ne vienintelis teigiamas pakeitimas (34 lentelė).

34 lentelė

Kapitalo poreikis pagal Bazelio III direktyvas

Kapitalo poreikis	
Standartizuoto metodo pozicijų grupių (kredito rizika)	235.228
Skolos finansinių priemonių	9.306
Nuosavybės vertybinių popierių	82
Užsienio valiutos kurso pozicijų	627
Operacinės rizikos, taikant Bazinio indikatorius metodą	14.013
Kitas kapitalo poreikis (prekybos knygos didelių pozicijų)	9.733
Iš viso kapitalo poreikio	268.989

Šaltinis. Sudaryta autoriaus.

Standartizuoto metodo pozicijų grupės augimas 2 proc. ir tam didžiausios įtakos padarė paskolų augimas, kuris yra suplanuotas daugiau nei 10 proc. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad kreditinė rizika iš dalies kompensuojama per Bazelio III direktyvas, nes atsiranda nauja paskolų rizikos grupė – 54 proc. mažų ir vidutinių įmonių paskolos (36 lentelė), t.y. dalis paskolų, pagal Bazelį II priskirtos 70 proc. Rizikai, migruoja prie 54 proc. rizikos. Bankui dėl minėto pakeitimo kapitalo poreikis sumažėja ~14 027 tūkst. Lt arba 6 proc. Operacinės rizikos straipsnio augimas 2 proc. ypatingas tuom, kad čia įtraukiama „Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos“ rizikos augimas, atsiradęs dėl euro integracijos šalyje. Bankas praras nemažą dalį komisinių iš valiutos keitimo. O komisiniai už valiutos keitimą eurais yra vienos didžiausių Banke.

35 lentelė

Standartizuoto metodo pozicijų struktūrinė analizė pagal Bazelio III direktyvas

	Straipsnis		
0	Pinigai	56.984	
20	Korespondentinės sąskaitos	86.993	17.399
50	Įmonių skolos vertybiniai popieriai	306.381	153.190
54	Paskolos MVĮ	834.992	450.896
75	Paskolos SVV	556.661	417.496
	Paskolos fiziniams asmenims	214.771	161.078
100	Nuosavybės vertybiniai popieriai	2.123	2.123
	Investicijos į dukterines, materialus ir visas kitas turtas	348.244	348.244
	Kitos paskolos	346.941	346.941
	Pradelstos paskolos (daugiau kaip 90 d.)	144.095	144.095
	Nek.turtu užtikrintos pozicijos	623.533	623.533

35 lentelės tęsinys

	Įmonių skolos vertybiniai popieriai	76.595	76.595
	Viso:	3.598.311	2.741.588
NBL		396.288	15.852
	Viso:		235.228

Šaltinis. Sudaryta autoriaus

Atlikus kapitalo ir kapitalo poreikio analizę, apskaičiuojamas kapitalo pakankamumo normatyvas:

$$\text{Kapitalo pakankamumo rodiklis} = \left(\frac{389.376}{268.989} \right) * 8\% * 100\% = 11,58 \quad (16)$$

Gautas kapitalo pakankamumo normatyvo rodiklis pagal Bazelio III direktyvas gerokai viršija reikalaujamą normą. Vadinasi Bankui bent jau artimiausius metus po kapitalo bazės stiprinimo kapitalo pakankamumo problemos negresia, nors rodiklis nėra toks perteklinis kaip likvidumo normatyvo. Kapitalo bazės stiprinimas 20 000 tūkst. Lt Banko kapitalo pakankamumo normatyvą padidina 1 proc., kitoms sąlygoms nekintant.

Apibendrinant galima teigti, kad Banko kapitalo pakankamumo normatyvas pagal Bazelio III direktyvas bus vykdomas su didele atsarga. Tam didžiausios įtakos turėjo teigiamos Bazelio III direktyvos, kurios kapitalo bazę padidino 0,1 proc., o kapitalo poreikį sumažino 6 proc. Be to, Banko akcinio kapitalo didinimas kapitalo bazę sustiprina 1 proc. Tačiau kapitalo pakankamumo normatyvas nėra perteklinis ir toliau lieka dideliu iššūkiu Bankui.

3.4. AB Šiaulių banko kapitalo pakankamumo pagal Bazelį III testavimas nepalankiomis sąlygomis

Banke testavimas nepalankiausiomis sąlygomis po Bazelio III direktyvų integracijos atliktas vadovaujantis Lietuvos valdybos patvirtintais Testavimo nepalankiausiomis sąlygomis bendraisiais nuostatais ir rekomendacijomis. Modeliuojant scenarijų analizę buvo pasirinktas pats tikėčiausias įvykis – kreditinės rizikos pasireiškimas (36 lentelė). Pagal Lietuvos banko rekomendacijas parinkti trys galimi scenarijai.

36 lentelė

Kapitalo pakankamumo normatyvo testavimo scenarijai po Bazelio III direktyvų integracijos

Situacija	Scenarijus	
Mažėja nekilnojamo turto kainos, todėl ypatingai krenta paskolų užtikrintų nekilnojamo turto vertė.	Labiausiai tikėtina	Prarandama 7 proc. paskolų, užtikrintų nekilnojamo turto
	Tikėtina	Prarandama 9 proc. paskolų, užtikrintų nekilnojamo turto
	Mažai tikėtina	Prarandama 11 proc. paskolų, užtikrintų nekilnojamo turto

Šaltinis. Sudaryta autoriaus, remiantis LB nutarimu „Dėl testavimo nepalankiomis sąlygomis“

Po testavimo labiausiai tikėtino scenarijaus atveju Banke 32 mln. Lt paskolų tampa neveiksniomis ir šioms paskoloms suformuojama 50 mln. Lt atidėjinių. Tačiau kapitalo pakankamumo normatyvas vykdomas su didele atsarga – 11,44 proc.

Po testavimo tikėtino scenarijaus atveju Banke 41 mln. Lt paskolų tampa neveiksniomis ir šioms paskoloms suformuojama 50 mln. Lt atidėjinių. Tačiau kapitalo pakankamumo normatyvas vis dar nepažeistas – 10,84 proc.

Po testavimo mažai tikėtino scenarijaus atveju Banke 50 mln. Lt paskolų tampa neveiksniomis ir šioms paskoloms suformuojama 120 mln. Lt atidėjinių. Kapitalo pakankamumo normatyvas vykdomas tačiau jau su mažesne atsarga – 9,82 proc. Bankas, siekdamas atstatyti kapitalo pakankamumo normatyvą į stabilesnį, turi kelis pasirinkimo variantus: akcijų emisija arba subordinuota paskola. Ir tam Bankui prireiktų apie 20 mln. injekcijos.

Apibendrinant atliktą kapitalo pakankamumo normatyvo testavimą nepalankiomis sąlygomis po Bazelio III integracijos analizę, galima teigti, jog kapitalo pakankamumo rodiklis gana jautrus nepalankioms sąlygoms. Minėtas prognozavimas rodo, kad Bankas turėdamas minėta situaciją 2019 m. kapitalo pakankamumo normatyvo jau nebevykdytų ir jam prireiktų ~ 20 mln. Lt kapitalinių injekcijų per akcijų emisiją ar subordinuotą paskolą, abiejų instrumentų derinius. Vadinasi, Bankas jautrus kapitalo pakankamumo pokyčiams ir tai silpnoji Banko vieta, ką pripažįstą ir patys Banko vadovai.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Teorinių nuostatų ir tarptautinių bei nacionalinių tyrimų analizė parodė, kad komercinių bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai yra mažai analizuotas objektas tiek teoriniame, tiek praktiniame lygmenyje, ypač po komercinių bankų sanavimo proceso. Pagrindiniai komercinių bankų normatyviniai rodikliai yra likvidumas ir kapitalo pakankamumas. Baziniais jie laikomi neatsitiktiniai. Pirminiai nuostoliai absorbuojami iš likvidaus turto, likę nuostoliai iš kapitalo. Vadinasi, komercinio banko kapitalas yra tarsi „paskutinė instancija“, kurio pagalba absorbuojama likusi rizikos dalis po likvidumo. Minėtų rodiklių neatitikimas normatyvui, sąlygoja veiklos apribojimą, kraštutiniu atveju veiklos moratoriumą, kai komercinis bankas laikomas *de facto* nemokiu. Be minėtų normatyvinių rodiklių, komercinių bankų veikla reglamentuojama ir kitais normatyvais, kaip maksimalios paskolos valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvas, maksimalios paskolos vienam skolininkui normatyvas, privalomųjų atsargų ir kitais.

Kaip parodė užsienio autorių tyrimų analizė, maksimalios paskolos valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvas nėra pagrindinis, tačiau svarbus ir privalomas nagrinėti, nes tik tokių normatyvų pagalba įmanoma gauti objektyvų komercinio banko veiklos efektyvumo profilį. Maksimalios paskolos vienam skolininkui normatyvas tai tarsi „lubos“, kurių pagalba valdoma kreditinė rizika. Nors pats normatyvas santykinai riboja mažesnių komercinių bankų veiklą išduodant didelės apimties kreditus, sindikuotos paskolos ir kapitalo bazės stiprinimas yra šios problemos sprendimo būdai. Privalomųjų atsargų normatyvas nėra komercinių bankų „ašis“, kuri įtakoja komercinių bankų veiklą ir jos tęstinumą, tačiau, šis normatyvas veikia ne tik sistemiškai, bet ir įtakoja visos šalies ekonominę gerovę. Pagrindinės priežastys, lėmusios privalomųjų atsargų mažėjimą Lietuvos banke, yra: siekis sustiprinti bankų pajėgumą skolinti lėšas fiziniams asmenims bei verslui bei siekis sumažinti atotrūkį tarp Lietuvoje ir ES vyraujančios privalomosios atsargų normos, siekiant palaikyti kuo didesnę šalies finansų sistemos konvergenciją su kitomis šalimis narėmis.

Atliktas tyrimas parodė, kad be didesnių pokyčių ir sukrėtimų AB Ūkio bankas dirbo nuo 1991 m., plėtė teritorinį tinklą, teikiamas paslaugas ir kt. Banko veikla buvo sutrikdyta 2013 m. vasario mėn. 12 d., kai Lietuvos Bankas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos bankų įstatymo 76 str., paskelbė AB „Ūkio bankas“ laikiną dalinį veiklos apribojimą – moratoriumą. Lietuvos bankas AB Ūkio banką pripažino *de facto* nemokiu ir visam laikui atšaukė jo veiklos licenciją ir AB Šiaulių bankas atliko pagrindinį vaidmenį, t.y. 2013 m. vasario mėn. 23 d. AB „Ūkio bankas“, AB Šiaulių bankas ir valstybės įmonė „Indėlių ir investicijų draudimas“ (toliau – IID) pasirašė AB Ūkio banko turto, teisių, sandorių ir įsipareigojimų perdavimo sutartį, kurios pagrindu dalis AB Ūkio banko turto, teisių, sandorių ir įsipareigojimų yra perduodama AB Šiaulių bankui.

AB Ūkio banko „gerosios“ dalies integracijos proceso Banko veikloje analizės metu išryškėjotiek teigiami, tiek neigiami sanavimo proceso aspektai. Turbūt pačia didžiausia blogybe galėtų būti laikoma „Grynoji palūkanų marža“ straipsnio kritimas post - merged laikotarpiu 0,40 proc. punkto, nes Bankas perėmė daugiau indėlių, nei paskolų su skirtingomis jautriomis palūkanomis terminų atžvilgiu. Tačiau, Atliktas tyrimas parodė kompensacinio mechanizmo veikimą, t.y. „Grynosios palūkanų pajamos“ straipsnio mažėjimas kompensuojamas per „Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos“ straipsnį, kas rodo, kad AB Ūkio banko „gerosios“ dalies integracija Banko veikloje „įnešė“ ir gerų dalykų. Praplėstas Banko teritorinių padalinių tinklas, „veidrodinių“ sąskaitų spektras, integruotas „Eta bankas“ sistema. Tačiau kiek minėta Banko teritorinių padalinių plėtra yra teigiama, kol kas nėra identifikuota.

Retrospektyvinė dinaminė likvidumo normatyvo vykdymo analizė po susijungimo su AB Ūkio banku parodė, kad post – merged laikotarpiu normatyvas išaugo daugiau nei 15 proc. punktų arba 40 proc. ir perteklinis liko dar ilgą laiką. Taigi patvirtino konceptualioje dalyje atliktų autorių tyrimai, kad: visų pirma, post – merged laikotarpiu likvidumo normatyvas auga, antra, likvidumo normatyvas išlieka aukštas per pirmuosius metus post – merged laikotarpiu. Perteklinį likvidumo normatyvą tik dar kartą patvirtino testavimo nepalankiomis sąlygomis modeliavimas. Atlikto tyrimo metu įrodyta, kad įvykus net mažai tikėtinam scenarijui, Bankas sugebėtų kontroliuoti situaciją bei nepatirtų nuostolių, ypatingai post – merged laikotarpiu. Toks aukštas likvidumo rodiklis nėra tik teigiamas procesas savo forma, nes aktyvios lėšos yra įšaldytos ir neduoda jokios grąžos.

Likvidumo normatyvo valdymo aktyvų ir pasyvų kontekste analizė parodė, jog post – merged laikotarpiu trumpalaikė grynoji likvidumo spraga buvo neigiama ir ypatingai išaugusi. Tam didžiausios įtakos padarė investicinių vertybinių popierių kritimas keliasdešimt kartų. Vadinas, Bankas trumpuoju periodu turi daugiau įsipareigojimų nei likvidaus turto. Analizuojant ilgesnį laikotarpį nei 1 m. pastebima tendencija jog post – merged laikotarpiu likvidumo spraga išaugo ir tapo teigiama ir žymiai didėjo. Nagrinėjant grynąją finansavimo spragą, pastebėta mažėjimo tendencija post – merged laikotarpiu. Tokia situacija susidarė todėl, kad Bankas prisiėmė labai mažai trumpalaikių aktyvų, kai tuo tarpu beveik 100 proc. pasyvų augimas buvo trumpalaikis.

Post – merged laikotarpiu Banko analizuotas kapitalas išaugo daugiau nei 25 proc. Didžiausios įtakos tam padarė straipsnio „Subordinuota paskola“ augimas 100 proc. Nors, Banko kapitalo pakankamumo rodiklis po susijungimo su AB Ūkio banku sumažėjo ir tam didžiausios įtakos padarė didesnis kapitalo poreikio augimas, lyginant su kapitalo bazės stiprinimu. Didžiausios įtakos kapitalo poreikiui turėjo turto, įvertinto pagal riziką, augimas. Ypatingai investicijų į dukterines, materialaus ir viso kito turto straipsnių augimas daugiau nei 3 kartus,

korrespondentinių sąskaitų augimas beveik 3 kartus ir įmonių skolos vertybinių popierių augimas daugiau nei 2 kartus. Nors kapitalo pakankamumo normatyvas ir sumažėjo, tačiau nustatytas normatyvas tenkinamas. Be to, kapitalo pakankamumo normatyvas tenkinamas ir po testavimo nepalankiomis sąlygomis modeliavimo: post – merged laikotarpiu kapitalo pakankamumo normatyvas krenta daugiau nei 1 proc. punktu, kai tuo tarpu pre – merged laikotarpiu iki 1 proc. punkto. Tokia situacija susidaro todėl, kad kuo daugiau paskolų turi Bankas, tuo didesnė tikimybė, kad dalis jų taps „blogomis“ paskolomis. Ypatingai stebint paskutinių metų tendencijas, kuomet Bankas padidino atidėjinių vertę.

Tyrimo metu išsiaiškinta, jog AB Ūkio banko dalies turto perėmimas neigiamai paveikė maksimalios paskolos valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvo vykdymą, nes bendroji atvira pozicija išaugo. Kai tuo tarpu Bankas siekia palaikyti nulinę bendrąją atvirą poziciją. Tokia situacija įtakota platesniu spektru, įtakuoja tiek aktyvus, tiek pasyvus.

Atlikta maksimalios paskolos vienam skolininkui normatyvo vykdymo analizė tiek pre – merged, tiek post – merged laikotarpiu parodė, kad AB Ūkio banko perėmimo efektas neveikia, nes Bankas jungimosi procese negalėjo prisiimti didesnių paskolų, kurios viršytų turimą kapitalo bazę po kapitalo bazės injekcijų. Bankas visu analizuojamu laikotarpiu vykdė normatyvą su beveik 20 mln. Lt atsarga, t.y. Bankas galėjo išduoti 20 mln. didesnę paskolą, neviršydamas normatyvo. Reikėtų paminėti, kad be imperatyviai reikalaujamų normatyvų Bankas yra įsivedęs ir endogeninį normatyvo valdymą per normatyvą rizikai, kuris vienam skolininkui negali viršyti 15 proc. Bankui sustiprinus kapitalo bazę 30 mln. EUR subordinuota paskola, padidėja Banko galimybės suteikti dideles paskolas. Kaip pvz., pre – merged laikotarpiu Bankas galėjo suteikti maksimalią paskolą vienam skolininkui beveik 75 mln. Lt, o post – merged laikotarpiu Banko galimybės išaugo iki 94 mln. Lt. Be to, kaip yra žinoma, nors Bankas post – merged laikotarpiu ir išaugo, tačiau vis dar susiduria su maksimalios paskolos vienam skolininkui normatyvo problema, t.y. normatyvas riboja Banko galimybes išduoti dideles paskolas, eliminuoja iš kreditavimo grandinės. Netolimuose Banko planuose yra numatytas siekis stiprinti kapitalo bazę, nes to reikalauja Bazelis III. Tačiau tai ne vienintelė priežastis – taip Bankas siekia pritraukti itin stambius projektus.

Tyrimo metu išryškėjo, kad Bankas padidino privalomųjų atsargų vertę Lietuvos Banke 50 mln. Lt ir čia 100 proc. veikia AB Ūkio banko perėmimo efektas. Post – merged laikotarpiu privalomųjų atsargų norma nuo II ketv. pradėjo mažėti ir tam didžiausios įtakos padarė AB Ūkio banko klientų panika ir indėlių atsiėmimas iš Banko, nors šiuo metu, indėlių portfelis ir toliau lieka neapibrėžtas, kol įvyks visiška AB Ūkio banko integracija.

Regresinės analizės metu nustatyta, kad privalomųjų atsargų normą įtakoja indėlių dydis ir bazinė palūkanų norma. Indėliai privalomųjų atsargų normos reikšmę įtakoja minimaliai, tuo tarpu tarp bazinės palūkanų normos ir privalomųjų atsargų normos priklausomybė didelė, nes

bazinei palūkanų normai pakitus vienu vienetu, privalomųjų atsargų norma pasikeis $1 * 3,791$. Atlikta indėlių įtakos privalomųjų atsargų palūkanų normos reikšmei analizė parodė, kad didėjant indėlių vertei Banke, aukšta privalomųjų atsargų norma nėra naudinga, nes taip tik ribojamos Banko galimybės skolinti lėšas. Todėl Lietuvos bankas „atlaisvina“ dalį lėšų, kurias Bankas galėtų panaudoti kreditavimo veiklai skatinti. Analizuota bazinė palūkanų norma finansų rinkas veikia dvejopai: pirmiausia per sumažintą privalomųjų atsargų norma pinigai „išstumiami“ į Banko veiklą, o po to keičiama bazinė palūkanų norma, kurios pagalba reguliuojama skolinimosi kaina.

Bazelio III direktyvų analizė parodė, kad iškelti nauji reikalavimai likvidumo ir kapitalo pakankamumo normatyvams bus tikras iššūkis Bankui. Kadangi Bankas post – merged laikotarpiu palaikė perteklinį likvidumo normatyvą. Tuo tarpu kapitalo pakankamumo normatyvo stiprinimas kelia neramumų, nors, remiantis Bazeliu III direktyvomis, kai kurie rodikliai skaičiuojami Banko naudai, tačiau tai neužpildys kapitalo pakankamumo normatyvo augimo spragos.

Bazelio III likvidumo normatyvo direktyvų modeliavimas parodė, kad Bankas iki Bazelio III integracijos turėjo perteklinį likvidumo normatyvą, perteklinis lieka ir po Bazelio III direktyvų integracijos. Netgi tuo atveju, jeigu 2019 m. Bazelio III likvidumo norma taptų privaloma 2015 m., Bankas ir toliau palaikytų perteklinį likvidumo normatyvą. Perteklinį likvidumą įrodė ir Bazelio III likvidumo normatyvo testavimo nepalankiomis sąlygomis modeliavimas.

Tyrimo metu konstatuota, kad kapitalo pakankamumo normatyvo rodiklis pagal Bazelio III direktyvas gerokai viršija reikalaujamą normą. Tam didžiausios įtakos turėjo teigiamos Bazelio III direktyvos, kurios kapitalo bazę padidino 0,1 proc., o kapitalo poreikį sumažino 6 proc. Be to, Banko akcinio kapitalo didinimas, kapitalo bazę sustiprina 1 proc. Vadinasi Bankui bent jau artimiausius metus, po kapitalo bazės stiprinimo, kapitalo pakankamumo normatyvo nevykdymo problemos negresia, nors rodiklis nėra toks perteklinis kaip likvidumas ir toliau lieka dideliu iššūkiu Bankui. Tyrimas įrodė, kad kapitalo bazės stiprinimas 20 000 tūkst. Lt Banko kapitalo pakankamumo normatyvą padidina 1 proc., esant *ceteris paribus*. Normatyvinių rodiklių modeliavimas parodė, kad Bankas turėdamas modelinę situaciją 2019 m. kapitalo pakankamumo normatyvo jau nebevykdytų ir jam prireiktų ~ 20 mln. Lt kapitalinių injekcijų per akcijų emisiją ar subordinuotą paskolą, abiejų instrumentų derinius. Vadinasi, Bankas jautrus kapitalo pakankamumo pokyčiams ir tai silpnoji Banko vieta, ką pripažįstą ir patys Banko vadovai.

Konceptuali ir tyrimo duomenų analizė leido suformuluoti rekomendacijas, siekiant efektyvesnio veiklos riziką ribojančių normatyvų – likvidumo ir kapitalo pakankamumo - vykdymo.

Tyrimo metu konstatuota, jog Banko likvidumo normatyvas lieka perteklinis, analizuojant įvairiais aspektais: prieš sanavimo procesą, po sanavimo proceso, po testavimo nepalankiomis sąlygomis, po Bazelio III direktyvų projekcionavimo. Toks aukštas likvidumo normatyvas nėra

naudingas Bankui, nes tokiu būdu „konservuojami“ pelną duodantys aktyvai. Todėl tam tikra vertybinių popierių realizacija ar transformacija į pelną duodančius aktyvus būtų teigiamas pokytis Banko veikloje.

Tyrimo metu paaiškėjo, kad kapitalo pakankamumo normatyvas yra „jautrus“ pokyčiams, o po pilnos Bazelio III direktyvų integracijos ir kapitalo pakankamumo normatyvo testavimo nepalankiomis sąlygomis modeliavimo, normatyvas būtų net ir nevykdomas, esant *ceteris paribus*. Vadinasi, Bankui prireiks dar ne vienos kapitalinės injekcijos, siekiant išlaikyti stabilią normatyvo vertę. Be to, kapitalo bazės stiprinimas būtų naudingas procesas ir dėl to, kad Bankas praplėstų galimybes teikti didelės vertės paskolas, nepažeidžiant maksimalios paskolos normatyvo.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Agiwal, S. (2011). *Regulatory and Economic Capital*. Measurement and Management, No. 11 (18), p. 2 -18.
2. Ayorinde, O. A. Rahman, O. A. (2013). *Post-Merger Performance of Selected Nigerian Deposit Money Banks-An Econometric Perspective*. International Journal of Management Sciences and Business Research, No. 2, p. 49 – 57.
3. Allen, L., Bali, T. G., Tang, Y. (2012). Does systemic risk in the financial sector predict future economic downturns? p. 2 – 20. [žiūrėta 2014-02-03]. Prieiga per internetą:
<http://www.newyorkfed.org/research/conference/2010/fin_inter/Bali_Tang.pdf>
4. Allesandri, P., Drehmann, M. (2008). *An economic capital model integrating credit and interest rate risk in the banking book*. Working paper, No. 1041, p. 7 – 14.
5. Alexander, P. (2012). *Too many cooks spoil CRD IV liquidity broth*. The banker No. May, p. 132.
6. Alexander, C., Sheedy, E. (2008). *Developing a stress testing framework based on market risk model*. [žiūrėta 2014-02-03]. Prieiga per internetą:
<<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378426608000265>>
7. Altunbas, Y., Ibanez, D. M. (2004). *Mergers and acquisitions and bank performance in Europe: the role of strategic similarities*. Working Paper Series, No. 398, p. 5 - 26. [žiūrėta 2014-02-03]. Prieiga per internetą:
<<http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp398.pdf>>
8. Ambrasas, T. (2014). *Banko bankroto ypatumai*, p. 2. [žiūrėta 2014-02-03]. Prieiga per internetą:
<www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/katedros/verslo.../T.Ambrasas.doc>
9. Arnold, B., Borio, C., Ellis, L., Moshirian, F. (2012). *Systemic risk, macroprudential policy frameworks, monitoring financial systems and evaluation of capital adequacy*. Journal of Banking and Finance, p. 3 – 8.
10. Balkevičius, A. (2012). *Finansų sektoriaus raidos įtaka ūkio plėtrai*. Business systems and economics, No. 2 (2), p. 82 – 83.
11. Bandyopadhyay, A. (2007). *Credit risk models for managing bank's agricultural loan portfolio*. [žiūrėta 2014-03-17]. Prieiga per internetą:
<http://mpa.ub.uni-muenchen.de/5358/1/MPRA_paper_5358.pdf>
12. Bank of England prudential regulation authority. (2014). *Suprvisory tools: liquidity tools*. [žiūrėta 2014-03-03]. Prieiga per internetą:
<<http://www.bankofengland.co.uk/pr/Pages/publications/liquiditymetricmonitor.aspx>>

13. Basel Committee on Banking Supervision (2013). *Regulatory Consistency Assessment Programme (RCAP) Analysis of risk-weighted assets for credit risk in the banking book*. ISBN 92-9131-938-4, p. 14 – 22.
14. Basel Committee on Banking Supervision (2013). *Basel III: the liquidity coverage ratio and liquidity risk monitoring tools*. No. January, p. 19 – 39.
15. Behrens, J., Matthews, O. (2012). *Stress – testing a while – stop tour*. p. 4 – 18. [žiūrėta 2014-03-03]. Prieiga per internetą:
<http://www.sas.com/offices/europe/switzerland/sasforum/pdf/RISK/3_Risk_Fintegral_Matthews_Behrens.pdf>
16. Berger, A. N., Kick, T., Schaek, K. (2013). *Bank risk taking and liquidity creation following regulatory interventions and capital support*. p. 3 – 25.
17. Berger, A. N., Bowman, C.H.S., Kick, T., Schaek, K. (2013). *Bank liquidity creation and risk taking during distress*. Banking and Financial Studies, No. 05/2010, p. 4 – 23.
18. Bernanke, B. (2013). *Stress Testing Banks: What Have We Learned?* [žiūrėta 2014-02-18]. Prieiga per internetą:
<<http://www.federalreserve.gov/newsevents/speech/bernanke20130408a.htm>>
19. Bloom, L. (2012). *From ICAAP/ORSA to ERM: Board and Senior oversight*. Enterprise Risk Management, p. 5. [žiūrėta 2013-01-26]. Prieiga per internetą:
<http://www.ermsymposium.org/2011/pdf/SEMII_Bloom3.pdf>
20. Bordeleau, E., Graham, C. (2010). *The impact of liquidity on bank profitability*. Working Paper, p. 4 – 14. [žiūrėta 2013-02-26]. Prieiga per internetą:
<http://www.banque-france.fr/fondation/fr/telechar/seminaires/Bordeleau_Graham_WP_Lliquidity_Profitability.pdf>
21. Bouwman, C. H. S. (2009). *Bank Liquidity creation*. The Review of Financial Studies, No. 22, p. 3780 – 3790. [žiūrėta 2013-02-26]. Prieiga per internetą:
<<http://faculty.weatherhead.case.edu/bouwman/downloads/BergerBouwmanBankLiquidityCreationRFSforthc.pdf>>
22. Bullock, J., Klemperer, B. (2013). *Market-Based Bank Capital Regulation*, p. 2 – 21. [žiūrėta 2014-02-26]. Prieiga per internetą:
<<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.396.6260&rep=rep1&type=pdf>>

23. Cerutti, E., Claessens, C., McGuire, P. (2011). *Systemic Risks in Global Banking: What Available Data can tell us and What More Data are Needed?* IMF Working paper, No. WP/11/22, p. 3 – 9.
24. Chabanel, P. E. (2012). *Basel III regulatory update*. Moody's Analytics, p. 6.
<<http://www.moodyanalytics.com/~media/Insight/Regulatory/Basel-III/Presentations/2012-13-06-Basel-III-Regulatory-Update.ashx>>
25. Chellasamy, P., Kumar, J. U. (2007). *A Case Study On Financial Performance Of Centurion Bank And Bank Of Punjab-In Pre And Post Merger Period*. p. 210 – 223. [žiūrėta 2013-01-13]. Prieiga per internetą:
<<http://www.rcssindia.org/main/online/files/journals/1/articles/185/submission/copyedit/185-321-1-CE.pdf>>
26. Citadele. (2012). *2012 m. metinė konsoliduota finansinė atskaitomybė*. [žiūrėta 2014-03-07]. Prieiga per internetą:
<https://www.citadele.lt/uploads/finansine_atskaitomybe_2012.pdf>
27. Citadele. (2012). *2013 m. metinė konsoliduota finansinė atskaitomybė*. [žiūrėta 2014-03-07]. Prieiga per internetą:
<https://www.citadele.lt/uploads/finansine_atskaitomybe_2013.pdf>
28. Committee on The Global Financial System. (2011). *Global liquidity – concept, measurement and policy implications*. No. 45, p. 2 – 8. [žiūrėta 2014-01-03]. Prieiga per internetą:
<<http://www.bis.org/publ/cgfs45.pdf>>
29. Deimantaitė – Gedmintienė, D. (2012). *Bankininkystės žinybas*. Socialinių mokslų kolegija.
30. Deltuvaitė, V. (2009). *Koncentracijos įtakos komercinių bankų sistemai tyrimas*. *Ekonomika ir vadyba*, Nr. 14, p. 158.
31. DNB. (2012). *2012 m. metinė konsoliduota finansinė atskaitomybė*. [žiūrėta 2014-03-07]. Prieiga per internetą:
<www.dnb.lt/sites/default/files/dokumentai/ataskaitos/akciju-ff-2012.pdf>
32. DNB. (2013). *2013 m. metinė konsoliduota finansinė atskaitomybė*. [žiūrėta 2014-03-07]. Prieiga per internetą:
<www.dnb.lt/sites/default/files/dokumentai/ataskaitos/akciju-ff-2013.pdf>
33. Duttagupta, R., Fernandez, G., Karacadag, C. (2005). *Moving to a Flexible Exchange Rate How, When, and How Fast?* *Economic Issues*, No. 38, p. 2 – 25. [žiūrėta 2014-01-03]. Prieiga per internetą:
<<http://www.imf.org/external/pubs/ft/issues/issues38/ei38.pdf>>

34. Égert, B., Sutherland, D. (2012). *The nature of financial and real busines cycles: the great moderation and banking sector pro cyclicality*. Working Paper, No. 938, p. 8 – 12. [žiūrėta 2014-03-23]. Prieiga per internetą:
<[http://search.oecd.org/officialdocuments/displaydocumentpdf/?cote=ECO/WKP\(2012\)15&docLanguage=En](http://search.oecd.org/officialdocuments/displaydocumentpdf/?cote=ECO/WKP(2012)15&docLanguage=En)>
35. Elizalde A, . Repullo, R. (2006). *Economic and Regulatory Capital in Banking: What is the Difference?*, p. 2 – 5. [žiūrėta 2014-03-03]. Prieiga per internetą:
<<http://www.abelelizalde.com/pdf/economic%20regulatory%20actual.pdf> >
36. Elliot, D. (2010). *Quantifying the Effects on Lending of Increased Capital Requirements*. Briefing Paper, No. 7, p. 2 -23.
37. Elliot, D. J. (2010). *A primer on bank capital*. p. 3 – 6. [žiūrėta 2013-10-11]. Prieiga per internetą:
<http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2010/1/29%20capital%20elliott/0129_capital_primer_elliott.pdf>
38. European Central Bank. (2008). *EU Banks' liquidity stress testing and contingency funding plans*. p. 7 – 23. [žiūrėta 2013-10-11]. Prieiga per internetą:
<<http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/eubanksliquiditystresstesting200811en.pdf>>
39. European Central Bank. (2012). *Financial stability review*, No. 7, p. 7 -25. [žiūrėta 2014-03-26]. Prieiga per internetą:
<<http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/financialstabilityreview201206en.pdf>>
40. European Comission (2014). *Kapitalo reikalavimo direktyvos*. [žiūrėta 2014-03-26]. Prieiga per internetą:
<http://ec.europa.eu/internal_market/bank/regcapital/legislation_in_force_en.htm>
41. Europos Komisija (2011). *Europos parlamento ir tarybos reglamentas: dėl rizikos ribojimo reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms*. Briuselis, 2011.7.20, p. 2 – 3. [žiūrėta 2013-09-26]. Prieiga per internetą:
<<https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/st13284.lt11.pdf>>
42. Farag, M., Harland, D. (2013). *Bank capital and liquidity*. Park Communicated Limited, No. 53 (3), p. 201 – 213. [žiūrėta 2014-02-24]. Prieiga per internetą:
<<http://www.bankofengland.co.uk/publications/Documents/quarterlybulletin/2013/qb130302.pdf>>
43. Fecht, F., Grüner, H. P., Hartman, P. (2012). *Financial integration, specialization and systemic risk*. Working Paper series, No. 1425, p. 5 -12.
44. Finasta Bankas (2012). *2012 m. metinė konsoliduota finansinė atskaitomybė*. [žiūrėta 2014-03-07]. Prieiga per internetą:

- <www.finasta.com/files/...ataskaitos/FB_FS_LT%202012_audited.pdf>
45. Finasta Bankas (2013). *2013 m. metinė konsoliduota finansinė atskaitomybė*. [žiūrėta 2014-03-07]. Prieiga per internetą:
<www.finasta.com/files/...ataskaitos/FB_FS_LT%202013_audited.pdf>
46. Gylys, P. (2012). *Bankų problemos*. [žiūrėta 2014-03-03]. Prieiga per internetą:
<http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/verslas/banku_problemos_/coments.1>
47. Glocker, C., Towbin, P. (2011). *Reserve requirements for price and financial stability – when are they effective?*, p. 2 – 5. [žiūrėta 2014-03-03]. Prieiga per internetą:
<http://www.tcmb.gov.tr/yeni/konferans/financial_stability/Conference_files/Glocker_Towbin_8_Nov_final.pdf>
48. Gordy, M. B., Lutkebohmert, E. (2007). *Garnularity adjustment for Basel II*. Banking and Financial studies, No. 2, p. 2.
49. Gray, S. (2011). *Central Bank Balances and Reserve requirements*. IMF Working paper, No. WP/11/36, p. 5.
50. Gray, S. (2011). *Central Bank balance ar required reserves*. IMF Working Papers, p. 5 – 17. [žiūrėta 2013-03-03]. Prieiga per internetą:
<<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2011/wp1136.pdf>>
51. Grace, M. F., Rauch, J., Wende, S. (2013). *Systemic Risk and Interconnectedness in the Financial Industry: Implications on Regulation of Financial Conglomerates*, p. 5 – 11. [žiūrėta 2014-02-21]. Prieiga per internetą:
<[file:///C:/Users/aus/Downloads/EFA_1373-2013-Grace-Systemic_Risks,_Interconnectedness_and_Catastrophes%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/aus/Downloads/EFA_1373-2013-Grace-Systemic_Risks,_Interconnectedness_and_Catastrophes%20(1).pdf)>
52. Gudelytė, L., Valužis, M. (2012). *Bankų valdymo ir jų priežiūros pagrindai*. Viešoji įstaiga Soacilinių mokslų kolegija, p. 265.
53. Hagendroff, J., Nietto, M. J., Wall, L.D. (2012). *The Safety and Soundness Effects of Bank M&A in the EU*, p. 2 – 8. [žiūrėta 2013-03-03]. Prieiga per internetą:
<<http://www.frbatlanta.org/documents/pubs/wp/wp1213.pdf>>
54. Halande, A. G., May, R. M. (2011). *Systemic Risk in Banking: It is complex but not that complicated*, p. 2 – 4. [žiūrėta 2014-02-17]. Prieiga per internetą
<www.er.ethz.ch/Systemic_risk_in_banking_It_is_complex_but_not_that_complicated_2.2.2011.pdf>
55. Hendricks, D., Kambhu, J., Mosser, P. (2007). *Systemic Risk and The Financial System*. Background Paper, No. 11, p. 65 – 80.
56. Heffernan, S. (2005). *Modern Banking*. John Wiley and Sons LTD, ISBN: 978-0-470-09500-3, p. 95 – 141.

57. Herrala, R. (2012). *Limits of borrowing*. p. 3 – 12. [žiūrėta 2013-10-11]. Prieiga per internetą:
<http://tel.archives-ouvertes.fr/docs/00/78/00/86/PDF/Herrala_risto_2012_ED221.pdf>
58. Ho, A. (2012). *Weaknesses in Regulatory Capital Models and Their Implications*, p. 3 -7. [žiūrėta 2014-01-23]. Prieiga per internetą:
<file:///C:/Users/aus/Downloads/mono-2012-as12-1-ho.pdf >
59. Horwath, R., Seidler, J., Weil, L. (2012). *Bank capital and liquidity creation*. Working paper, No. 1497, p. 4 – 10.
60. Jokipii, T., Milne, A. (2009). *Bank capital buffer and risk adjustment decisions*. Swis National Bank Working paper, p. 2 – 5. [žiūrėta 2014-04-03]. Prieiga per internetą:
<http://www.snb.ch/n/mmr/reference/working_paper_2009_09/source/working_paper_2009_09.n.pdf>
61. Kancerevyčius, G. (2006). *Finansai ir investicijos*. Kaunas: Smaltijos leidykla.
62. Kemal, M. U. (2011). *Post-Merger Profitability: A Case of Royal Bank of Scotland (RBS)*. International Journal of Business and Social Science, No. 5, p. 157 – 162.
63. Kropas, S. *Skolinimosi proveržis neįvyko*. (2014, sausis). *Verslas ir politika*, p. 28.
64. Kunt, A. D., Detragiache, E., Merouche, O. (2010). *Bank capital : lessons form financial crisis*. Policy research working Paper, p. 3 – 34. [žiūrėta 2014-03-01]. Prieiga per internetą:
<<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/3955/WPS5473.pdf?sequence=1>>
65. Leika, M. (2008). *Finansų sistemos stabilumas – centrinio banko tikslas*. Pinigų studijos, Nr. 1, p. 68 – 71.
66. Lesle, V. L., Avramova, S. (2012). *Revisiting Risk-Weighted Assets “Why Do RWAs Differ Across Countries and What Can Be Done About It?”*, IMF Working paper, No. WP/12/90, p. 4 – 9.
67. Levy, A. (2011). *Economic Capital and Capital Allocation: Beyond Regulatory Compliance*, p. 3 – 23. [žiūrėta 2014-01-03]. Prieiga per internetą:
<<http://www.moodyanalytics.com/~media/Insight/Quantitative-Research/Presentations/2011/11-01-03-Economic-Capital-and-Capital-Allocation-Beyond-Regulatory-Compliance.ashx>>
68. Lietuvos banko valdybos nutarimas Nr. 138, 2010 – 10 – 25. *Dėl kapitalo pakankamumo skaičiavimo bendrųjų nuostatų*. [žiūrėta 2014-03-04]. [žiūrėta 2014-03-03]. Prieiga per internetą:
<www.lb.lt/docs/word/061109_138nuostatos.doc>

69. Lietuvos banko valdybos nutarimas Nr. 1, 2010 – 10 – 25. *Likvidumo normatyvo skaičiavimo taisyklės ir likvidumo atsargos bei atsvaros pajėgumo nustatymo bendrosios nuostatos*. [žiūrėta 2014-02-22]. Prieiga per internetą:
<www.lb.lt/docs/word/100525_58taisykles_forma.doc>
70. Lietuvos banko valdybos nutarimas Nr. 145, 2010 – 12 – 31. *Vidaus kapitalo pakankamumo vertinimo proceso bendrosios nuostatos*. [žiūrėta 2014-03-03]. Prieiga per internetą:
<www.lb.lt/docs/word/061123_145.doc>
71. Lietuvos banko valdybos nutarimas Nr. 197, 2010 – 12 – 31. *Dėl maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais*. [žiūrėta 2014-01-03]. Prieiga per internetą:
<http://www.lb.lt/valdyb_nutar_197>
72. Lietuvos banko valdybos nutarimas Nr. 91, 2010 – 12 – 31. *Dėl maksimalios paskolos vienam skolininkui*. [žiūrėta 2014-01-03]. Prieiga per internetą:
<http://www.lb.lt/valdyb_nutar_41_2>
73. Lietuvos banko valdybos nutarimas Nr. 145, 2010 – 10 – 21. *Dėl vidaus kapitalo pakankamumo vertinimo bendrųjų nuostatų priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo procese*. [žiūrėta 2014-01-23]. Prieiga per internetą:
<www.lb.lt/docs/word/061123_145.doc>
74. Lietuvos banko valdybos nutarimas Nr. 133, 2010 – 12 – 23. *Testavimo nepalankiausiomis sąlygomis bendrosios nuostatos*. [žiūrėta 2013-02-23]. Prieiga per internetą:
<www.lb.lt/03174_nuostatos>
75. Lietuvos banko valdybos nutarimas Nr. 57, 2006 – 11 – 09. *Dėl kredito įstaigų privalomųjų atsargų*. [žiūrėta 2013-02-23]. Prieiga per internetą:
<www.lb.lt/valdyb_nutar_57>
76. Lietuvos bankas (2011). *Dėl atsakingo skolinimosi nuostatų*. Vilnius: Lietuvos bankas.
77. Lietuvos bankas. (2013). *Lietuvos bankas nemokės komerciniams bankams už privalomąsias atsargas, jų leista laikyti mažiau*. [žiūrėta 2014-01-15]. Prieiga per internetą:
<http://www.lbank.lt/lietuvos_bankas_nemokes_komerciniams_bankams_uz_privalomasias_atsargas_ju_leista_laikyti_maziau>
78. *Lietuvos bankas nemokės komerciniams bankams už privalomąsias atsargas, jų leista laikyti mažiau*. (2013). [interaktyvus] [žiūrėta 2012.01.13]. Prieiga per internetą:
<http://www.lb.lt/lietuvos_bankas_nemokes_komerciniams_bankams_uz_privalomasias_atsargas_ju_leista_laikyti_maziau>

79. Lietuvos Respublikos įstatymas Nr. IX-2085. *Bankų įstatymas*. [žiūrėta 2014-01-03].
Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=416815&p_tr2=2>
80. Lindquist, K. G. (2012). *Bank's buffer capital: how important is risk?* p. 2 – 8. [žiūrėta 2014-01-15]. Prieiga per internetą:
<<http://www.bis.org/bcbsevents/wkshop0303/p07lindq.pdf>>
81. Lileikienė, A., Lika, A. (2011). Analysis of Change Effect in the Market Interest Rate on Net Interest Income of Commercial Banks. *Engineering Economics*, No. 22 (3), p. 241 – 243.
82. Lileikienė, L., Martinkienė, J. (2004). *Komercinių bankų aktyvų ir pasyvų valdymo strategijos*. Strateginė savivalda.
83. Lileikienė, L., Narkutė, L. (2013). *Komercinių bankų veiklos vertinimas ir palyginamoji analizė AB „SEB“ ir AB „SWEDBANK“ pavyzdžiu*. *Ekonomikos, vadybos ir technologijų išvalgos* p. 73 – 75.
84. Lileikienė, L., Žebrauskytė, G. (2012). *Lietuvos bankų aktyvų ir pasyvų valdymo strategijos ekonomikos nuosmukio sąlygomis ir įtaka paskolų portfeliui*. *Journal of Management*, Nr. 1 (20), p. 111 – 116.
85. Maino, R., Tintchev, K. (2012). From stress to CoStress: Stress testing interconnected banking systems. [žiūrėta 2013-5-09]. Prieiga per internetą:
<<http://www10.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2012/09769.pdf>>
86. Martinaitytė, E., Keleras, A., Katkus, V., Nausėda, G. (2009). Finansų sektoriaus plėtotės strategija. [interaktyvus] [žiūrėta 2012.01.10]. Prieiga per internetą:
<https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:mmdmZaroX0IJ:www.ukmin.lt/uploads/documents/Valstybes%20ilgalaikis%20strategijos/LT%20Ukio%20strategija/sectorines%20strategijos/4.%20finansu%20sektoriaus%20pletotes%20strategija.doc+&hl=lt&gl=lt&pid=bl&srcid=ADGEESiLdQkNRctNI39Q6KRXGvrvqSpWNodIlw-xS0ea3miYrgf2wnKdI8LSPaEFpXUU25YacZkZijrhto5NWjuGeV77Tho44_dOUnyIJxm0qiB6nTpFp5Dgp61PpA2jZlxRkQXsEXFEv&sig=AHIEtbSOP5IKxtkUzIVuBLnvF7cthtwRfA>
87. Medicinos bankas (2012). *2012 m. metinė konsoliduota finansinė atskaitomybė*. [žiūrėta 2014-03-07]. Prieiga per internetą:
<www.medbank.lt/wp-content/.../2012/12/metine_ataskaita_2012_lt.pdf>
88. Medicinos bankas (2013). *2013 m. metinė konsoliduota finansinė atskaitomybė*. [žiūrėta 2014-03-07]. Prieiga per internetą:
<www.medbank.lt/wp-content/.../2013/12/metine_ataskaita_2013_lt.pdf>

89. Miller, R. L., VanHoose, D. D. (2000). *Современные деньги и банковские дела*. Москва.
90. Moody's analytics. (2011). *Basel III*. p. 13 – 17. [žiūrėta 2013-10-01]. Prieiga per internetą:
<<http://www.moodyanalytics.com/~media/Insight/Regulatory/Basel-III/Thought-Leadership/2011/11-01-05-Basel-III-Introduction.ashx>>
91. Morini, M. (2011). *Understanding and managing model risk*. John Wiley and Sons, Ltd., p. 45 – 75. [žiūrėta 2013-10-01]. Prieiga per internetą:
<<http://books.google.lt/books?id=Tgz41dJTgDYC&pg=PT565&lpg=PT565&dq=A.+Andersen+2006++liquidity++risk&source=bl&ots=fxYXYBeggb&sig=VOy4vZvDrjNbZsD0qP VofqUyP4M&hl=lt&sa=X&ei=Vg5uU-iqJLKL4gSquIC4DA&ved=0CDMQ6AEwAA#v=onepage&q=liquidity&f=false>>
92. Morgan, J. P. (2013). *Global liquidity investment PeerView*. JPMorgan chase and Co, p. 5.
93. Nikolas, K. (2010). *Stress testing for liquidity risk*. Moody's analytics, p. 7 – 8. [žiūrėta 2013-05-13]. Prieiga per internetą:
<http://www.moody.co.jp/PDF/Material/Event107/Stress%20Testing%20for%20Liquidity%20Risk_Nicolas%20Kunghehian_free.pdf>
94. Novickytė, L. (2010). *Bankų konsolidacijos procesas ir įtaka finansų stabilumui*. Verslas XXI amžiuje, Vol. 2, No. 2, p. 62 – 64.
95. Oppliger, B., Martin, D. (2009). *The Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP) under Basel II Current Developments, Challenges and Potential Solutions*. Ernst and Young, p. 5 – 12. [žiūrėta 2014-03-12]. Prieiga per internetą:
<https://www2.eycom.ch/publications/items/banking/2009_internal_capital_basel_ii/2009_EY_Internal_Capital_Basel_II.pdf>
96. Oracle Financial Services (2009). *Managing Capital Adequacy with the Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP) - Challenges and Best Practices*. p. 2 – 12. [žiūrėta 2013-11-23]. Prieiga per internetą:
<<http://www.oracle.com/us/industries/financial-services/046219.pdf>>
97. Pana, E., Park, J., Query, T. (2009). *The impact of mergers on liquidity creation*. Journal of Risk Management in Financial Institutions, No. July, p. 2 – 23.
98. Pasiouros, F. (2007). *Determinants of bank profitability in a developing economy: empirical evidence from Bangladesh*, p. 2 – 17. [žiūrėta 2014-02-28]. Prieiga per internetą:
<<http://www.thefreelibrary.com/Determinants+of+bank+profitability+in+a+developing+ec+onomy%3A+empirical...-a0227461400>>
99. Priyank, S. (2007). *An Assignment on Assets – Liabilities Management proprietary in Banks*. Retrieved April 11. [žiūrėta 2014-02-01]. Prieiga per internetą:
<<http://www.scribd.com/doc/13822454/ASSET-LIABILITIES-Mnagement-in-banks>>

100. Pricewaterhouse Coopers. (2011). *Basel III: Managing new regulatory burdens*. p. 3 – 4.
101. Pulinskaitė, R., Vasiliauskaitė, A. (2008). *Europos centrinio banko vykdomos pinigų politikos įtaka Lietuvos realiajam sektoriui*. *Economics & Management*, p. 170 – 179.
102. Reynolds, D. (2009). *Analyzing concentration risk*. Algorithmics Software LLC, p. 20.
103. Rodríguez-Moreno, M., Mayordomo, S., Peña, J. I. (2012). *Derivatives Holdings and Systemic Risk in the U.S. Banking Sector*, p. 2 – 6. [žiūrėta 2013-09-24]. Prieiga per internetą:
<http://www.bnet.fordham.edu/Finance_Research_Center/conference2012/papers/DerivativesHoldingsAndSystemicRiskInTheUSBankingSector.pdf>
104. Said, R. M., Nor, F. M. Low, S. W., Rahman, A. A. (2008). *The efficiency effects of mergers and acquisitions in Malaysian Banking Institutions*. *Asian Journal of Business and Accounting*, No. 1(1), p. 58.
105. Sajula, R., Sharma, S., Lal, Dr. R. (2012). *Impact of merger on financial performance of bank – case study of HDFC bank*. *IJRFM*, No. 2, p. 314 – 326. [žiūrėta 2014-01-07]. Prieiga per internetą:
<<http://www.euroasiapub.org/ijrfm/feb2012/26.pdf>>
106. SEB Bankas. (2012). *2012 m. metinė konsoliduota finansinė ataskaitomybė*. [žiūrėta 2014-03-07]. Prieiga per internetą:
<https://www.seb.lt/sites/default/files/web/pdf/AB_SEB_bankas_finansines_ataskaitos_2012_lt.pdf>
107. SEB Bankas. (2013). *2013 m. metinė konsoliduota finansinė ataskaitomybė*. [žiūrėta 2014-03-07]. Prieiga per internetą:
<https://www.seb.lt/sites/default/files/web/pdf/AB_SEB_bankas_finansines_ataskaitos_2013_lt.pdf>
108. Shakirov, F., Goussanou, C., Wiggins, A., Geelkens, J. (2012). *Bank capital adequacy rules: rationale and consequences*. p. 13 – 17.
<<http://www.parisschoolofeconomics.com/benassy-quere-agnes/Enseignement/Poleco2013-presentation12-capitaladequacy.pdf>>
109. Sheard, P. (2013). *Economic Research: Banks Cannot and Do not „Lend out“ Reserves*. *Asian Journal of Business and Accounting*, No. 1(1), p. 58. *Standardandpoors*, No. 1, p. 2 – 10.
110. Shmieder, C., Hesse, H., Neudorfer, B., Puhr, C., Schmitz, S. W. (2011). *Next generation: System – wide liquidity stress testing*. IMF Working Paper, No. January, p. 5 – 13.

111. Sibert, A. (2007). *The Icelandic banking crisis and what to do about it: The lender of last resort theory of optimal currency areas*. p. 4 – 49. [žiūrėta 2014-03-25]. Prieiga per internetą:
< [https://notendur.hi.is/ajonsson/kennsla2008/iceland\[1\].pdf](https://notendur.hi.is/ajonsson/kennsla2008/iceland[1].pdf)>
112. Slovenije bank. (2010). *The internal capital adequacy assessment process*. Banking Supervision Department, February, p. 4 – 26. [žiūrėta 2014-03-13]. Prieiga per internetą:
<file:///C:/Users/aus/Downloads/Guidelines_for_ICAAP_updated%20(3).pdf>
113. Stankevičienė, V. (2014). *Oficialus paklausimas dėl Didelių paskolų normatyvo panaikinimo šalyje*.
114. Swedbank. (2011). *2011 m. metinė konsoliduota finansinė atskaitomybė: nepriklausomo auditoriaus išvada*. p. 32. [žiūrėta 2014-03-07]. Prieiga per internetą:
<www.swedbank.lt/files/ataskaitos/2011f.pdf>
115. Swedbank. (2012). *2012 m. metinė konsoliduota finansinė atskaitomybė*. [žiūrėta 2014-03-07]. Prieiga per internetą:
<www.swedbank.lt/files/ataskaitos/2012f.pdf>
116. Swedbank. (2013). *2013 m. metinė konsoliduota finansinė atskaitomybė*. [žiūrėta 2014-03-07]. Prieiga per internetą:
<www.swedbank.lt/files/ataskaitos/2013f.pdf>
117. Šiaulių bankas (2012). *2012 m. metinė konsoliduota finansinė atskaitomybė*. [žiūrėta 2014-03-07]. Prieiga per internetą:
<www.sb.lt/.../Finansinės%20ataskaitos/1_%202012_metine_fin_ataskaita>
118. Šiaulių bankas (2013). *2013 m. metinė konsoliduota finansinė atskaitomybė*. [žiūrėta 2014-03-07]. Prieiga per internetą:
<www.sb.lt/.../Finansinės%20ataskaitos/1_%202013_metine_fin_ataskaita>
119. Taraila S. (2001). *Kreditavimas: teorija ir praktika*. Vilnius: Lietuvos bankininkystės, draudimo ir Finansų institutas, p. 38.
120. Tetango, A.M. (2014). *Manual of regulation on foreign exchange transactions*. p. 5 – 21. [žiūrėta 2014-01-23]. Prieiga per internetą:
<<http://www.bsp.gov.ph/downloads/Regulations/MORFXT/MORFXT.pdf>>
121. Vadova, P. (2011). *Determinants of commercial banks' liquidity in the Czech Republic*. Recent Researches in Applied and Computational Mathematics, p. 92.
122. Vasiliauskas, V. (2013). *Žlugus eurui prasidėtų didžiausia istorijoje recesija*. [žiūrėta 2014-01-12]. Prieiga per internetą:
< <http://www.veidas.lt/tag/euras/page/3>>

123. Vasiliauskas, V. (2013). *Vito Vasiliausko kalba Europos Sąjungos ekonominės ir finansinės valdysenos tarpparlamentinėje konferencijoje*. [žiūrėta 2014-01-12]. Prieiga per internetą:
<http://www.lb.lt/vito_vasiliausko_kalba_europos_sajungos_ekonomines_ir_finansines_valdysenos_tarpparlamentineje_konferencijoje>
124. Vaškelaitis, V. (2006). *Pinigai: centriniai bankai ir jų funkcijos*. VĮ „Mokslotyros institutas“. Vilnius. p. 287 – 316.
125. Valvonis, V. (2006). Šiuolaikinis kredito rizikos vertinimas banke: paskolų portfelio rizika ir ekonominio kapitalo paskirstymas. Lietuvos bankas: Pinigų studijos. Vilnius. p. 80 – 97.
126. Vertybinių popierių birža Nasdaq OMX. (2010). *Įmonių finansinė analizė: rodiklių skaičiavimo metodika*. p. 49 – 72. [žiūrėta 2014-02-11]. Prieiga per internetą:
<http://www.nasdaqomxbaltic.com/files/vilnius/leidiniai/Rodikliu_skaiciavimo_metodika-final.pdf>
127. Wall, D. L. (2013). *Measuring Capital Adequacy Supervisory Stress Tests in a Basel World*. Working Paper, No. December, p. 3 – 21. [žiūrėta 2014-01-16]. Prieiga per internetą:
<<http://www.frbatlanta.org/documents/pubs/wp/wp1315.pdf>>
128. Wallace, P. *Sunki paauglystė*. (2014, vasaris). *Pasaulis 2014*, p. 58.
129. Walter, S. (2010). *Basel III: Stronger Banks and a More Resilient Financial System*. p. 3 – 20. [žiūrėta 2014-03-01]. Prieiga per internetą:
<<http://www.bis.org/speeches/sp110406.pdf>>
130. Weis, G. N. F., Neuman, S., Bostandzic, D. (2014). *Systemic Risk and Bank Consolidation: International Evidence*, p. 2. [žiūrėta 2014-02-11]. Prieiga per internetą:
<http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1914352>
131. Willem, J. (2009). *Liquidity stress tester: the model of stress – testing banks' liquidity risk*. p. 3 – 8. [žiūrėta 2013-06-11]. Prieiga per internetą:
<<http://www.bis.org/bcbs/events/cbrworkshop09/vandenend.pdf>>
132. Worrel, D. (2008). *Stressing to Breaking Point: Interpreting Stress Test Results*. IMF Working Paper, p. 3 – 5. [žiūrėta 2014-02-15]. Prieiga per internetą:
<<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2008/wp08148.pdf>>

PAGRINDINĖS SĄVOKOS

A

Akcijų priedas – pajamos, gautos išleidus akcijas didesne kaina už jų nominaliąją vertę. Tokios pajamos pridedamos prie akcinės bendrovės pajamų.

Aktyvas – visi įmonės ištekliai, naudojami įmonės ūkinėje veikloje, iš kurios tikimasi gauti naudingumo.

Aktyvų pasyvų valdymo modelis (APV) - tai priemonė, kurią valdo komercinis bankas, realizuodamas tokius veiksmus kaip likvidumas ir pelningumas.

B

Bazelio priežiūros komitetas (BCSB) -bankų ir priežiūros institucijų komitetas, kurį įsteigė dešimties centrinių bankų valdytojai 1975 m.

Bazelio II direktyvos– transformuota Bazelio I rizikos vertinimo metodika, kurios svarbiausi pokyčiai apima kapitalo reguliavimo sritį.

Bazelio III direktyvos - transformuota Bazelio II rizikos vertinimo metodika, kurios svarbiausi pokyčiai apima kapitalo reguliavimo sritį ir likvidumo normatyvo konvergenciją tarp šalių narių komercinių bankų.

Bendroji atvira pozicija (BAP)–skirtumas tarp turto ir įsipareigojimų užsienio valiuta.

Bendra atvira pozicija valiuta (AVP) -komercinio banko turimų valiutų atskirai susumuotų ilgųjų ir trumpųjų pozicijų didesnė suma.

Bendra atvira pozicija tauriaisiais metalais (ATP) -komercinio banko turimų tauriųjų metalų atskirai susumuotų ilgųjų ir trumpųjų pozicijų didesnė suma

C

Ceteris paribus - kitos sąlygos yra tos pačios arba esant tokiom pačiom sąlygom.

CRD IV paketas -CRD paketą sudaro reglamentas Nr. 575/2013 ir direktyva Nr. 2013/36/ES. Reglamentas ES valstybėse narėse bus taikomas tiesiogiai nuo 2014 m. sausio 1 d. Tuo tarpu direktyvai įgyvendinti ES valstybės narės iki šių metų pabaigos turi priimti reikiamus nacionalinius teisės aktus. CRD paketu yra smarkiai apribojama valstybių narių kompetencija priimti individualias nacionalines bankų sektorių reglamentuojančias teisės normas. Tuo siekiama maksimaliai suderinti šio sektoriaus reguliavimą ES mastu ir išvengti taip vadinamo „reguliacinio arbitražo“, kai finansų įmonės keliai į valstybes, kuriose finansų sektoriui nustatyti švelnesni veiklos reikalavimai.

D

De facto– faktinė situacija, realybė.

Dukterinė įmonė – įmonė, kurios kontrolinį akcijų paketą valdo motininė įmonė.

E

Egzogeninis– nekontroliuojamas, nevaldomas išorės veiksnys.

Endogeninis– vidinės kilmės, vidinių priežasčių sukeltas veiksnys.

Europos centrinis bankas (ECB) - viena iš ES institucijų. Jo pagrindinė paskirtis: palaikyti kainų stabilumą (kontroliuoti infliaciją), ypač eurą įsivedusiose šalyse; palaikyti finansų sistemos stabilumą užtikrinant tinkamą finansų rinkų ir institucijų priežiūrą. Bankas bendradarbiauja su visų ES šalių centriniais bankais. Kartu jie sudaro Europos centrinių bankų sistemą (ECBS). Be to, jis vadovauja glaudžiam euro zonos –ES šalių, kurios įsivedė eurą, – centrinių bankų bendradarbiavimui. Šios mažesnės bankų grupės bendradarbiavimas vadinamas Eurosistema.

Ekonominis kapitalas (ECap) -kapitalo lygis, reikalingas padengti komercinio banko nuostolius, kuris yra endogeninis.

Eta bankas– buvusi AB Ūkio banko, šiai dienai esanti AB Šiaulių banko internetinės bankininkystės sistema, kuri apima vertybinių popierių prekybos platformą.

F

Finansinė represija–tai indėlių palūkanų normos mažėjimas iki nulinės normos, taip siekiant „išstumti“ lėšas vertojimui didinti.

G

Grynoji finansavimo spraga (GAP) -neigiamas skirtumas, gaunamas iš numatomų pinigų įplaukų sumos atėmus numatomų pinigų išmokų sumą.

Grynoji palūkanų marža– rodiklis, kuris parodo, kiek bankas uždirba iš skolinimo veiklos iš jam priklausančio turto – paprastai skaičiuojama kaip palūkanų pajamų ir sąnaudų skirtumo santykis su palūkanas uždirbančiu turto. Kuo grynoji palūkanų marža didesnė, tuo bankas daugiau uždirba iš pinigų perskolinimo veiklos

Grynasis stabilaus finansavimo koeficientas (NSFR)– tai Bazelio III likvidumo rodiklis, kuris skatina komercinius bankus užtikrinti aukštos kokybės ilgalaikį finansavimą per vidutinės trukmės laiko horizontą.

I

Ilgoji atvira pozicija (IAP)– pozicija, kai visas komercinio banko turtas (aktyvai) ir nebalansinės pretenzijos viena valiuta viršija visus komercinio banko balansinius ir nebalansinius įsipareigojimus ta pačia valiuta.

J

Jautrios aktyvų palūkanos (RSA)– trumpo laikotarpio vertybiniai popieriai, paskolos su kintančiomis palūkanų normomis, trumpojo laikotarpio paskolos.

Jautrios pasyvų palūkanos (RSL)– trumpalaikiai depozitai, repo sandoriai.

Judrieji įsipareigojimai -einamosios sąskaitos, įsiskolinimai kredito institucijoms, fizinių ir juridinių asmenų terminuoti indėliai.

K

Kapitalo pakankamumo normatyvas – komercinio banko skaičiuotino kapitalo ir turto bei nebalansinių įsipareigojimų, įvertintų pagal riziką, santykis.

Konkordancijos (concordance) principas – tai „auksinė bankininkystės taisyklė“, kuri nurodo, jog paskolų negalima išduoti ilgesniam laikui nei depozitų išėmimo laikas.

Komercinis bankas – įmonė, turinti akcinį kapitalą, priimanti indėlius bei kitų gražintinas lėšas, teikianti paskolas bei prisiimanti su tuom susijusią riziką ir atsakomybę, taip pat užsiimanti kita įstatymų nustatyta veikla (išduoda piniginius laidavimus, garantijas ir kitus laidavimo įsipareigojimus, išleidžia mokėjimo dokumentus ir atlieka su jais operacijas, perka ir parduoda tauriuosius metalus, išleidžia ir tvarko kreditines pinigines priemones, teikia komercinių bankų veiklos paslaugas ir pan.).

Komercinio banko kapitalas– komercinio banko nekonsoliduotas kapitalas, kurį sudaro I, II ir III lygio kapitalų suma.

Komercinio banko kapitalo poreikis -minimalus komercinio banko kapitalas, kurio reikia, kad būtų galima padengti kredito, rinkos ir operacinę riziką.

Korespondentinės sąskaitos–kitaip dar vadinamos „veidrodinėmis“ sąskaitomis, kurių pagalba komerciniame banke vykdomi pavedimai.

L

Lietuvos bankas – Lietuvos Respublikoje centrinis bankas yra Lietuvos bankas, kuris nuosavybės teise priklauso Lietuvos valstybei. Lietuvos bankas yra Europos centrinių bankų sistemos dalis. Lietuvos banko veiklos reglamentavimas suderintas su Europos Sąjungos teisės aktais.

Likvidumas – sugebėjimas laiku vykdyti savo mokestinius įsipareigojimus ir galimybė turimus išteklius paversti grynais pinigais bei vėliau juos panaudoti mokestiniams įsipareigojimams vykdyti arba komercinio banko gebėjimas turimas finansines ir materialines vertybes paversti pinigineis lėšomis, dažniausiai grynaisiais pinigais, ir tais pinigais padengti įsiskolinimus.

Likvidumo atsvaros pajėgumas– likvidžiojo turto perteklius, palyginti su apskaičiuotu likvidžiojo turto poreikiu, kuriuo bankas gali naudotis ir įprastomis, ir nepalankiomis sąlygomis trumpuoju, vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu.

Likvidumo atsarga– likvidusis turtas, pakankamas papildomam likvidžiojo turto poreikiui, atsiradusiam banko nustatytu išgyvenimo laikotarpiu nepalankiomis sąlygomis labiausiai tikėtino scenarijaus atveju, padengti. Likvidumo atsarga yra likvidumo atsvaros pajėgumo dalis trumpuoju laikotarpiu.

Likvidumo padengimo koeficientas (LCR)– tai Bazelio III direktyvų likvidumo normatyvas, apsaugantis nuo trumpalaikių likvidumo trūkumų.

M

Maksimalios paskolos suma vienam skolininkui - paskolų suma vienam skolininkui neturi būti didesnė kaip 25 proc. komercinio banko kapitalo. Paskolų suma, suteikta jį patronuojančiajai įmonei, kitoms šios patronuojančiosios įmonės patronuojamosioms įmonėms arba savo patronuojamosioms įmonėms, kiekvienam skolininkui negali būti didesnė kaip 75 proc. komercinio banko kapitalo, jeigu Lietuvos bankas vykdo konsoliduotą visos finansinės grupės priežiūrą. Jeigu Lietuvos bankas nevykdo konsoliduotos visos finansinės grupės priežiūros, paskolos suma, komercinio banko suteikta jį patronuojančiajai įmonei, kitoms šios patronuojančiosios įmonės patronuojamosioms įmonėms arba savo patronuojamosioms įmonėms, kiekvienam skolininkui negali būti didesnė kaip 20 proc. komercinio banko kapitalo.

Maksimali atvira pozicija valiuta ir tauriaisiais metalais – leidžiamosios bendrosios (išskyrus eurus) atviros pozicijos dydis – ne daugiau kaip 25 proc. komercinio banko kapitalo, o vienos valiutos (išskyrus eurus) ar tauriųjų metalų atviros pozicijos dydis - ne daugiau kaip 15 proc. Komercinio banko kapitalo.

Mobilus turtas -grynieji pinigai, lėšos Lietuvos banke, lėšos kredito įstaigose, iki kurių grąžinimo liko ne daugiau negu trys mėnesiai, ir likvidūs vertybiniai popieriai.

Moratoriumas– komercinio banko veiklos laikinas dalinis apribojimas.

N

Nerezidentas -fizinis ar juridinis asmuo, kurio ekonominiai interesai yra už tam tikros šalies ekonominės erdvės ribų ir kurio vykdoma ekonominė veikla toje šalyje nėra ilgalaikė (trunka trumpiau nei vienus metus).

P

Pasyvai– dešinioji balanso pusės dalis, nurodanti įmonės turto savininkus ir investuotojus.

Pinigų multiplikatoriaus efektas– rodo, kiek naujų pinigų gali sukurti kiekvienas į komercinių bankų sistemą patenkantis piniginis vienetas. Esant dideliame pinigų multiplikatoriui ir kilus panikai, komercinių bankų sistemą gali ištikti likvidumo ar mokumo sunkumai.

Prekybos knyga– komercinio banko finansinių priemonių, naudojamų prekybos tikslais arba siekiant apdrausti kitas prekybos knygos pozicijas, balansinės ir nebalansinės pozicijos.

Priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo procesas (SREP) -vidaus kapitalo pakankamumo vertinimo proceso bendrosios nuostatos, kurios nustato pagrindinius principus, kuriais turi vadovautis komercinis bankas, siekdamas užtikrinti, kad komercinio banko rizikos vertinimas (valdymas) ir vidaus kapitalo poreikio nustatymas būtų tinkamai organizuotas, veiksmingas ir užtikrintų saugią ir stabilią komercinio banko veiklą.

Privalomosios atsargos Lietuvos banke – piniginių atsargų dalis, kurias kredito įstaigos privalo laikyti kaip įsipareigojimą centriniame banke. Privalomosios atsargos yra pinigų politikos priemonė, padedanti reguliuoti pinigų pasiūlą ir bankinės sistemos likvidumą.

Prieš susijugimą (pre – merged)– AB Šiaulių banko veikla iki AB Ūkio banko perėmimo proceso.

Po susijungimo (post – merged)– AB Šiaulių banko veikla po susijungimo su AB Ūkio banku.

R

Reguliacinis kapitalas (RegCap)– tai minimalus kapitalo reikalavimas, kuris yra egzogeninis.

Rezidentai -fizinis ar juridinis asmuo, kurio ekonominiai interesai yra tam tikros šalies ekonominėje erdvėje ir kurio vykdoma ekonominė veikla toje šalyje yra ilgalaikė (trunka ilgiau nei vienus metus).

Rizikos vertinimo sistema (RAS) – komercinio banko veiklos rizikos valdymo strategija, kurią taikydamas komercinis bankas turi užtikrinti pakankamą kapitalo, reikalingo komercinio banko veiklos rizikai padengti, poreikį. Ši strategija turi būti dokumentuota ir patvirtinta komercinio banko organų, o jos mastas ir detalumas turi priklausyti nuo komercinio banko organizacinės struktūros sudėtingumo ir prisiimto rizikos lygio.

ROAA– rodiklis, naudojamas įvertinti komercinių bankų ir finansinių institucijų turto pelningumą. Rodiklis apskaičiuojamas kaip grynujų pajamų santykis su visu turtu iš viso. Ši metrika parodo, kaip įmonė efektyviai naudoją turtą.

ROAE– pakoreguotas nuosavybės gražos rodiklis, kuriame nuosavas kapitalas pakeistas į vidutinę akcininkų nuosavybę.

S

Sanavimo procesas -tai komplekso priemonių (ūkinės veiklos rūšies pakeitimas, techninės ir ekonominės priemonės, turto pardavimas, gamybos ar darbo organizavimo pakeitimai, kitos priemonės) įmonės mokumui atkurti įgyvendinimas.

Standartizuotas kredito rizikos metodas–komercinių bankų kredito rizikos vertinimo skaičiuojant kapitalo pakankamumą unifikuotas metodas, pagrįstas rizikos koeficientų nustatymu banko turimoms pozicijoms, atsižvelgiant į išorinių kredito rizikos vertinimo institucijų skolininkams nustatomus kredito rizikos vertinimus (reitingus).

Sindikuota paskola – paskola, kurią suteikia keli komerciniai bankai. Tokį sandorį sudaro, surengia ir administruoja vienas arba keli komerciniai ar investiciniai bankai. Sindikuotos paskolos dažnai viršija kelias dešimtis milijonų litų, todėl rizikos diversifikavimas įmanomas dalyvaujant keliems bankams, kartu pasidalijant ir išskirstant riziką.

Subordinuota paskola – ne trumpesniam kaip vienu metų laikotarpiui suteikta paskola, jeigu yra tenkinamos visos sąlygos: paskola yra gauta pinigais; paskolos davėjas paskolos sutartyje

įsipareigoja nereikalauti iš paskolos gavėjo grąžinti paskolą prieš sutartyje nustatytą jos grąžinimo terminą; paskolos grąžinimas nėra užtikrintas jokiais prievolių įvykdymą užtikrinančiomis priemonėmis; paskolos sutartyje yra nustatyta, kad paskolos gavėjo likvidavimo arba bankroto atveju paskolos davėjo reikalavimas pagal paskolos sutartį bus tenkinamas tik patenkinus kitų paskolos gavėjo kreditorių reikalavimus.

T

Testavimas nepalankiomis sąlygomis -tai rizikos valdymo priemonė (technika), naudojama vertinant galimą įtaką banko finansinei būklei, įvykus tam tikram (apibrėžtam) įvykiui (įvykiams) ir (ar) pakitus (esant nepastoviai) finansinei ar ekonominei aplinkai.

Turtas, įvertintas pagal riziką – tai pagal riziką įvertintos komercinio banko turto pozicijų vertės nustatomos suskirstant į nurodytas grupes ir jų grynąją vertę padauginant iš tai grupei priskiriamo rizikos koeficiento, išreikšto procentais.

Trumpoji atvira pozicija (TAP) - pozicija, kai visas komercinio banko turtas (aktyvai) ir nebalansinės pretenzijos viena valiuta yra mažesnė už visus komercinio banko balansinius ir nebalansinius įsipareigojimus ta pačia valiuta.

V

Vidaus kapitalo pakankamumo vertinimo procesas (ICAAP) – tai procesas, kurio pagalba užtikrinama, kad kiekviename komerciniame banke, neatsižvelgiant į veiklos mastą ir pobūdį, prisiimamą riziką ir atliekamas operacijas, būtų sukurtas ir komercinio banko valdymo organų patvirtintas veiksmingas ir funkcionalus vidaus kapitalo poreikio nustatymo mechanizmas.

Vidaus reitingais grįstas kredito vertinimo metodas (IRB) – komercinių bankų kredito rizikos vertinimo skaičiuojant kapitalo pakankamumą metodas, pagrįstas kredito rizikos komponentų nustatymu bei atitinkamų rizikos koeficientų funkcijų taikymu banko turimoms pozicijoms, atsižvelgiant į paties banko vidaus reitingus bei priežiūros institucijos nustatytus standartus.

VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“ - valstybinė įmonė, veikianti pagal LR gyventojų indėlių draudimo įstatymą, nustatanti gyventojų indėlių, laikomų Lietuvos bankuose, privalomojo draudimo tvarką ir šių indėlių kompensavimo iš Indėlių draudimo fondo lėšų normas.

PRIEDAI

1 PRIEDAS

TURTO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ STRUKTŪRA PAGAL TERMINUS

A lentelė

Kodas		Balansinės ataskaitos straipsnis (BAS)	Turtas ir įsipareigojimai pagal terminus										
			Iki pareikalavimo	Iki 1 mėn.	1–3 mėn.	3–6 mėn.	6–12 mėn.	1–3 metai	3–5 metai	5–10 metų	Daugiau kaip 10 metų	Neapibrėžtieji terminai	Iš viso
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
Turtas													
12101	01	Pinigai ir proginės monetos											
12102	02	Taurieji metalai											
12103	03	Lėšos centriniuose bankuose											
12131	04	Lėšos Europos Sąjungos ir didesnio reitingo šalių bankuose bei kt. kredito įstaigose											
12134	05	Lėšos mažesnio reitingo šalių bankuose ir kt. kredito įstaigose											
12137	06	Įkeistos lėšos ir lėšos, skirtos banko išleistoms naujos emisijos akcijoms apmokėti											
12105	07	Europos Sąjungos ir didesnio reitingo šalių vyriausybės bei centrinių bankų išleisti vertybiniai popieriai											
12106	08	Mažesnio reitingo šalių vyriausybės ir centrinių bankų išleisti vertybiniai popieriai											
12138	09	Pretenzijos dėl išvestinių finansinių priemonių sutarčių											
12139	10	Rezidentams suteiktos paskolos ir išperkamoji nuoma											
12140	11	Nerezidentams suteiktos paskolos ir išperkamoji nuoma											
12142	12	Įsigyti didesnio reitingo kredito įstaigų indėlių sertifikatai											
12143	13	Įsigyti mažesnio reitingo kredito įstaigų indėlių sertifikatai											
12144	14	Skolos vertybiniai popieriai											
12145	15	Nuosavybės vertybiniai popieriai											
12146	16	Kiti skolos ir nuosavybės vertybiniai popieriai											

02038	44	Skirtumas II procentais nuo turto (eil.43:N22*100%)												
02039	45	Likvidusis turtas (LT)= N01+D03+E03+ D04+E04+N07+D09+E09+E10*0.5+E12+ N14+N15+E19+D20+E20-D35-E35=												
02040	46	Einamieji banko įsipareigojimai (EĮ) = D23+E23+D24+E24+ D25+E25+D26+E26+D27+E27+N28*0.75+N29+D30+E30+D31+E31+ D32+E32+D33+E33+D34+E34+D36+E36+D42+E42 =												
02041	47	LIKVIDUMO RODIKLIS: LT:EĮ*100% =												
02042	48	Numatomos pinigų įplaukos												
02043	49	Numatomos pinigų išmokos												
02044	50	Grynoji finansavimo spraga (eil. 48-49)												
02045	51	LIKVIDUMO ATSARGA												

B lentelė

Informacija apie turtą ir įsipareigojimus grupėje													
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
		Turtas grupėje											
31001	1	Lėšos bankuose ir kredito įstaigose											
31011	1.1	patronuojančiame banke arba kredito įstaigoje											
31012	1.2	grupę valdančiame banke arba kredito įstaigoje											
31013	1.3	kituose grupės bankuose ir kredito įstaigose											
31014	1.4	kontroliuojamuosiuose bankuose ir kredito įstaigose											
31002	2	Paskolos įmonėms ir finansų institucijoms											
31021	2.1	patronuojančiai įmonei arba finansų institucijai											
31022	2.2	grupę valdančiai įmonei arba finansų institucijai											
31023	2.3	kitoms grupės įmonėms ir finansų institucijoms											
31024	2.4	kontroliuojamosioms įmonėms ir finansų institucijoms											
31003	3	Vertybiniai popieriai ir indėlių sertifikatai											
31031	3.1	patronuojančio banko arba kredito įstaigos, patronuojančios įmonės arba finansų institucijos											

31032	3.2	grupę valdančio banko arba kredito įstaigos, įmonės arba finansų institucijos																	
31033	3.3	kitų grupės bankų ir kredito įstaigų, įmonių ir finansų institucijų																	
31034	3.4	kontroliuojamųjų bankų ir kredito įstaigų, įmonių ir finansų institucijų																	
		Įsipareigojimai grupėje																	
31004	4	Skolos bankams ir kredito įstaigoms																	
31041	4.1	patronuojančiam bankui arba kredito įstaigai																	
31042	4.2	grupę valdančiam bankui arba kredito įstaigai																	
31043	4.3	kitiems grupės bankams ir kredito įstaigoms																	
31044	4.4	kontroliuojamiesiems bankams ir kontroliuojamosioms kredito įstaigoms																	
31005	5	Įmonių ir finansų institucijų indėliai																	
31051	5.1	patronuojančios įmonės arba finansų institucijos																	
31052	5.2	grupę valdančios įmonės arba finansų institucijos																	
31053	5.3	kitų grupės įmonių ir finansų institucijų																	
31054	5.4	kontroliuojamųjų įmonių ir finansų institucijų																	
31006	6	Subordinuotosios paskolos																	
31061	6.1	patronuojančio banko arba kredito įstaigos, patronuojančios įmonės arba finansų institucijos																	
31062	6.2	grupę valdančio banko arba kredito įstaigos, įmonės arba finansų institucijos																	
31063	6.3	kitų grupės bankų ir kredito įstaigų, įmonių ir finansų institucijų																	
31064	6.4	kontroliuojamųjų bankų ir kredito įstaigų, įmonių ir finansų institucijų																	

KAPITALO PAKANKAMUMO ATASKAITA

1 lentelė (CA)

KAPITALO SUVESTINĖ

ID	Eilutės pavadinimas	Suma
1	BANKO KAPITALAS (NUOSAVOS LĖŠOS)	
1.1	PRADINIS KAPITALAS (I lygio kapitalas)	
1.1.1	Pripažintas kapitalas	
1.1.1*	Ne inovacinės priemonės, kurioms taikomi limitai	
1.1.1**	Inovacinės priemonės, kurioms taikomi limitai	
1.1.1.1	Apmokėtasis kapitalas (įstatinis kapitalas)	
1.1.1.2	(-) Supirktos nuosavos akcijos	
1.1.1.3	Emisinis skirtumas (kapitalo rezervas)	
1.1.1.4	Kitos kapitalu pripažintos priemonės (privilegijuotosios akcijos be kaupiamąjį dividendo ir kt.)	
1.1.2	Pripažinti rezervai	
1.1.2.1	Rezervai (atsargos kapitalas; praėjusių metų nepaskirstytojo pelno dalis, kurios nenumatoma išmokėti dividendais, arba praėjusių metų nuostolis)	
1.1.2.2	Mažumos nuosavybė	
1.1.2.2*	Ne inovacinės priemonės, kurioms taikomi limitai	
1.1.2.2**	Inovacinės priemonės, kurioms taikomi limitai	
1.1.2.3	Einamųjų metų nepaskirstytasis pelnas	
1.1.2.3.01	Audituotasis einamųjų metų pelnas	
1.1.2.3.02	Audituotojo einamųjų metų pelno koregavimas pritaikius filtrus	
1.1.2.4a	(-) Reikšmingi einamųjų metų praradimai	
1.1.2.4a.01	Neaudituoasis einamųjų metų pelnas / nuostolis	
1.1.2.4a.02	Neaudituootojo einamųjų metų pelno / nuostolio koregavimas pritaikius filtrus	
1.1.2.4b	Einamųjų metų nuostolis	
1.1.2.4b.01	(-) Audituoasis einamųjų metų nuostolis	
1.1.2.4b.02	Audituotojo einamųjų metų nuostolio koregavimas pritaikius filtrus	
1.1.2.5	(-) Grynasis pelnas, gaunamas iš ateities pajamų, susijusių su pakeitimo vertybiniais popieriais pozicijomis, kapitalizacijos	
1.1.2.6	Vertės pokyčiai, įtraukiami į pradinį (I lygio) kapitalą	
1.1.2.6.01	Parduoti turimų (AFS) nuosavybės vertybinių popierių vertės pokyčiai	

1.1.2.6.02	Vertės pokyčių koregavimas	
1.1.2.6.03	Parduoti turimų (AFS) paskolų ir gautinų sumų vertės pokyčiai	
1.1.2.6.04	Vertės pokyčių koregavimas	
1.1.2.6.05	Kito parduoti turimo (AFS) turto vertės pokyčiai	
1.1.2.6.06	Vertės pokyčių koregavimas	
1.1.2.6.07	Tikraja verte vertinamų (FVO) finansinių įsipareigojimų vertės pokyčiai (banko kredito rizika)	
1.1.2.6.08	Vertės pokyčių koregavimas	
1.1.2.6.09	Nesusijusių su parduoti turimu (AFS) turtu grynųjų pinigų srautų apdraudimo sandorių vertės pokyčiai	
1.1.2.6.10	Vertės pokyčių koregavimas	
1.1.2.6.11	Investicinio turto vertės pokyčiai	
1.1.2.6.12	Vertės pokyčių koregavimas	
1.1.2.6.13	Nekilnojamojo turto, įrangos ir įrengimų vertės pokyčiai	
1.1.2.6.14	Vertės pokyčių koregavimas	
1.1.2.6.15	Kitų straipsnių vertės pokyčiai	
1.1.2.6.16	Vertės pokyčių koregavimas	
1.1.3	Lėšos bendrai banko rizikai padengti (bendrieji rezervai aktyvų nuostoliams dengti; privalomasis rezervas)	
1.1.4	Kitas šalies nustatytas pradinis (I lygio) kapitalas	
1.1.4.1	Ne inovacinės priemonės, kurioms nustatyti limitai	
1.1.4.2	Inovacinės priemonės, kurioms nustatyti limitai	
1.1.4.3	Teigiamas filtras, pirmą kartą pritaikius TAS/TFAS apskaitos taisykles	
1.1.4.4	Kiti pradinį (I lygio) kapitalą didinantys filtrai	
1.1.5	(-) Kiti atskaitymai iš pradinio (I lygio) kapitalo	
1.1.5.1	(-) Nematerialusis turtas	
1.1.5.2	(-) Ne inovacinių priemonių limitų perviršis	
1.1.5.3	(-) Inovacinių priemonių limitų perviršis	
1.1.5.4	(-) Kiti (šalies nustatyti) atskaitymai iš pradinio (I lygio) kapitalo	
1.1.5.4.1	(-) Neigiamas filtras pirmą kartą pritaikius TAS/TFAS apskaitos taisykles	
1.1.5.4.2	(-) Kiti pradinį (I lygio) kapitalą mažinantys filtrai	
1.2	PAPILDOMAS KAPITALAS (II lygio kapitalas)	
1.2.1	Papildomas pagrindinis kapitalas (II lygio pagrindinis kapitalas)	
1.2.1.1	Pradinio kapitalo (I lygio kapitalo) limitų perviršis, perkeltas į papildomą pagrindinį (II lygio pagrindinį) kapitalą	
1.2.1.2	Perkelti į papildomą pagrindinį (II lygio pagrindinį) kapitalą pakoreguoti	

	vertės pokyčiai	
1.2.1.2.01	Parduoti turimų (AFS) nuosavybės vertybinių popierių pakoreguoti vertės pokyčiai	
1.2.1.2.02	Kito parduoti turimo (AFS) turto pakoreguoti vertės pokyčiai	
1.2.1.2.03	Investicinio turto pakoreguoti vertės pokyčiai	
1.2.1.2.04	Nekilnojamojo turto, įrangos ir įrenginių pakoreguoti vertės pokyčiai	
1.2.1.2.05	Kitų straipsnių pakoreguoti vertės pokyčiai	
1.2.1.3	Perkainojimo rezervai	
1.2.1.4	Kredito rizikos pozicijų, kurioms taikomas standartizuotas metodas, vertės koregavimai	
1.2.1.5	Kiti straipsniai (kiti bendrosios paskirties rezervai, apribotas skirstomasis pelnas ir kt.)	
1.2.1.6	Neterminuotieji vertybiniai popieriai ir kitos priemonės	
1.2.1.7	Vertės koregavimų perviršis taikant IRB metodą	
1.2.1.8	Šalies nustatytas papildomas pagrindinis kapitalas (II lygio pagrindinis kapitalas)	
1.2.2	Papildomas pridėtinis kapitalas (II lygio papildomas kapitalas)	
1.2.2.1	Kredito įstaigų, įkurtų kaip kooperatinės bendrijos, narių kapitalo įnašai	
1.2.2.2	Nustatyto termino kaupiamosios privilegijuotosios akcijos	
1.2.2.3	Subordinuotųjų paskolų kapitalas	
1.2.2.4	Šalies nustatytas papildomas pridėtinis kapitalas (II lygio papildomas kapitalas)	
1.2.2.5	(-) Papildomo pridėtinio kapitalo (II lygio papildomo kapitalo) limitų perviršis	
1.2.3	(-) Atskaitymai iš papildomo (II lygio) kapitalo	
1.2.3.1	(-) Papildomo (II lygio) kapitalo limitų perviršis	
1.2.3.2	(-) Kiti šalies nustatyti atskaitymai iš papildomo (II lygio) kapitalo	
1.3	(-) ATSKAITYMAI IŠ PRADINIO (I LYGIO) IR PAPILDOMO (II LYGIO) KAPITALO	
1.3.T1*	(-) Iš pradinio (I lygio) kapitalo	
1.3.T2*	(-) Iš papildomo (II lygio) kapitalo	
1.3.1	(-) Investicijos į kitas kredito ir finansų institucijas, viršijančios 10 proc. tų institucijų kapitalo	
1.3.2	(-) Subordinuotosios pretenzijos ir kitos kapitalo dalys kredito ir finansų institucijose, investicijos į kurias viršija 10 proc. jų kapitalo	
1.3.3	(-) Investicijų į kitas kredito ir finansų institucijas, neviršijančių 10 proc. tų institucijų kapitalo, ir šioms institucijoms suteiktų subordinuotųjų paskolų bei kitų kapitalo dalių, limitu perviršis	
1.3.4	(-) Investicijos į draudimo, perdraudimo bei draudimo kontroliuojančiąsias (holdingo) įmones	

1.3.5	Kitos priemonės draudimo, perdraudimo bei draudimo kontroliuojančiose (holdingo) įmonėse, kurių kapitalą valdant dalyvaujama	
1.3.6	(-) Šalies nustatyti atskaitymai iš pradinio (I lygio) ir papildomo (II lygio) kapitalo	
1.3.LE	Papildoma informacija. Kapitalas, susijęs su didelių pozicijų normatyvais, kai papildomas kapitalas nenaudojamas rinkos rizikai padengti, ir su kvalifikuotos akcijų paketo dalies apribojimais	
1.3.7	(-) Tam tikros pakeitimo vertybiniais popieriais pozicijos, neįtraukiamos į pagal riziką įvertintą turtą	
1.3.8	(-) Vertės koregavimų trūkumas, taikant IRB metodą, ir nuosavybės vertybinių popierių pozicijų tikėtino nuostolio suma, taikant IRB metodą	
1.3.9	(-) Turimos ne finansų įstaigų kvalifikuotosios akcijų paketų dalys	
1.3.10	(-) Pristatymai be atsiskaitymo, kai yra 5 (ir daugiau) darbo dienų iki jų pristatymo arba apmokėjimo	
1.3.11	(-) Kiti šalies nustatyti atskaitymai iš pradinio (I lygio) ir papildomo (II lygio) kapitalo	
1.4	PRADINIS (I LYGIO) KAPITALAS PO ATSKAITYMŲ	
1.5	PAPILDOMAS (II LYGIO) KAPITALAS PO ATSKAITYMŲ	
1.6	PAPILDOMAS KAPITALAS RINKOS RIZIKAI PADENGTI (III LYGIO KAPITALAS)	
1.6.1	Rinkos rizikai padengti naudojamo papildomo (II lygio) kapitalo perviršis	
1.6.2	Grynasis prekybos knygos pelnas	
1.6.3	Trumpalaikis subordinuotųjų paskolų kapitalas	
1.6.4	(-) Nelikvidusis turtas	
1.6.5	(-) Rinkos rizikai padengti naudojamo kapitalo perviršis	
1.6.LE	Papildoma informacija. Iš viso kapitalo, susijusio su didelių pozicijų normatyvais, kai rinkos rizikai padengti naudojamas papildomas (II lygio) kapitalas	
1.6.6	(-) Šalies nustatyti atskaitymai iš rinkos rizikai padengti naudojamo kapitalo	
1.6.7	(-) Nepanaudotas bet pripažintas kapitalas rinkos rizikai padengti	
1.7	(-) ATSKAITYMAI IŠ BANKO KAPITALO	
1.7.1	Šalies nustatyti atskaitymai iš banko kapitalo	
1.7.2	Dalyvavimas valdant draudimo įmonių kapitalą	
1.8	PAPILDOMA INFORMACIJA.	
1.8.1	Vertės koregavimų perviršis (+) / trūkumas (-) taikant IRB metodą	
1.8.1.1	Vertės koregavimai, įtraukiami į perkainojimo rezervą, taikant IRB metodą	
1.8.1.1*	Bendrai vertinamo turto vertės sumažėjimas	
1.8.1.1**	Individualiai vertinamo turto vertės sumažėjimas	
1.8.1.1***	Paskolų perkainojimo rezervai	
1.8.1.2	(-) Tikėtini nuostoliai taikant IRB metodą	

1.8.2	Visas subordinuotųjų paskolų kapitalas	
1.8.3	Reikalaujamas minimalus banko kapitalas	
2	KAPITALO POREIKIS	
2a	Investicinėms įmonėms pagal Direktyvos 2006/49/EB 20(2) ir 24 straipsnius	
2b	Investicinėms įmonėms pagal Direktyvos 2006/49/EB 20(3) ir 25 straipsnius	
2c	Investicinėms įmonėms pagal Direktyvos 2006/49/EB 45b straipsnį	
2.1	KAPITALO, REIKALINGO KREDITO RIZIKAI, GAUTINŲ SUMŲ SUMAŽĖJIMO RIZIKAI IR PREKYBOS KNYGOJE ĮVARDIJAMAI SANDORIO ŠALIES KREDITO RIZIKAI PADENGTI, POREIKIS	
2.1a	Kapitalo, reikalingo kredito rizikai ir gautinų sumų sumažėjimo rizikai padengti, poreikis	
2.1b	Kapitalo, reikalingo prekybos knygoje įvardijamai sandorio šalies kredito rizikai padengti, poreikis	
2.1.1	Standartizuotas metodas (SA metodas)	
2.1.1.1a	SA pozicijų grupių, išskyrus pakeitimo vertybiniais popieriais pozicijas, kapitalo poreikis	
2.1.1.1a.01	Centrinės valdžios ir centrinių bankų pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1a.02	Regioninės valdžios ir vietos valdžios pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1a.03	Administracinių vienetų ir pelno nesiekiančių organizacijų pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1a.04	Daugiašalių plėtros bankų pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1a.05	Tarptautinių organizacijų pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1a.06	Institucijų pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1a.07	Įmonių pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1a.08	Mažmeninių pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1a.09	Nekilnojamoju turtu užtikrintų pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1a.10	Pradelstų pozicijų neužtikrintų dalių kapitalo poreikis	
2.1.1.1a.11	Didelės rizikos kategorijoms priklausančių straipsnių pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1a.12	Padengtų obligacijų pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1a.13	Institucijų ir įmonių trumpalaikių pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1a.14	Kolektyvinio investavimo subjektų pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1a.15	Kitų pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1b	Vidaus reitingais pagrįsto metodo (IRB) pozicijų kapitalo poreikis, išskyrus pakeitimo vertybiniais popieriais pozicijas	
2.1.1.1b.01	Centrinės valdžios ir centrinių bankų pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1b.02	Institucijų pozicijų kapitalo poreikis	

2.1.1.1b.03	Įmonių pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1b.04	Mažmeninių pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1b.05	Nuosavybės vertybinių popierių pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.1b.06	Kitų nekreditinių įsipareigojimų pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.1.2	Pakeitimo vertybiniais popieriais pozicijų kapitalo poreikis taikant standartizuotą metodą (SA)	
2.1.2	Vidaus reitingais pagrįstas metodas (IRB metodas)	
2.1.2.1	IRB metodas, kai nenaudojami nei paties banko apskaičiuoti LGD, nei CF	
2.1.2.1.01	Centrinės valdžios ir centrinių bankų pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.2.1.02	Institucijų pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.2.1.03	Įmonių pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.2.2	IRB metodas, kai naudojami paties banko apskaičiuoti LGD ir (ar) CF	
2.1.2.2.01	Centrinės valdžios ir centrinių bankų pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.2.2.02	Institucijų pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.2.2.03	Įmonių pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.2.2.04	Mažmeninių pozicijų kapitalo poreikis	
2.1.2.3	Nuosavybės vertybinių popierių pozicijų kapitalo poreikis taikant IRB metodą	
2.1.2.4	Pakeitimo vertybiniais popieriais pozicijų kapitalo poreikis taikant IRB metodą	
2.1.2.5	Kitų nekreditinių įsipareigojimų pozicijų kapitalo poreikis	
2.2	KAPITALO, REIKALINGO PREKYBOS KNYGOJE ĮVARDIJAMAI ATSISKAITYMŲ RIZIKAI PADENGTI, POREIKIS	
2.3	KAPITALO, REIKALINGO POZICIJŲ, UŽSIENIO VALIUTOS KURSO IR BIRŽOS PREKIŲ KAINOS RIZIKAI (PREKYBOS KNYGOJE ĮVARDIJAMAI RINKOS RIZIKAI) PADENGTI, POREIKIS	
2.3.1	Kapitalo, reikalingo pozicijų, užsienio valiutos ir biržos prekių kainos rizikai padengti, poreikis taikant standartizuotus metodus (SA)	
2.3.1.1	Skolos finansinių priemonių pozicijų kapitalo poreikis	
2.3.1.2	Nuosavybės vertybinių popierių pozicijų kapitalo poreikis	
2.3.1.3	Užsienio valiutos kurso pozicijų kapitalo poreikis	
2.3.1.4	Biržos prekių pozicijų kapitalo poreikis	
2.3.2	Kapitalo, reikalingo pozicijų, užsienio valiutos ir biržos prekių kainos rizikai padengti, poreikis taikant vidaus modelius (IM)	
2.4	KAPITALO, REIKALINGO OPERACINEI RIZIKAI (OpR) PADENGTI, POREIKIS	
2.4.1	OpR taikant bazinio indikatorius metodą (BIA)	
2.4.2	OpR taikant standartizuotą (STA) arba alternatyvų standartizuotą (ASA) metodą	

2.4.3	OpR taikant pažangųjį vertinimo metodą (AMA)	
2.5	KAPITALO POREIKIS, SUSIJĘS SU NUSTATYTŲ RIBŲ VIRŠIJIMU	
2.6	KITAS IR PEREINAMOJO LAIKOTARPIO KAPITALO POREIKIS	
2.6.1	Banko apskaičiuoto ir reikalaujamo turėti pirmus 3 metus nuo 2006 m. gruodžio 31 d. kapitalo poreikio skirtumas	
2.6.2	Kapitalo poreikio papildymas investicinėms bendrovėms, kurioms taikomas Direktyvos 2006/49/EB 46 straipsnis	
2.6.3	Kitas kapitalo poreikis (kapitalo, reikalingo prekybos knygos didelių pozicijų rizikai padengti, poreikis ir kt.)	
3	PAPILDOMA INFORMACIJA	
3.1	Kapitalo perviršis (+) / deficitas (-), neįvertinus kito ir pereinamojo laikotarpio kapitalo poreikio	
3.1.a	Mokumo rodiklis (%), neįvertinus kito ir pereinamojo laikotarpio kapitalo poreikio	
3.2	Kapitalo perviršis (+) / deficitas (-)	
3.2.a	Kapitalo pakankamumo (mokumo) rodiklis (%)	
3.3	Kapitalo perviršis (+) / deficitas (-), atsižvelgiant į priežiūrinį tikrinimą	
3.3.a	Kapitalo pakankamumo (mokumo) rodiklis (%), atsižvelgiant į priežiūrinį tikrinimą	
3.4	Vidaus įvertinimas: kapitalo perviršis (+) / kapitalo trūkumas (-)	
3.4.1	Vidaus kapitalo įvertinimas	
3.4.2	Vidaus kapitalo poreikio įvertinimas	

